

**T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ
ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**HALİDE EDİP ADIVAR'IN *KALP AĞRISI* ESERİNDE
SIFATLAR**

Yüksek Lisans

**Hazırlayan
Gülşah ACAR**

**Danışman
Prof. Dr. Arzu Sema ERTANE BAYDAR**

EKİM 2025, ERZİNCAN

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

“Halide Edip ADIVAR’ın *Kalp Ağrısı* Eserinde Sıfatlar” adlı “**Yüksek Lisans**” tezi tarafımda incelenmiştir. Buna göre tezimde bilimsel etik ihlali ve intihal olarak nitelendirilebilecek herhangi bir durum olmadığını taahhüt ederim. Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir biçimde elde edildiğini; aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi beyan ederim.

Gülşah ACAR

T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Ana Bilim Dalı : Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi
Program Adı : Tezli Yüksek Lisans
Tez Başlığı : Halide Edip ADIVAR'ın *Kalp Ağrısı* Eserinde Sıfatlar

Yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının a) Giriş b) Ana bölümler ve c) Sonuç kısımlarından oluşan (Kapak, Ön söz, Özet, İçindekiler ve Kaynakça hariç) toplam 115 sayfalık kısmına ilişkin 01/10/2025 tarihinde **Turnitin** intihal programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre tezin benzerlik oranı %21'dir.

Filtrelemeye tırnak içerisindeki alıntılar dahil edilmiştir. Filtrelemede yedi (7) kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç tutulmuştur.

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez İntihal Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmasının herhangi bir intihal içermediğini, aksinin tespit edilmesi durumunda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim. 01/10/2025

Danışman: Prof. Dr. Arzu Sema ERTANE BAYDAR

Öğrenci: Gülşah ACAR

KILAVUZA UYGUNLUK

“Halide Edip ADIVAR’ın *Kalp Ağrısı* Eserinde Sıfatlar” başlıklı Yüksek Lisans Tezi Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırlanmıştır.

Hazırlayan

Gülşah ACAR

Danışman

Prof. Dr. Arzu Sema ERTANE BAYDAR

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Prof. Dr. Arzu Sema ERTANE BAYDAR danışmanlığında **Gülşah ACAR** tarafından hazırlanan “**Halide Edip ADIVAR’ın Kalp Ağrısı Eserinde Sıfatlar**” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Türkçe Eğitimi Bilim Dalı’nda **Yüksek Lisans Tezi** olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

01/10/2025

JÜRİ:

Danışman : **Prof. Dr. Arzu Sema ERTANE BAYDAR** (İmza)

Üye : **Prof. Dr. Serap UZUNER YURT** (İmza)

Üye : **Doç. Dr. Salim DURUKOĞLU** (İmza)

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun /.... /2025 tarih vesayılı kararı ile onaylanmıştır.

..... /..... /2025

Prof. Dr. Necdet TOZLU

Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Dil, bir milletin duygu ve düşüncelerini kuşaktan kuşağa aktaran, değer yargıları doğrultusunda şekillenen ve toplumu birlik içinde tutan ses örgüsüdür. Duygu ve fikirlerini yazıya döken insan, dilin sunduğu imkânlarla hem anlatım kabiliyetini hem de ifade zenginliğini ortaya koyar. Bu zenginliğin sergilendiği en seçkin alan ise edebî eserlerdir.

Dilin gücünü sürdürebilmesi, onu bilinçle işleyen araştırmalara ve bu araştırmaların gelecek kuşaklara aktarımına bağlıdır. Türkçede anlatıma zenginlik kazandıran unsurların başında gelen sıfatlar, edebî metinlerin dil ve üslubuna kattıkları renk sayesinde ayrıca incelenmeye değer bir konumda durur. Bu tez, Halide Edip Adıvar'ın *Kalp Ağrısı* romanındaki sıfatları çok yönlü bir yaklaşımla inceleyerek Türkçenin anlatım zenginliğine ışık tutmayı hedeflemiştir.

Bu çalışmada, Halide Edip Adıvar'ın *Kalp Ağrısı* romanında kullanılan sıfatlar çeşitli bölümlerde incelenmiş elde edilen bulgular doğrultusunda sıfatların öğretimine yönelik çıkarımlar yapılmıştır. Ayrıca eldeki çalışmayla, öğrenci merkezli ve bütüncül yaklaşım doğrultusunda, sıfatların derslerde yalnızca dil bilgisel yönüyle değil; aynı zamanda estetik, kültürel ve değer boyutlarıyla ele alınabilmesine katkı sağlamak amaçlanmaktadır. Çalışmamın her aşamasında bana yol gösterici olan, bilgi ve desteğini hiç esirgemeyen değerli hocam Prof. Dr. Arzu Sema ERTANE BAYDAR'a en içten şükranlarımı sunarım.

Gülşah ACAR, Erzincan, 2025

TEŞEKKÜR

Öncelikle, bu çalışmanın oluşması için bana öncülük eden, manevi desteğini hiçbir zaman eksik etmeyen, engin bilgisi ve yapıcı önerileriyle yolumu aydınlatan, naif tutumu ve sıcak tavrıyla her zaman yanımda olan değerli hocam Prof. Dr. Arzu Sema ERTANE BAYDAR’a şükran borçluyum. Güler yüzüyle, sıcak karşılamasıyla, babacan tavrıyla, hoş sohbetiyle, engin bilgileriyle bana yol gösteren değerli hocam Prof. Dr. Turgut BAYDAR’a teşekkürlerimi sunuyorum.

Maddi ve manevi desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen sevgili aileme; yaşını aşan olgunluğuyla her an yanımda olup hayatıma renk ve neşe katan, desteğini daima hissettiren canım oğlum Enes Talha’ya; küçücük yüreğine sığdırdığı büyük anlayışla çalışmalarım sırasında sabırla bekleyen, sevgi dolu bakışlarıyla bana güç veren biricik kızım Beyza Mina’ya gönülden teşekkür ederim.

Gülşah ACAR

HALİDE EDİP ADIVAR'IN *KALP AĞRISI* ESERİNDE SIFATLAR

Gülşah ACAR

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yüksek Lisans Tezi, Ekim 2025

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Arzu Sema ERTANE BAYDAR

ÖZET

Sıfatlar, varlıkların nicelik ve nitelik yönlerini belirleyerek Türkçenin anlatım gücünü artıran ve metinlere derinlik katan dilbilgisel öğelerdir. Bu tez, *Kalp Ağrısı* adlı eserde yer alan sıfatları belirleyip örnek kullanımlarıyla çok yönlü incelemeyi ve bu doğrultuda dil bilgisi öğretimine veri sağlamayı amaçlar. Bu kapsamda tez yedi bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Halide Edip Adıvar'ın hayatı, eserleri ve *Kalp Ağrısı* adlı romanının özeti verilmiştir. Sıfat incelemeleri ikinci bölümden başlayarak yürütülmüştür. Sıfatların ikinci bölümde köken, üçüncü bölümde yapı, dördüncü bölümde işlev, beşinci bölümde karşılaştırma ve derecelendirme, altıncı bölümde ise küçültme ve pekiştirme görevleri ele alınmıştır. Yedinci bölüm olan sonuç, tartışma ve önerilerde ise bulgular, içerik çözümlemesine dayalı nitel bir yaklaşımla değerlendirilmiş ve bunlardan bazıları grafiklerle gösterilerek çeşitli önerilerde bulunulmuştur. Tezde, dil bilimcilerin sıfatla ilgili tanım ve sınıflandırmaları ve daha önce yapılan çalışmalar incelenmiş ve ilgili bölümlerde kaynaklarıyla bunlara yer verilmiştir. İncelenen eserde niteleme sıfatlarının, belirtme sıfatlarından daha fazla kullanıldığı tespit edilmiştir. Belirtme sıfatları içinde ise özellikle işaret, sayı ve belirsizlik sıfatlarının daha sık kullanıldığı görülmüştür. İnceleme nesnesi olarak Halide Edip Adıvar'ın *Kalp Ağrısı* romanı, Can Yayınlarının 2015 tarihli 7. baskısı esas alınmıştır. Eserin ilgili baskısındaki sayfa numaraları ve satır sıraları tezde gösterilmiştir. Çalışmanın hem dil bilgisi öğretiminde metin temelli uygulamalar geliştirmek isteyen araştırmacılara hem de sıfat kullanımı üzerine yapılacak sonraki çalışmalara katkı sunması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sıfat, Halide Edip ADIVAR, *Kalp Ağrısı*, Dil Bilgisi

ADJECTIVES IN HALİDE EDİP ADIVAR’S NOVEL *KALP AĞRISI*

Gülşah ACAR

Erzincan Binali Yıldırım University

Graduate School of Social Sciences

Master’s Thesis, October 2025

Supervisor: Prof. Dr. Arzu Sema Ertane BAYDAR

ABSTRACT

Adjectives are grammatical elements that determine the quantitative and qualitative aspects of entities, enhancing the expressive power of Turkish and adding depth to texts. This thesis aims to identify and analyze the adjectives used in *Kalp Ağrısı* by Halide Edip Adivar, to present examples of their use, and to provide data that may contribute to grammar instruction. The study consists of seven chapters. The first introduces Halide Edip Adivar’s life, works, and a summary of *Kalp Ağrısı*. The analysis begins in the second chapter, which focuses on the origin of adjectives; the third examines their structure; the fourth their function; the fifth comparison and degree; and the sixth diminutive and intensifying forms. In the seventh chapter, which is the conclusion, discussions and recommendations, the findings were evaluated with a qualitative approach based on content analysis and some of them were shown with graphics and various suggestions were made. The thesis also reviews definitions and classifications of adjectives proposed by linguists, along with previous studies on the topic, all cited in the relevant sections. The analysis reveals that qualifying adjectives occur more frequently than determinative adjectives. Among the latter, demonstrative, numeral, and indefinite adjectives are used most often. The study is based on the 7th edition (2015) of *Kalp Ağrısı*, published by Can Yayınları, with page and line references provided throughout. It is expected that this study will contribute to researchers seeking to develop text-based approaches to grammar teaching and to future investigations into the use of adjectives in Turkish.

Keywords: Adjective, Halide Edip ADIVAR, *Kalp Ağrısı*, Grammar

İÇİNDEKİLER

HALİDE EDİP ADIVAR'IN *KALP AĞRISI* ESERİNDE SIFATLAR

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	i
TEZ ÖZGÜNLÜK SAYFASI.....	ii
KILAVUZA UYGUNLUK	iii
KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	iv
ÖN SÖZ	v
TEŞEKKÜR.....	vi
ÖZET	vii
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER.....	ix
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ	xiv
ŞEKİLLER LİSTESİ	xv
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

HALİDE EDİP ADIVAR

1.1. Hayatı	12
1.2. Eserleri.....	14
1.3. Kalp Ağrısı Romanının Özeti	16

İKİNCİ BÖLÜM

KÖKENLERİNE GÖRE SIFATLARIN SINIFLANDIRILMASI

2.1. Türkçe Kökenli Sıfatlar	19
2.2. Yabancı Kökenli Sıfatlar	20
2.3. Karışık Kökenli Sıfatlar.....	21

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YAPILARINA GÖRE SIFATLARIN SINIFLANDIRILMASI

3.1. Basit Sıfatlar	23
3.2. Türemiş Sıfatlar	24
3.2.1. Addan Sıfat Türeten Ekler	24
3.2.2. Fiilden Sıfat Türeten Ekler	30
3.2.2.1. Fiilden Kalıcı Sıfat Türeten Ekler	30
3.2.2.2. Fiilden Geçici Sıfat Türeten Ekler	33
3.3. Birleşik Sıfatlar.....	35
3.4. Sıfat Tamlamaları	35
3.4.1. Sıfat Unsuru Tek Kelimeden Oluşanlar	36
3.4.1.1. Tamlayanı İlgi Eki Alan Sıfat Tamlamaları	37
3.4.1.2. Tamlayanı “ki” ile Sıfat Yapılmış Sıfat Tamlamaları	37
3.4.1.3. Tamlayanı Adlaşmış Sıfat-Fiil Olan Sıfat Tamlamaları	39
3.4.2. Sıfat Unsuru Kelime Grubundan Oluşanlar	40
3.4.2.1. Sıfat Unsuru İsim Tamlaması Şeklinde Olanlar	41
3.4.2.1.1. Tamlayanı İsim Tamlaması Olan Sıfat Tamlamaları	41
3.4.2.2. Sıfat Unsuru Sıfat Tamlaması Şeklinde Olanlar	43
3.4.2.2.1. Tamlayanı Sıfat Tamlaması Olan Sıfat Tamlamaları	43
3.4.2.3. Sıfat Unsuru Sıfat Fiil Grubu Şeklinde Olanlar	45
3.4.2.4. Sıfat Unsuru Tekrar Grubu Şeklinde Olanlar	51
3.4.2.5. Sıfat Unsuru Edat Grubu Şeklinde Olanlar	53
3.4.2.6. Sıfat Unsuru Bağlama Grubu Şeklinde Olanlar	57
3.4.2.7. Sıfat Unsuru Sayı Grubu Şeklinde Olanlar	59
3.4.2.8. Sıfat Unsuru Kısaltma Grupları Şeklinde Olanlar	60

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İŞLEVLERİNE GÖRE SIFATLARIN SINIFLANDIRILMASI

4.1. Niteleme Sıfatları.....	64
4.1.1. Adlar Önünde Renk Bildiren Sıfatlar	64
4.1.2. Adlar Önünde Unvan Bildiren Sıfatlar	67
4.1.3. Varlıkların Soyut Niteliklerini Bildiren Sıfatlar	68
4.1.4. Varlıkların Dış Görünüş, Fiziksel Özelliklerini Niteleyen Sıfatlar	69
4.1.5. Mekânda ve Zamanda Mesafe Niteliği Bildiren Sıfatlar	70
4.1.6. Duyu Organları ile Algılanan Nitelikleri Bildiren Sıfatlar	71
4.1.7. Yapılmışlık ve Biçim Bildiren Sıfatlar	72
4.1.8. Yer, Millet, Topluluk ve Mensubiyet Bildiren Sıfatlar.....	73
4.1.9. Varlık Bolluğunu Gösteren Tahsis Sıfatları.....	73
4.1.10. Bir Niteliğin Bir Varlıkta Yoğun Olduğunu Gösteren Sıfatlar	74
4.1.11. Adlara Bir Bildirme ve Pekiştirme Niteliği Katan Sıfatlar	74
4.1.12. Bir Varlık veya Nesnede Bir Özelliğin Eksikliği veya Yokluğunu Gösteren Sıfatlar.....	75
4.1.13. Kişilerde Alışkanlığı, Nesnelerde Belirgin Özelliği Veren Sıfatlar	76
4.1.14. Ada Bir Özelliğe Sahip Olma ve O Özelliği Taşıma Özelliği Veren Sıfatlar.....	76
4.1.15. Bir Varlığa veya Nesneye Yapılmış, Bitmiş Anlamı Veren Sıfatlar	78
4.1.16. Bir Tarzı ve Adların Yapılış Özelliğini Gösteren Sıfatlar	78
4.1.17. Niteliklerinde Süreklilik Anlamı Veren Sıfatlar	79
4.2. Belirtme Sıfatları	79
4.2.1. İşaret Sıfatları.....	80
4.2.2. Sayı Sıfatları	84
4.2.2.1. Asıl Sayı Sıfatları	84

4.2.2.2. Sıra Sayı Sıfatları	87
4.2.2.3. Üleştirme Sıfatları	89
4.2.2.4. Kesirli Sayı Sıfatları	89
4.2.3. Soru Sıfatları	90
4.2.4. Belirsizlik Sıfatları	91
4.2.5. Zaman Bildiren Sıfatlar	94

BEŞİNCİ BÖLÜM

SIFATLARDA KARŞILAŞTIRMA VE DERECELENDİRME İŞLEVİ

5.1. Eşitlik Derecesi	95
5.2. Üstünlük Derecesi	96
5.3. Aşırılık Derecesi	97
5.4. En Üstünlük Derecesi	99

ALTINCI BÖLÜM

SIFATLARDA KÜÇÜLTME İŞLEVİ

6.1. +CA Ekiyle	101
6.2. +CAk Ekiyle	102
6.3. +CIk/CUk Ekiyle	102
6.4. +(I)mtırak Ekiyle	102
6.5. Sıfatlarda Pekiştirme Görevi	103

YEDİNCİ BÖLÜM

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

7.1. Sonuç:	106
7.2. Tartışma:	112
7.3. Öneriler:	112

KAYNAKÇA.....	116
ÖZ GEÇMİŞ	118

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

TDK	: Türk Dil Kurumu
s.	: Sayfa
ss.	: Sayfa aralığı
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve diğerleri

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 7. 1: İşaret Sıfatları Grafik Gösterimi	110
Şekil 7. 2: Sayı Sıfatları Grafik Gösterimi	110
Şekil 7. 3: Sıfat-Fiiller Grafik Gösterimi	111
Şekil 7. 4: Niteleme Sıfatları Grafik Gösterimi	111
Şekil 7. 5: Renk Bildiren Sıfatlar Grafik Gösterimi.....	112

GİRİŞ

İnsanlık tarihi boyunca bireyler, çevreleriyle iletişim kurma gereksinimi duymuşlardır. Bu gereksinim doğrultusunda farklı dil yapıları ortaya çıkmış ve zaman içinde çeşitli evrelerden geçerek geçen dil, gelişimini sürdürmüştür. Toplum yaşamında belirleyici bir rol oynayan dil, bireyler arasında anlamlı bir iletişim kurmanın en etkili yoludur. Ulusal kimliği oluşturan ve toplumsal bütünlüğü sağlayan temel yapı taşlarından biri de dildir.

Türkçe, kökeni binlerce yıl öncesine uzanan, dünyanın en eski ve en saygın dillerinden biridir. Türkçe, dil ailesi açısından Ural-Altay dil grubuna dâhil edilmekte ve bu grubun Altay kolunda sınıflandırılmaktadır. Yapı özellikleri açısından ise biçimbirimlerin sözcük sonuna eklendiği sondan eklemeli (agglutinatif) diller grubunda değerlendirilmektedir. Bir dilin etkili ve doğru bir biçimde kullanılabilmesi, dil bilgisi kurallarının bilinmesine bağlıdır. Bu kurallar, yalnızca bireyler arası iletişimi güçlendirmekle kalmaz. Dilin sistemli bir şekilde öğrenilmesine ve öğretilmesine katkı sağlar. Bu nedenle dil ve dil bilgisi hem kültürel yapının korunmasında hem de eğitim sisteminin temelinde vazgeçilmez bir yer tutmaktadır. Ergin (2013) dil bilgisinin öğelerini şu şekilde açıklar:

Dil bilgisi'nin dilin seslerini inceleyen kısmına ses bilgisi (fonetik), kelime ve şekillerin yapısını inceleyen kısmına şekil bilgisi (morfoloji), kelime ve şekillerin menşei araştırarak kısmına menşe bilgisi yahut türeme bilgisi (etimoloji), kelime ve şekillerin anlamları üzerinde duran kısmına mana bilgisi (semantik), kelime ve şekillerin birbirleriyle olan münasebetlerini ve cümleleri inceleyen kısmına cümle bilgisi (sentaks) adı verilir (s.28).

Bu sınıflandırma, dilin bütüncül yapısını çözümlemede dil bilgisi alt başlıklarının her birinin nasıl işlevsel bir rol oynadığını ortaya koymak açısından önemlidir. Dil bilgisi, bir milletin düşünce yapısının aynasıdır. Düşünce ve duygu dünyasının yazılı ve sözlü biçimde ifade edilebilmesi, büyük ölçüde dilin kurallarına hâkimiyetle mümkündür. Dil bilgisi sayesinde bireyler, anlatmak istediklerini açık, tutarlı ve etkili biçimde ortaya koyabilirler. Bu da hem bireysel gelişim açısından hem de toplumsal etkileşimde dilin işlevselliğinin önemini ortaya koyar. Eğitim sürecinde dil bilgisinin sistemli olarak öğretilmesi, öğrencilerin sadece doğru konuşma ve yazma becerilerini değil, aynı

zamanda eleştirel düşünme ve anlamlandırma becerilerini de geliştirir. (Banguoğlu, 2011) gramer yapısını şu şekilde açıklar:

Öğretimlik (classique) tarifine göre pratik bir bilgi kolu olan gramer bize bir dilin doğru yazılıp okunması ve doğru konuşulması usullerini gösterir. Dili iyi kullanma (bon usage) sanatını öğretir. Düşünce ve duyguları daha düzgün ve tam olarak anlamamıza ve anlatmamıza yardım eder. Gramer bilgisi sayesinde daha doğru, daha mükemmel düşünmeye de alışırız. Bu bilgi dil düzeninin koruyucusudur.

Fakat gramerin bu tarifi ancak onun eski zamanlardaki amacına uygun düşer. Çünkü onun o zaman konusu hemen tamamıyla yazı dili, yani bir kalem ve göz dili (langage visuel) olmuştur. O gramer bu geleneğin doğruluğunu, bütünlüğünü ve bir dereceye kadar değişmezliğini savunur. Yeni zamanlarda ise bu gramer anlayışı bir hayli değişmiştir (s.19).

Dil bilgisi, yalnızca bir öğretim konusu olmakla sınırlı kalmayıp kültürel aktarımın da temelini oluşturur. Nesiller arasında ortak bir ifade zemini kurulmasını sağlayarak milli kimliğin korunmasına katkıda bulunur. Dilin kural ve yapılarının bilinmesi, geçmişten günümüze taşınan edebî eserlerin ve sözlü kültür ürünlerinin doğru şekilde anlaşılmasını mümkün kılar. Bu nedenle dil bilgisi, yalnızca akademik başarıya hizmet eden bir alan olmanın yanında dilin sürekliliğini ve anlam derinliğini koruyan temel bir disiplindir.

Problem Durumu

Türkçede varlıkların nitelik ve nicelik yönünden tanımlanmasında önemli rol oynayan sıfatlar hem yazılı hem sözlü anlatımda anlatım gücünü artıran dil öğelerindendir. Sıfatları köken, yapı, işlev ve bağlam boyutlarıyla bir bütün hâlinde ele alan çalışmalar sınırlıdır. Literatürde sıfatlar, genellikle niteleme işlevi üzerinden değerlendirilmiştir. Bütüncül dil bilgisi çözümlemelerine ise daha az yer verilmiştir. Halide Edip Adıvar gibi dil ve anlatım gücü yüksek bir yazarın eserinde bu tür bir inceleme yapılması hem Türk roman diline hem de dil bilgisi çözümlemelerine katkı sağlayacaktır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı, Halide Edip Adıvar'ın *Kalp Ağrısı* adlı romanında kullanılan sıfatları tespit edip kökenlerine, yapı özelliklerine, işlevlerine ve derecelendirme biçimlerine göre sınıflandırmak ve metin içi bağlamda örnek kullanımlarıyla değerlendirmektir. Ayrıca çalışmanın, sıfat öğretimine yönelik metin odaklı uygulamalara katkı sağlaması ve dil bilgisi ile edebi metin incelemeleri arasında bütüncül bir değerlendirme köprüsü kurması amaçlanmaktadır.

Yöntem

Bu araştırma, nitel bir metin çözümlemesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Bulgular arasında kullanım sıklığı açısından öne çıkan sıfatlar, grafikler yardımıyla oransal olarak sunulmuştur. İnceleme materyali olarak Halide Edip Adıvar'ın *Kalp Ağrısı* romanının Can Yayınları tarafından 2015 yılında yayımlanan 7. baskısı esas alınmıştır. İnceleme süreci, baskıya özgü sayfa ve satır düzeni dikkate alınarak şekillendirilmiştir. Analizler, bu baskının sayfa düzeni ve satır numaraları doğrultusunda yürütülmüştür. Verilerin sınıflandırılmasında, başta Zeynep Korkmaz'ın *Türkiye Türkçesi Grameri* adlı eserindeki sıfat tasnifi olmak üzere, çeşitli dil bilimcilerin sınıflandırmalarından yararlanılmış ve gerektiğinde bu tasnife özgün alt başlıklar eklenmiştir. Ayrıca başlıklandırma ve tez içeriğinin düzenlenmesinde danışmanım Prof. Dr. Arzu Sema ERTANE BAYDAR tarafından gerekli yönlendirme ve planlama yapılmıştır.

Sıfat Tanım ve Tasnifleri

Bu çalışmada, Türkçenin dil bilgisi yapısında önemli bir yere sahip olan sıfatlar konu edilmiştir. Sıfatlar, Türkçede hem dil bilgisel yapı hem de anlam yönünden önemli bir işlev üstlenmektedir. TDK *Türkçe Sözlük* tanımına göre “Bir ismi, nitelik, nicelik, yer, sıra vb. bakımından niteleyen, belirten kelime” sıfat olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2009, s. 1748). Dilbilimciler, sıfatlara ilişkin çeşitli tanım ve sınıflandırmalar ortaya koymuşlardır. Bu sınıflandırmalar, dilin yapısal ve işlevsel özelliklerine bağlı olarak farklı şekillerde değerlendirilebilir. Aşağıda, önde gelen dilbilimcilerin sıfatlarla ilgili görüşlerine ve sınıflandırmalarına yer verilmiştir.

Türkiye Türkçesi Grameri eserine göre “Sıfatlar adların önüne gelerek onları niteleyen, nasıl olduklarını gösteren veya çeşitli yönlerden belirten sözcüklerdir” (Korkmaz, 2014, s. 335). Yapılan tanımlama sıfatların kullanım alanlarını ve üstlendikleri

işlevleri belirgin şekilde göstermektedir. Zeynep Korkmaz, sıfatları çok boyutlu bir yaklaşımla ele alarak onları köken, yapı ve işlev açısından sınıflandırmıştır. Sınıflandırmada her başlık, alt başlıklarıyla birlikte ayrıntılı biçimde incelenmiş ve Türkçedeki sıfat sistemi, morfolojik ve sentaktik açıdan bütünlük içinde ele alınmıştır. Sınıflandırma şu şekildedir:

1. Kökenlerine Göre Sıfatlar

Bu başlık altında sıfatlar, türediği dile göre üç temel gruba ayrılmıştır:

- Türkçe Kökenli Sıfatlar
- Yabancı Kökenli Sıfatlar (Arapça, Farsça, Fransızca vb.)
- Karışık Kökenli Sıfatlar

2. Yapıları Bakımından Sıfatlar

Sıfatların biçimsel oluşumları dikkate alınarak yapılan bu tasnif aşağıdaki alt başlıklara ayrılmıştır:

- Basit (Yalın) Sıfatlar

Herhangi bir yapım eki içermeyen, yalnızca kök hâlinde bulunan sıfatlardır.

- Türemiş Sıfatlar

Yapım ekleriyle türetilmiş sıfatlardır ve iki gruba ayrılır:

- Addan Sıfat Türeten Ekler
- Fiilden Sıfat Türeten Ekler
- Fiilden Kalıcı Sıfat Türeten Ekler
- Fiilden Geçici Sıfat Türeten Ekler
- Birleşik Sıfatlar

İki veya daha çok kelimenin birleşmesiyle oluşan kalıplaşmış sıfatlardır.

- Pekiştirme Sıfatları

Anlamı kuvvetlendirmek amacıyla oluşturulmuş sıfatlardır.

- Kelime Grubundan Oluşan Sıfatlar

Bu grupta, sıfat işlevi gören çok sözcüklü yapılar yer alır:

- Sıfat Tamlaması Biçiminde
- Ad Tamlaması Biçiminde
- Sıfat-Fiil Grubu Biçiminde
- Tekrar Grubu Biçiminde
- Edat Grubu Biçiminde
- Bağlaç Grubu Biçiminde
- Sayı Grubu Biçiminde
- İsnat Grubu Biçiminde
- Ad Çekimi Ekleriyle Kurulmuş Kısaltma Grubu Biçiminde
- Yükleme Grubu Biçiminde Yönelme Grubu Biçiminde
- Bulunma Grubu Biçiminde
- Çıkma Grubu Biçiminde
- Vasıta Grubu Biçiminde

3. İşlevlerine Göre Sıfatlar

Sıfatların cümlede üstlendikleri anlamsal ve işlevsel rol temel alınarak yapılan bu tasnifte, anlam değeri ve dereceleme ölçütleri esas alınmıştır:

- Nitelik Sıfatları
- Sıfatlarda Karşılaştırma ve Derecelendirme
 - İşlevi Eşitlik Derecesi
 - Üstünlük Derecesi
 - Aşırılık Derecesi
 - En Üstünlük Derecesi
- Sıfatlarda Küçültme
- Sıfatlarda Pekiştirme İşlevi

- Belirtme Sıfatları
- İşaret (Gösterme) Sıfatları
- Sayı Sıfatları
 - Asıl Sayı Sıfatları
 - Sıra Sayı Sıfatları
 - Üleştirme Sayı Sıfatları
 - Kesirli Sayı Sıfatları
- Topluluk Sayı Sıfatları
- Soru Sıfatları
- Belirsizlik Sıfatları

Bu sınıflandırma, gramer yaklaşımının derinliğini ve Türkçedeki sıfat yapılarının çok yönlü yapısını açıkça ortaya koyar (Korkmaz, 2014, ss. 335-385).

Türk Dilbilgisi eserine göre “Varlıkları niteleyen ya da belirten kelimelere sıfat denir” (Ediskun, 2010, s. 132). Sıfatları hem anlam hem de yapı yönünden çift boyutlu bir sistematikte sınıflandırmıştır. Bu sınıflandırmada sıfatların hem anlam işlevleri hem de köken ve yapı özellikleri değerlendirilmiştir. Ediskun’un sınıflandırması şu şekilde özetlenebilir:

1. Anlamları Bakımından Sıfatlar

Bu grupta sıfatlar, adlara kattıkları anlam değerine göre değerlendirilmiştir:

- Niteleme Sıfatları

Adların durumunu, rengini, biçimini ya da soyut niteliklerini bildiren sıfatlardır.

- Belirtme Sıfatları

Varlıkları sayı, işaret, belirsizlik ve soru yoluyla belirleyen sıfatlardır. Şu alt başlıklara ayrılır:

- İşaret Sıfatları
- Sayı Sıfatları

- Asıl Sayı Sıfatları
- Sıra Sayı Sıfatları
- Üleştirme Sayı Sıfatları
- Kesir Sayı Sıfatları
- Belgisiz Sıfatlar
- Soru Sıfatları
- Sıfat Takımı

Sıfatların adlarla birlikte oluşturduğu dilsel yapılar bu başlık altında değerlendirilmiştir.

2. Yapılarına Göre Sıfatlar

Sıfatların biçimsel oluşumuna göre yapılan bu sınıflama üç başlıkta toplanmıştır:

- Kök Sıfatlar (Basit Sıfatlar)

Herhangi bir yapım eki almamış, yalın hâlde bulunan sıfatlardır.

- Türemiş Sıfatlar

Yapım eki alarak yeni anlam kazanan sıfatlardır. İki ana kaynaktan türeyebilir:

- İsim Kök ya da Gövdelerinden Türetilen Sıfatlar
- Fiil Kök ya da Gövdelerinden Türetilen Sıfatlar
- Bileşik Sıfatlar

İki ya da daha çok sözcüğün birleşmesiyle oluşan sıfatlardır. Anlam ve biçim yönünden ikiye ayrılır:

- Anlamca Kaynaşmış Bileşik Sıfatlar
- Kurallı Bileşik Sıfatlar

Bu ayrım, dil bilgisini sınıflama açısından olduğu kadar türetim ve kullanım biçimleri açısından da ele alındığını göstermektedir (Ediskun, 2010, ss. 132-155).

Türk Dil Bilgisi eserine göre “Sıfatlar vasıf ve belirtme isimleridir. Nesnelerin çeşit çeşit vasıfları, çeşit çeşit belirtileri vardır” (Ergin, 2013, s. 244). Bu tanım, sıfatların nesneleri nasıl nitelediği ve belirttiği hakkında genel bir çerçeve sunmaktadır.

Muharrem Ergin, sıfatları hem anlamlarına hem de cümle içindeki görevlerine göre iki temel başlıkta değerlendirmiştir. Bu tasnif, sıfatların adlarla kurduğu ilişkiye ve adın hangi yönünü belirttiğine odaklanır. Ergin tarafından ortaya konulan sınıflama sistemi, aşağıda sıralanan ana başlıklar çerçevesinde ele alınmaktadır.

1. Vasıflandırma Sıfatları

Adların renk, biçim, durum, ölçü, karakter gibi niteliklerini gösteren sıfatlardır. Doğrudan nitelendirme işlevi görürler.

2. Belirtme Sıfatları

Adı nitelendirmekten çok onu çeşitli yönlerden sınırlayan ya da işaret eden sıfatlardır. Ergin, bu sınıflandırma kapsamında belirtme sıfatlarını beş alt grupta incelemektedir:

– İşaret Sıfatları

Varlığı işaret yoluyla belirten sözcüklerdir.

– Sayı Sıfatları

Adın sayı yönünü bildiren sıfatlardır. Beş alt başlıkta incelenir:

– Asıl Sayı Sıfatları

– Sıra Sayı Sıfatları

– Üleştirme Sayı Sıfatları

– Kesir Sayı Sıfatları

– Topluluk Sayı Sıfatları

– Soru Sıfatları

Ad hakkında bilgi edinmek için kullanılan soru bildiren sıfatlardır.

– Belirsizlik Sıfatları

Adın miktarını, niteliğini veya kimliğini kesin olarak belirtmeden ifade eden sıfatlardır.

Bu yapı, sıfatları yalın bir işlev temelli yaklaşımla sınıflandırdığını ve belirtme türleri içinde özellikle sayı sıfatlarını ayrıntılı biçimde ele aldığını göstermektedir (Ergin, 2013, ss.244-257).

Türkçenin Grameri adlı eserine göre “Bir varlığı vasıflayan, veya belirleyen kelimeye sıfat (adjective) diyoruz” (Banguoğlu, 2011, s.341).

Banguoğlu’nun yaptığı tasnif genel hatlarıyla aşağıdaki biçimdedir.

1. Sıfat Takımı

Sıfatın adla birlikte oluşturduğu yapıdır. Bu yapıdaki ilk öge vasıflayan, ikinci öge ise vasıflanan ad olarak tanımlanır.

2. Vasıflama Sıfatları

Varlığın niteliklerini bildiren sıfatlardır. Söz konusu sıfatlar, kendi içinde üç temel kategoriye ayrılarak incelenmektedir:

- Karşılaştırma Sıfatları
- Berkitme Sıfatları
- Küçültme Sıfatları

3. Belirtme Sıfatları

Adın niceliğini, yönünü, yerini, miktarını veya belirsizliğini bildiren sıfatlardır. Dört ana gruba ayrılır:

- Gösterme Sıfatları
- Soru Sıfatları
- Belirsiz Sıfatlar
- Sayı Sıfatları

Sayı sıfatlarının altında beş farklı tür bulunmakta ve her biri işlevsel açıdan ayrı kategorilerle tanımlanmaktadır:

- Asıl Sayı Sıfatları

- Sıra Sayı Sıfatları
- Üleme Sıfatları
- Kesirli Sayı Sıfatları
- Topluluk Sayı Sıfatları

Bu sistematik sınıflandırma, dil bilgisel yaklaşımları yansıttığı gibi, Türkçedeki sıfat çeşitliliğini kavramsal olarak çerçevelemeye de olanak sağlar (Banguoğlu , 2011, ss. 341-356).

Türkçe gramer çalışmaları arasında saygın yeri olan Ergin, Korkmaz, Banguoğlu ve Ediskun'un sıfatlara dair tanım ve sınıflandırmalarında bazı farklılıklar mevcuttur. Fakat hepsinin ortak hedefi, Türkçede sıfatların kapsamlı bir kavramsal çerçevesini sunmaktır. Ergin ve Ediskun, sıfatları niteleme ve belirtme olmak üzere iki temel kategoriye ayırırken; Korkmaz ve Banguoğlu sistematik olarak köken, yapı ve işlev açılarını esas alarak daha ayrıntılı kategoriler oluştururlar. Bu kuramsal ayrımlar, sıfatların işlevsel çeşitliliğini ve dilsel rollerini daha net biçimde ortaya koyar. Zeynep Korkmaz, Muharrem Ergin, Tahsin Banguoğlu ve Haydar Ediskun'un sıfatlara ilişkin tanımları ve sınıflandırmaları, Türk dilinin gramer yapısını anlamak için önemli kaynaklardan bazılarıdır. Her yazar, sıfatların dildeki rolünü ve işlevlerini farklı açılardan ele alarak dilbilgisi çalışmalarına değerli katkılar sunar. Ergin ve Ediskun sıfatları vasıflandırma ve belirtme sıfatları olarak iki ana kategoriye ayırırken Korkmaz ve Banguoğlu ise sıfatları kökenlerine, yapılarına ve işlevlerine göre detaylı bir şekilde sınıflandırmaktadır. Bu yaklaşımlar, dilin daha derinlemesine anlaşılmasına ve doğru kullanılmasına olanak tanır.

Çalışmada, Halide Edip Adıvar'ın *Kalp Ağrısı* adlı romanının 2015 tarihli 7. basımını esas alınmış ve eserde yer alan sıfatlar ayrıntılı biçimde incelenmiştir. Çalışma, nitel bir araştırma tasarımıyla gerçekleştirilmiş olup istatistiksel analiz tekniklerine başvurulmamıştır. Bu kapsamda, Halide Edip Adıvar'ın *Kalp Ağrısı* romanı, doğrudan metin bağlamı üzerinden analiz edilerek çalışmanın merkezine alınmıştır. Çalışmada eserde yer alan sıfatlar dilbilimsel açıdan yapı, köken, işlev yönünden incelenmiş, değerlendirme bağlamdan kopmadan edebî metin üzerinden sistemli bir biçimde sunulmuştur. Sıfatların geçtiği örnek cümleler, metnin bağlamından koparılmadan sayfa

ve satır numaraları belirtilerek sistematik bir biçimde sunulmuştur. Böylece sıfatların bağlam içindeki görevleri açık biçimde belirlenmiştir.

Diğer Çalışmalar

Tez çalışması öncesinde kapsamlı bir literatür taraması gerçekleştirilmiş ve sıfatlar üzerine yapılmış akademik çalışmalar incelenmiştir. Bu bağlamda, özellikle sıfatlara yönelik hazırlanmış yüksek lisans ve doktora tezleri de değerlendirmeye alınmıştır. Alanyazında yer alan metin merkezli çalışmalarda çoğunlukla nitelendirme sıfatlarının incelendiği gözlemlenmiştir. Bu tezde, konuyla ilgili bilimsel bir altyapı oluşturmak amacıyla, konuyu aydınlatan ve içerik açısından katkı sağlayan çalışmalardan da yararlanılmıştır. Taramanın teze dâhil edilmesiyle, araştırmacılara sistemli ve kolay erişilebilir bir başvuru kaynağı sağlamak hedeflenmektedir. Tezde yararlanılan ilgili kaynaklara kaynakça bölümünde de yer verilmiştir. Bu bölümde yer alan çalışmalara, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi (YÖKTEZ) internet sitesinden erişilmiş; sıfatlar üzerine yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinin bazıları dikkatlere sunulmuştur (Akyol-Çamur, 2017; Bıçak, 2018; Çalışkan, 2012; Çetin, 2015; Gencer-İplikçi, 2009; Güler, 2010; Gündoğdu, 2018; Güneyik, 2020; İlçioğlu, 2012; Keskinci, 2017; Kılıç, 2017; Pur, 2018; Sağlam, 2019; Sert, 2018; Settari, 2023; Sökmen, 2003; Tanyıldızı, 2021; Yılmaz, 2010; Yılmaz, 2011; Yılmaz, 2019; Zamk, 2022).

BİRİNCİ BÖLÜM

HALİDE EDİP ADIVAR

1.1. Hayatı

Halide Edip Adıvar, 1882 yılında İstanbul'da dünyaya gelmiştir. Babası Mehmed Edip Bey, Ceyb-i Hümayun Dairesi'nde görev yapan bir memurdur. Halide Edip'in annesi Berifem Hanım ise vefat ettiğinde yazar henüz küçük yaştadır. Annesinin ölümünün ardından babasının ikinci evliliği gerçekleşmiş ve Halide Edip anneannesinin evine yerleşmiştir. Bu evde, geleneksel Osmanlı aile yapısına ait değerlerin yoğun şekilde yaşandığı bir ortamda büyümüştür.

Çocukluğunda bir Rum'un yönettiği anaokuluna gönderilen Halide Edip, buradaki tek Müslüman öğrencidir. 1893'te Amerikan Koleji'ne başlamış; fakat öğrenimini bir süre ara vererek evde Kur'an, Arapça, Farsça ve musiki dersleri almıştır. İngilizceyi özel mürebbiyesinden, müziği ise sahne sanatçılarından öğrenmiştir. 1899'da tekrar koleje dönerek aynı zamanda özel eğitimini de sürdürmüştür Rıza Tevfik'ten edebiyat ve felsefe, Salih Zeki'den ise matematik eğitimi alarak hem Doğu'ya hem de Batı'ya ait düşünce gelenekleriyle derin bir etkileşim kurmuştur.

1901 yılında matematikçi Salih Zeki ile evlenen Halide Edip'in bu evlilikten iki çocuğu olmuştur. İngiliz bilim insanlarının hayatlarını çevirmiş, Fransız edebiyatına ilgi duymuş ve özellikle Zola'yı okumuştur. Aynı zamanda İstanbul Kız Lisesinde tarih öğretmenliği yapmaya başlayan yazar, 1908'de Tanin gazetesinde yazılarıyla tanınmaya başlamış, 31 Mart Olayı'nın ardından bir süre Mısır ve Londra'da bulunmuştur. 1909'da yurda döndükten sonra Kız Öğretmen Okulu'nda pedagoji dersleri vermiştir.

1910'da Salih Zeki'den ayrılan Halide Edip, kısa süre sonra Türkçü çevrelere katılmış, Türk Yurdu dergisinde yazılar yayımlamış ve Yeni Turan gibi ideolojik

romanlarının temellerini atmıştır. Balkan Savaşları esnasında göçmenler için çalışan kadın derneklerinde aktif görev üstlenmiş ve bu görev aracılığıyla Osmanlı askerini ve halkın yaşam koşullarını yakından tanıma imkânı bulmuştur. Eğitim müfettişi olarak hazırladığı raporlarda millî duyguların çocuklara kazandırılması gerektiğini savunmuştur.

1916'da Cemal Paşa'nın davetiyle Suriye'ye giderek çeşitli şehirlerde eğitim incelemelerinde bulunmuştur. 1917'de Dr. Adnan Adıvar ile evlenmiştir. 1918 yılında İstanbul Üniversitesi'nde Batı Edebiyatı dersleri verdiği süreçte, Batı medeniyetine dair duyduğu hayal kırıklığı daha da belirginleşmiştir. Mondros Mütarekesi'nin ardından yaşanan gelişmeler, onu Millî Mücadele saflarında yer almaya sevk etmiştir. Bu süreçte Karakol Cemiyeti bünyesinde faaliyet göstermiş ve İzmir'in işgali üzerine düzenlenen protesto mitinglerinde etkili bir biçimde görev almıştır (Terzi, 2021, ss.12-13).

1919 yılında Vakit gazetesinde düzenli olarak yazılar yayımlamaya başlayan Halide Edip, aynı zamanda Büyük Mecmua'nın başyazarlığını üstlenmiştir. Bu dönemdeki yazıları, halkta millî bilinç ve direnç duygusunu canlandırmak bakımından oldukça etkili olmuştur. 16 Mart 1920 tarihinde İstanbul'un işgal edilmesinin ardından eşi Dr. Adnan Adıvar ile Özbekler Tekkesi üzerinden gizli yollardan Anadolu'ya geçiş yapmıştır. Birinci İnönü Zaferi'nden sonra Halide Edip, Kızılay adına yaralı askerleri ziyaret etmek üzere Eskişehir'e gitmiş, ardından Ankara'da düzenlenen Kızılay Kongresi'nde başkanlığa seçilmiştir. 1921 yılında kendi talebi üzerine Mustafa Kemal Paşa tarafından onbaşı rütbesiyle ödüllendirilmiş, Batı Cephesi'ndeki birliklere katılarak cephe tecrübesi edinmiştir.

1922'nin sonlarında, eşi Dr. Adnan Adıvar'ın Hariciye Vekâleti tarafından İstanbul temsilcisi olarak atanması sebebiyle İstanbul'a dönmüştür. Ancak 1924 yılında yaşanan siyasi anlaşmazlıklar sebebiyle eşiyle birlikte yurt dışına çıkmıştır. 1939 yılına kadar yurt dışında kaldığı bu süreçte, özellikle Doğu-Batı medeniyetleri üzerine yoğunlaşan entelektüel çalışmalarda bulunmuştur.

1939 yılında Türkiye'ye döndüğünde, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde İngiliz Edebiyatı profesörü olarak göreve başlamıştır. Bu görevini, 1950 yılında İzmir milletvekili seçilinceye kadar sürdürmüştür. 5 Ocak 1954 tarihinde Cumhuriyet gazetesinde yayımladığı "Siyasi Vedaname" başlıklı yazısıyla aktif siyasetten çekildiğini açıklamıştır.

1955 yılında eşi Adnan Adıvar'ın vefatıyla derin bir üzüntü yaşayan Halide Edip, akademik hayatına dönse de son yıllarını sağlık sorunlarıyla geçirmiştir. Adıvar 9 Ocak 1964 tarihinde hayata veda etmiş ve Merkezefendi Mezarlığı'na defnedilmiştir (Aktaş, 2013, ss.1-12).

1.2. Eserleri

Türk edebiyatının öncü kadın yazarlarından biri olan Halide Edip Adıvar, yazın hayatına John Abbot'un *Mader* adlı eserini Türkçeye çevirerek giriş yapmıştır. Edebiyat alanında çok yönlü bir kalem olarak roman, hikâye, tiyatro, deneme ve çeviri türlerinde eserler vermiştir. Zengin üretimiyle dikkat çeken yazar, yaşamı boyunca yirmi bir romanın yanı sıra dört hikâye kitabı, iki tiyatro eseri ve çeşitli inceleme-derleme türünde yapıtlar kaleme almıştır. Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e uzanan süreçte hem edebî üretim yoğunluğu hem de toplumsal meseleleri ele alış biçimiyle döneminin en verimli yazarlarından biri olmuştur.

Yazarın eserleri, eserlerin yayınlandığı dergi ve gazeteler ile eserlerin yayınlanma tarihleri aktarılırken Prof. Dr. İnci Enginün'ün *Halide Edip Adıvar* adlı eseri esas alınmıştır.

Romanları

- *Heyula* (1909) *Raik'in Annesi* (1909,1924)
- *Seviye Talip* (1910)
- *Handan* (Tanin 1912)
- *Yeni Turan* (Tanin 1912) (1916'da Almancaya çevrilmiştir.)
- *Son Eseri* (Tanin 1913), 1919, 1939
- *Mev'ud Hüküm* (Yeni Mecmua 1917–1918)
- *Ateşten Gömlek* (İkdam 1922), (İki defa filme alınmıştır. 1923, 1950. 1924 ve 1932'de İngilizceye, 1923'te Arapçaya, 1923'te Almancaya, 1927'de Rusçaya, 1928'de İsveççeye ve 1948'de Fransızcaya çevrilmiştir.)
- *Kalp Ağrısı* (Vakit 1924)
- *Vurun Kahpeye* (Akşam 1923) (Üç defa filme alınmıştır 1949,1964 ve 1973)

- *Zeyno'nun Oğlu* (Vakit 1926 “yarım kalır”, 1927, 1928)
- *Sinekli Bakkal* (Haber 1935. 1944'te Fransızcaya 1954'te İspanyolcaya, 1961'de Sırpçaya, Finceye çevrilmiştir.)

- *Yolpalas Cinayeti* (Yedigün 1936-1937)
- *Tatarcık* (Yedigün 1938-1939) *Sonsuz Panayır* (Cumhuriyet 1946)
- *Döner Ayna* (Yeni İstanbul 1953)
- *Akile Hanım Sokağı* (Hayat 1957)
- *Kerim Usta'nın Oğlu* (Milliyet 1958)
- *Sevda Sokağı Komedyası* (Cumhuriyet 1959)
- *Çaresaz* (Cumhuriyet 1961)
- *Hayat Parçaları* (1963)

Hikâyeleri

- *Harap Mabetler* (1911, 1924)
- *Dağa Çıkan Kurt* (1922, 1926 ve 1963)
- *İzmir'den Bursa'ya* (1922)
- *Kubbede Kalan Hoş Sadâ* (1974)

Hatıraları

- *Mor Salkımlı Ev* (1951 ve 1955) (İngilizcesi Memoirs 1926'da yayınlanmıştır)
- *Türk'ün Ateşle İmtihanı* (Millî Mücadele Hatıraları adıyla Hayat dergisinde 1959-1960'ta yayınlanmıştır.)

Tiyatroları

- *Kenan Çobanları* (1918)
- *Maske ve Ruh* (Maskeli Ruhlar adıyla Yedigün'de tefrika edilmiştir.) (1937 1938)

Fikir Eserleri

- *İngiliz Edebiyat Tarihi* c. I. *Başlangıçtan Elizabeth Devrine* kadar 1940, 2. baskı 1946; c. II. *Elizabeth Devri ve Shakespeare* 1943; c. III. *XVII. Asır ve Milton*, 1949.
- *Hindistan'ın iç Yüzü* (Tan gazetesinde 1938 bir kısmı yayınlanmış)*Türkiye'de Şark-Garp ve Amerikan Tesirleri* (1954'te Yeni İstanbul'da tefrika edilmiştir)
- Dr. Abdülhak Adnan Adıvar 1956. Dr. Adnan Adıvar'ın dostlarının çıkardıkları bu anma kitabında sadece giriş kısmındaki biyografi Halide Edip tarafından yazılmıştır. "*Dr. Adnan Adıvar'ın Portresi*"

Çevirileri

- *Mader*, John Abbot'tan 1897.
- *Talim ve Terbiye*, Çeşitli terbiyecilerden bilhassa H. H. Horne'den faydalanarak yazılmıştır. 1912.
- *Gizli Belde* (Walpole'dan Vakıf 1924)
- *Hamlet* (Shakespeare'den V. Turhan ve İngilizce Semineriyle) 1941.
- *Nasıl Hoşunuza Giderse* (Shakespeare'den V. Turhan ve İngilizce Semineriyle). 1943
- *Coriolanus* (Shakespeare'den V. Turhan ve İngilizce semineriyle) 1945.
- *Antonius ve Cleopatra* (Shakespeare'den Mina Urgan ve İngilizce semineriyle 1943), 1949. *Hayvan Çiftliği* George Orwell'den (Cumhuriyet 1952), 1954, 1966 (Çocuklar için 1966)

Halide Edip Adıvar'ın eserlerinin yer aldığı bu eser, onun edebî üretiminin ana çizgilerini kapsamlı biçimde göstermektedir (Erginün, 1998, ss. 22-25).

1.3. *Kalp Ağrısı* Romanının Özeti

Kalp Ağrısı eseri, Millî Mücadele'nin hemen sonrasındaki İstanbul'u arka plan alır ve bireysel tutkularla ahlâkî sorumlulukların çatışmasını Zeyno çevresinde örür. Roman, Nuruosmaniye'deki bir doktor muayenehanesinin üst katında başlar. Zeyno,

parmağında taşımak yerine boynuna astığı nişan yüzüğünü merak eden babasına “roman gibi” bir hikâye anlatacağını söyler. Böylece geçmişe, Mudanya Mütareke sonrası yaşanan olaylara geri gidilir.

Zeyno’nun yakın dostu Azize, Boğaziçi’ndeki yalısında kuzeni Binbaşı Hasan’ı karşılar. Hasan, cepheden yeni dönmüş yürekli bir subaydır. Azize yıllardır ona platonik sevgi beslerken Zeyno da Saffet adlı genç bir doktorla nişanlıdır. Göksu gezileri, Gülhane Parkı’ndaki bir kavga ve Majik Sineması’ndaki eğlenceler sırasında Hasan ile Zeyno arasında farkında olmaksızın büyüyen çekim, Azize’nin kıskançlığını körükler. Zeyno, içindeki çelişkiden uzaklaşmak için ailesinin Ayastefanos’taki (Yeşilköy) kışlık evine çekilir fakat Azize ile Hasan peşinden gelir. Gün ağarırken Hasan’ın köpekleri Kuzgun ile Urgun eşliğinde başbaşa yapılan av yürüyüşleri ikiliye aşklarını itiraf ettirir ve Zeyno’nun bedeninde duyduğu kalp ağrısı derinleşir.

Ayastefanos’ta kıskançlık buhranına kapılan Azize, İstanbul’a döndükten sonra Hasan’ın kendisi ile ilgili düşünceleri öğrenmeye Hasan’ın evine gider. Hasan’ın evlenme niyeti taşımadığını öğrenince gece Boğaz’a atlayarak intihara kalkışır, kurtarılsa da ağır bir zatürre geçirir. Zeyno’nun ölümü göze alan Azize’ye duyduğu derin merhamet ve Hasan’ı evliliğe razı etme çabası sonucunda, taraflar yedi günlük bir mühlet üzerinde anlaşır. Bu sürenin sonunda Hasan, Zeyno’nun ısrarıyla Azize’yle evlenmeyi kabul eder.

Hasan ve Azize çifti evlendikleri gün tedavi için Viyana’ya gider. Onları, Azize’nin babasının banker ortağı ve kızı Dora karşılar. Azize ve Hasan evliliklerinin ilk günlerini Dora ile yaptıkları keyifli geziler ve samimi sohbetler eşliğinde geçirir. Dora, özgür aşk anlayışına sahip, dış görünüş olarak Zeyno’yu andıran biridir. Dora’nın varlığı ve yakın tavrı Hasan’ı sarstığı kadar Azize’nin kıskançlığını da büyütür. Azize yaşadıklarını ve gebelik haberini Zeyno’ya yazdığı mektuplar aracılığıyla iletir.

İstanbul’da kalan Zeyno, yaşadığı içsel çatışmalar ve duygusal gerilimler nedeniyle derin bir hüznün içindedir. Bu dönemde, yaşantılarına dair düşünce ve hislerini düzenli olarak kaleme alarak bir tür kişisel günlük (jurnal) oluşturur. Kendi kararlarının ve yaşadıklarının babasında nasıl bir izlenim bıraktığını merak eden Zeyno, bu metni babasına sunar. Aralarındaki ilişki, geleneksel baba ve kız bağı sınırlarını aşarak karşılıklı güvene dayanan güçlü bir dostluk ve derin bir duygusal yakınlık içerir. Babasının harp arkadaşı, dul ve çocuksuz Miralay Muhsin İstanbul’a gelip Zeyno’yu tanıdıktan sonra ona

evlenme teklif eder. Zeyno da olup bitenleri uzun bir mektupla Azize'ye bildirir. Zeyno'nun mektubunda Miralay Muhsin Bey'le evleneceğini öğrenmek, Hasan'ın yüreğine derin bir sızı verir.

Miralay Muhsin, Hasan'ın Diyarbakır'daki birliğinde kumandanıdır. Muhsin Bey'in varlığı, Hasan'a Diyarbakır'da genç bir subayken yaptığı hatayı, bir Kürt kızı ve ondan doğan çocuğunu sahipsiz bırakışını anımsatır.

Ateşli tutkular yerine güvenli sadakati seçen Zeyno, Muhsin Bey'in evlilik teklifini kabul eder. Zeyno'ya karşı gösterişsiz ama derin bir sevgi besleyen Saffet için bu karar, kalbinde sakladığı son umut ışığını da söndürür.

Azize'nin gebeliği ilerleyip sağlık durumu kritikleşince Hasan, cephe görevinden geçici terhis için kumandanından izin almaya İstanbul'a gelir. Zeyno'nun Miralay Muhsin Bey'le evliliği Hasan'ın içinde taşıdığı geç kalmışlık duygusunu acı bir kesinliğe kavuşturur.

Azize'ye doktorlar, doğumu daha sakın ve bakımı kolay Baden şehrinde geçirmesini önerir. Azize'nin annesi yanlarına geldiğinde burada küçük bir villa kiralarlar. Azize, Hasan ve annesi yerleşir buraya yerleşir. Dr. Saffet de tehlike atlatılıp doğum oluncaya dek Viyana'da kalır.

Gebeliğin son haftalarında Azize'nin ateşi düşmez, sancılar artar. Sezaryen müdahale kaçınılmazdır. Hasan, önceki kaçışlarının kefareti olarak ameliyata onay verir. Azize, bir erkek çocuğu dünyaya getirdikten kısa bir süre sonra yaşamını yitirir. Hasan, yıllar önce Diyarbakır'daki sorumsuz ilişkisinin pişmanlığına eklenen yeni suçlulukla sarsılarak yeni doğan çocuğuyla baş başa kalır. (Adivar, 2010, ss. 13-300).

İKİNCİ BÖLÜM

KÖKENLERİNE GÖRE SIFATLARIN SINIFLANDIRILMASI

Halide Edip Adıvar'ın *Kalp Ağrısı* romanında kullanılan sıfatlar, köken bakımından oldukça çeşitlidir. Yazarın farklı kültürlerle iç içe yaşam sürmesi, Batı tarzı eğitim alması ve çok dilli bir çevrede yetişmesi, onun dil kullanımını da etkilemiştir. Bu durum, *Kalp Ağrısı* romanında yer alan sıfatlara da yansımıştır.

Bu bölümde eserde geçen sıfatlar Türkçe kökenli, yabancı kökenli (Arapça, Farsça ve Batı dilleri) ve karışık kökenli olmak üzere üç gruba ayrılarak incelenmiştir. Bu bölümde tespit edilen sıfatlar dijital olarak Nişanyan Sözlük'ten kontrol edilmiştir (2024). Yapılan incelemelerde en çok kullanılan sıfatların Türkçe kökenli olduğu, ardından Arapça, Fransızca ve Farsça kökenli sıfatların geldiği görülmüştür.

2.1. Türkçe Kökenli Sıfatlar

Türkçe kökenli sıfatlar, Türkçenin kendi söz varlığı içinde yer alan köklerden ya da gövdelerden oluşan, yapım ekleriyle türetilmiş ya da yalın hâlde kullanılan sıfatlardır. Korkmaz (2014, s. 338), bu tür sıfatların yapı işlenirken büyük bölümünün türemiş veya birleşik yapıları olduğunu belirtir. Ayrıca, Türkçede bir varlığın çok çeşitli özelliklerini yansıtmak amacıyla ad ve fiil köklerinden üretilmiş çok sayıda sıfata yer verildiği ifade edilmektedir.

Eserde tespit edilen Türkçe kökenli sıfat örnekleri şu şekildedir:

yeşil ılık (s.13-7), **tatlı** oyun (s.13-7), **kısa** saç (s.13-16), **geniş** alın (s.13-16), **kalın** dudak (s.14-6), **altın** mehtap (s.17-3), **az** şey (s.18-26), **yavan** tat (s.18-31), **yaramaz** bir erkek (s.21-12), **kısıp** ses (s.21-20), **boş** yatak (s.23-10), **zor** yarış (s.27-4), **uzun** sessizlik (s.29-18), **temiz** neşe (s.29-25), **küçük** yüz (s.30-30), **şımarık** kız (s.32-17), **açık** tuvalet (s.40-26), **dar** üniforma (s.40-26), **keçe** perdeler (s.56-7), **yavan** yük

(s.58- 25), **asıl** fırtına (s.60-4), **sarı** gözler (s.64-4), **şu** nişan (s.66-29), **boz** kumaş (s.67-15), **yün** eldiven (s.67-20), **zağar** yıldırım (s.68-5), **soğuk** oda (s.72-11), **tek** göz (s.81-31), **yumuşak** el (s.82-19), **ılık** bir haz (s.83-16), **bol** yaş (s.91-4), **geniş** gümbürtü (s.97-26), **sert** çizgiler (s.101-5), **son** defa (s.104-22), **cılız** bir ses (s.113-4), **dik** bir insan (s.113-13), **sessiz** yaş (s.123-7), **sert** topuz (s.126-17), **koca** asker (s.130-10), **demir** pençe (s.137-11), **yeni** mahremiyet (s.151-27), **öbür** taraf (s.153-7), **tunç** asker (s.154-34), **çıplak** kafa (s.158-7), **düz** akşam (s.169-12), **yumuşak** dudak (s.169-18), **sıcak** ülke (s.170-1), **yüksek** gurur (s.174-7), **tozlu** sokak (s.195-10), **hoppa** bir kız (s.198-32), **kır** saç (s.201-20), **genç** yüz (s.201-20), **ince** parmak (s.201-27), **yeni** bir şey (s.206-6), **aptal** kurban (s.209-8), **doru** at (s.210-5), **ıssız** çöl (s.212-17), **dolu** göz (s.213-12), **yakın** bir yer (s.217-16), **geç** vakit (s.237-13), **çipil** göz (s.247-29), **gümüş** yıldız (s.253-29), **başka** bir âlem (s.299-7) vb.

2.2. Yabancı Kökenli Sıfatlar

Türkçeye tarihî süreç içerisinde başka dillerden geçmiş ve sıfat görevinde kullanılan kelimeler yabancı kökenli sıfatlardır. Bu tür sıfatların önemli bir bölümü Arapça ve Farsça kökenlidir. Bunların yanı sıra Fransızca, İngilizce, İtalyanca gibi Batı dillerinden geçen örnekler de bulunmaktadır. Korkmaz (2014, s. 338), bu sıfatların genellikle İslam kültür çevresinden dilimize girdiğini, 1932 sonrası dönemde Türkçeleştirme yönünde çeşitli çabalar olsa da büyük kısmının bugün hâlâ kullanıldığını belirtir. Ayrıca yabancı kökenli bazı sıfatların, Türkçeye yerleştikten sonra ek alarak türemiş ya da kalıplaşmış biçimde işlek hâle geldiğini ve dilde yaygınlaştığını ifade eder.

Yazar, *Kalp Ağrısı* romanında yabancı kökenli sıfatlara sıklıkla yer vermiştir. Eserde kullanılan yabancı kökenli sıfatlar ve örnekleri şöyledir:

Arapça Kökenli Sıfatlar: **hususî** oda (s.13-2), **zarif** yüz (s.13-12), **rahîm** manâ (s.14-5), **içtimaî** ziyafetler (s.17-16), **mahcup** ses (s.21-20), **dürüst** tavır (s.23-25), **lakâyî** aksümel (s.24-4), **maddî** incizap (s.34-2), **umumî** yer (s.40-16), **güzide** ses (s.44-11), **müziç** çocuk (s.61-15), **magnum** göz (s.68-12), **mahut** hendeğe (s.77-12), **vahşi** çiçek (s.79-11), **gaddar** itidal (s.79-22), **mütereddit** göz (s.81-6), **fâik** kadın (s.85-20), **garip** ürperme (s.90-18), **fuzulî** azap (s.97-7), **zavallı** el (s.97-20), **maskara** kız (s.149-9), **hınzır** kadın (s.161-30), **iptidaî** insanlar (s.166-18), **sefil** vaziyet (s.177-1), **mütehakkim** sükûn (s.297-12) vb.

Fransızca Kökenli Sıfatlar: **idealist** mânâ (s.14-5), **miyop** göz (s.18-10), **krepdamur** tuvalet (s.22-2), **dekolte** esvap (s.22-5), **alafranga** vücut (s.46-17), **çuha** perde (s.53-21), **şık** kılık (s.67-30), **enfes** tesir (s.74-19), **mert** erkek (s.93-16), **ideal** kadın (s.93-18), **moraken** cilt (s.154-29), **komedi** bir şey (s.156-9), **kapitalist** şeyler (s.160-12), **enteresan** hikâye (s.218-3), **portatif** bir şezlong (s.245-20), **pratik** bir asker (s.284-12) vb.

Farsça Kökenli Sıfatlar: **taze** haz (s.20-23), **hodgâm** zevk (s.57-25), **nahos** aksülamel (s.83-18), **lacivert** tayyör (s.158-9), **sergüzeşt** günler (s.240-18), **zengin** kokular (s.276-8) vb.

Almanca Kökenli Sıfatlar: **ersatz** şeker (s.17-18)

2.3. Karışık Kökenli Sıfatlar

Farklı dillerden gelen öğelerin birleşmesiyle ya da yabancı kökenli bir sözcüğe Türkçe ek getirilerek oluşturulmuş sıfatlardır. Korkmaz (2014, s. 339), bu tür sıfatların çoğunlukla Arapça ya da Farsça bir ad ile Türkçe ya da yine yabancı kökenli bir ekin birleşmesiyle oluştuğunu belirtir. Bu sıfatların bazıları zamanla Türkçeleşmiş, bir kısmı ise yalnızca yazılı kaynaklarda kalmıştır. Ayrıca, karışık kökenli sıfatların bir bölümü bugün Türkçede aktif olarak kullanılmaktadır. Bu yapılar, yabancı kökenli sözcüklerin Türkçeye uyarlanmasında sıfatlaştırma işleviyle öne çıkmaktadır.

Kalp Ağrısı romanında, farklı dillerden gelen kelime kökleri ile başka bir dilden alınmış ya da Türkçe olan eklerin birleşmesiyle oluşmuş sıfatlara da rastlanmaktadır. Eserdeki sıfatlarda genellikle Arapça, Farsça veya Fransızca kökenli bir kelimeye Türkçe bir ek getirilerek yeni sıfatlar oluşturulmuştur. Eserde yer alan karışık kökenli sıfat örnekleri şu şekildedir:

kudretli mizaç (s.14-10) : Arapça kök kudret + Türkçe ek -li

rüyalı dağlar (s.17-3) : Arapça kök rüya + Türkçe ek -lı

frenkvâri ziyafet (s.17-7) : Fransızca kök frenk + Farsça ek -vâri

pomatlı saç (s.18-8) : Fransızca kök pomat + Türkçe ek -lı

manikürlü tırnak (s.18-9) : Fransızca kök manikür + Türkçe ek -lü

dârülfünunlu bir şey (s.20-12) : Arapça tamlama dârülfünun + Türkçe ek -lu

kasvetli erkek (s.25-11) : Arapça kök kasvet + Türkçe ek -li

kurşunî göz (s.31-1) : Türkçe kök kurşun + Arapça nisbî ek -î

elektrikli avlu (s.43-24) : Fransızca kök elektrik + Türkçe ek -li

sanatkâr terzi (s.49-11) : Arapça kök sanat + Farsça ek -kâr

hilekâr insan (s.57-26) : Arapça kök hile + Farsça ek -kâr

günahkâr ıstırap (s.58-29) : Arapça kök günah + Farsça ek -kâr

çirkinleştiren yeis (s.79-20) : Farsça kök çirkin + Türkçe ekler -leş, -tir, -en

renkli taş (s.85-1) : Farsça kök renk + Türkçe ek -li

nihayetsiz sabır (s.90-9) : Arapça kök nihayet + Türkçe ek -siz

abajurlu bir lamba (s.136-3) : Fransızca kök Abajur + Türkçe ek -lu

şairane bir yere (s.138-32) : Arapça kök şair + Farsça ek -ane

teferruath işkence (s.150-15) : Arapça kök teferruat + Türkçe ek -lı

şefkatli tavır (s.154-24) : Arapça kök şefkat + Türkçe ek -li

merhametsiz kadın (s.161-30) : Arapça kök merhamet + Türkçe ek -siz

vefakâr dost (s.167-26) : Arapça kök vefa + Farsça ek -kâr

şayan-ı dikkat vücut (s.201-29) : Farsça kök şayan + Türkçe ilgi eki -ı + Arapça isim dikkat

iradesiz bir oyuncak (s.203-21) : Arapça kök irade + Türkçe ek -siz

muhabbetli vaziyet (s.225-13) : Arapça kök muhabbet + Türkçe ek -li

romatizmalı diz (s.294-27) : Fransızca kök romatizma + Türkçe ek -lı vb.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YAPILARINA GÖRE SIFATLARIN SINIFLANDIRILMASI

Sıfatlar, yapılarına göre basit, türemiş, birleşik, kelime gruplarından oluşan sıfatlar olmak üzere dört ana grupta incelenir. Bu sınıflandırma, sıfatların morfolojik yapısı temel alınarak yapılır. Yapısal farklılık, onun tek bir kökten mi meydana geldiğini, yapım eki alarak mı türediğini ya da birden fazla sözcüğün anlam birliği içinde bir araya gelmesiyle mi oluştuğunu belirlemeye yöneliktir. Bu ayırım, yalnızca biçim bilgisel değil, aynı zamanda anlam ve görev açısından da önemli sonuçlar doğurur.

3.1. Basit Sıfatlar

Korkmaz (2014, s. 340), basit (yalın) sıfatların yapım veya çekim eki almamış, tek kökten oluşan sözcükler olduğunu belirtir. Bu tür sıfatların, doğrudan isme bağlanarak niteleme veya belirtme görevinde kullanıldığını vurgular. Bu sıfatlar yapım eki almamış veya birleşik olmayan kelimelerdir (Atabay vd., 1976, s. 84).

Halide Edip Adıvar'ın *Kalp Ağrısı* romanı, dönem Türkçesinin söz varlığını köken özellikleriyle yansıtan zengin bir metindir. Eserin sözcük kullanımlarında yalın sıfatların önemli paya sahip olduğu görülmektedir. Eserde geçen basit sıfat örnekleri şu şekildedir:

genç kız (s.16-8), **koca** binbaşı (s.18-26), **boş** yatak (s.23-11) **yeni** esvap (s.29-23), **dar** yol (s.35-25), **dost** tavır (s.37-28), **metin** tavır (s.49-7), **sır** noktası (s.49-23), **cazip** çocuk (s.50-18), **temiz** bağ (s.52-12), **o** hafta (s.53-3), **ihtiyar** hala (s.59-25), **asıl** fırtına (s.60-4), **çıplak** ova (s.63-1), **üç** gün (s.66-15), **mermer** sandık (s.69-1), **mahut** hendek (s.77-12), **tek** göz (s.81-31), **haşin** asker (s.82-3), **mühim** hadise (s.100-11), **kaba** asker (s.122-12), **sakin** gözler (s.135-02), **tahta** bir merdiven (s.135-21), **hür** taraf (s.138-8), **eski** humma (s.138-28), **fakir** oda (s.144-18), **son** buse (s.145-29), **tunç** bir zırh (s.150-5), **yeni** kadın (s.159-6), **nefis** hat (s.169-16), **boş** günler (s.177-15), **Alman** şair

(s.187-30), **zeki** bir kız (s.192-8), **hafif** bir alay (s.197-11), **kısa** mektup (s.200-4), **kır** saç (s.201-20), **nefis** kütüphane (s.202-25), **iki** hadise (s.207-10), **bu** karanlık (s.208-8), **aptal** kurban (s.209-8), **mavi** deniz (s.210-7), **esmer** hava (s.210-7), **yaramaz** kız (s.211-12), **çirkin** şey (s.219-3), **müthiş** zevk (s.223-4), **güzel** bahçe (s.224-19), **cesur** asker (s.230-2), **loş** orman (s.234-13), **çipil** göz (s.247-29), **gümüş** yıldız (s.253-29), **dost** eller (s.265-24), **aptal** kız (s.285-22) vb.

3.2. Türemiş Sıfatlar

“Türemiş sıfatlar, isim ya da fiil kök ve gövdelerine yapım ekleri ulanarak yapılan sıfatlardır” (Ediskun, 2010, s. 146). Ad veya fiil kök ve gövdelerine yapım eki getirilerek türetilen, adlaşma özelliğini koruyan ancak niteleme ve belirtme işlevi üstlenen sözcüklerdir. Türkçede bazı eklerin oldukça işlek, bazılarının ise daha az kullanıldığını gösterir (Korkmaz, 2014, s.340).

Eserde kullanılan ekler, başlıkları ve örnekleriyle birlikte şu şekildedir:

3.2.1. Addan Sıfat Türeten Ekler

+II / +IU

Eserde en sık kullanımı olan ektir. Korkmaz (2014, s. 340), bu ekin çok geniş kullanımı olduğunu belirtir. İsimlere getirildiğinde taşıma, bulundurma veya sahip olma anlamları kazandırarak çeşitli sahiplik bildiren isimler türetir (Ergin, 2013, s. 159).

Kullanılan eklerin eserdeki örnekleri şu şekildedir:

rüyalı dağlar (s.17-4), **Boğaziçili** dostlar (s.17-5), **balkonlu** oda (s.17-16), **özentili** moda (s.24-12), **süslü** aile (s.24-19), **kasvetli** bir erkek (s.25-11), **güneşli** gök (s.27-2), **karşılıklı** bir ihtiyaç (s.33-27), **yakışıklı** bir zabıt (s.37-4), **tatlı** bir titreme (s.38-19), **dehşetli** gümbürtü (s.39-7), **sıkıntılı** vaziyet (s.40-3), **elektrikli** avlu (s.43-24), **hülyalı** bir tavır (s.50-6), **felaketli** bir yol (s.51-23), **uykulu** İstanbul (s.53-30), **namuslu** adam (s.57-9), **tehlikeli** ses (s.70-18), **sitemli** yüz (s.80-30), **zavallı** el (s.97-20), **kapalı** bir otomobil (s.102-28), **zavallı** Zeyno’cuğum (s.103-11), **şiddetli** bir alaka (s.119-15), **kuvvetli** bir topuz (s.125-25), **köpüklü** deniz (s.126-30), **tuzlu** dudaklar (s.128-3), **evli** kadın (s.150-8), **bulutlu - esrarlı** bir şekil (s.171-25), **harareti** buse (s.184-8), **Bavyeralı** Karl (s.187-17), **köylü** kadınlar (s.191-9), **iradeli** insan (s.193-7), **çarpıntılı** bir his (s.194-17), **soğukkanlı** bir adam (s.203-11), **yaşlı** bir kadın (s.204-25), **akıllı** Miralay

(s.211-26), **sinirli** bir titreme (s.216-26), **hasretli** şarkılar (s.220-30), **İstanbul** aile (s.244-1), **hasretli** nağme (s.245-23), **canlı** alâka (s.268-30), **ateşli** kız (s.276-16), **resimli** bir kitap (s.284-16), **yaralı** deve (s.299-29) vb.

+IIk / +IUk

Banguoğlu (2011, s.93), bu eklerin çekim eki görünümünde işlev kazandığını ve isimlere eklendiğinde için anlamı taşıyan bir durum, yani destinatif hâl oluşturduğunu belirtir.

Eserde kullanılan eklerin örnekleri şu şekildedir:

kıskançlık hissi (s.22-5), **bayramlık** üniforma (s.24-14), **gündelik** insan (s.25-1), **kırıklık** ıstırabı (s.47-34), **karanlık** tabiat (s.134-26), **aydınlık** oda (s.135-24), **güveylik** çamaşır (s.150-28), **kıskançlık** illeti (s.162-16), **gündelik** bir erkek (s.172-16), **incelik** kasırgası (s.174-29), **kıskançlık** davası (s.186-15), **günlük** hayat (s.193-12), **gündelik** ziyan (s.194-13), **aydınlık** bir gece (s.211-24), **gençlik** resmi (s.229-6), **gençlik** hadisesi (s.240-10), **karanlık** sır (s.250-1) vb.

+CI/+CU

Korkmaz (2014, s. 341), bu eklerin ad ya da sıfat kök ve gövdelerine eklendiğinde, kökün temel anlamına alışkanlık ve süreklilik bildiren bir nitelik katarak sıfat türetme işlevi gördüğünü ifade eder. Zülfikar (2007, s. 184), bu ekin işlevini bir düşünce veya görüşe mensup kişi anlamı kazandırmak şeklinde değerlendirmektedir.

Eserde kullanılan örnekler şöyledir:

aceleci gözler (s.28-8), **hileci** bir zahmet (s.28-20), **inatçı** bir şekilde (s.61-17), **yabancı** eller (s.74-18), **alaycı** perde (s.75-16), **yalancı** bir elma (s.96-24), **yabancı** düşünce (s.121-15), **yabancı** insan (s.171-26), **inatçı** bir herif (s.229-27), **küfeci** çocuk (s.247-29), **yabancı** bir kahkaha (s.280-24), **alaycı** bir gülüş (s.287-10), **yabancı** memleket (s.288-7), **alaycı** bir tavır (s.292-13) vb.

+sIz/+sUz

Korkmaz (2014, s. 341), -II/-IU ekinin zıt anlamlı adlardan hareketle yokluk, olumsuzluk, eksiklik veya azlık gibi kavramları ifade eden sıfatlar türetebildiğini belirtir.

Bu ekin, *Kalp Ağrısı* romanında oldukça yaygın biçimde kullanıldığı gözlemlenmektedir. Bu yapıya örnek olarak aşağıdaki kullanımlar gösterilebilir:

manâsız bir şekilde (s.21-16), **kafasız** çocuk (s.25- 28), **kayıtsız** tavır (s.41-4), **dilsiz** insan (s.42-5), **ufuksuz** deniz (s.61-7), **sessiz** sofalar (s.62-14), **isimsiz** coşkunkluk (s.97-29), **bunsuz** hayat (s.98-11), **cansız** bir mukkabele (s.100-24), **ümitsiz** safahat (s.102-10), **nihayetsiz** bir şevkat (s.110-22), **habersiz** ziyaret (s.112-6), **çaresiz** bir teslimiyet (s.112-32), **tehlikesiz** tesir (s.114-25), **heyecansız** bir sesle (s.120-14), **sessiz** yaşlar (s.123-7), **şifasız** bir acı (s.123-24), **merhametsiz** kadın (s.161-30), **kelimesiz** cevap (s.171-18), **iradesiz** oyuncak (s.203-27), **mesuliyetsiz** gün (s.240-20), **rahatsız** bir dikkat (s.242-16), **belirsiz** beyazlık (s.245-26), **ihtiyarsız** hareket (s.249-9), **işkencesiz** bir heyecan (s.255-13) vb.

+CA

Banguoğlu (2011, s. 158), bu ekin, sıfatlara geldiğinde küçültme (diminutif) anlamı kazandırıldığını ve bu yönüyle çekim ekine benzer bir işlev üstlendiğini belirtir. Özellikle yer adı belirleme, hastalık adı koyma gibi yapılarda kullanıldığını vurgular.

Eserde bu ekin kullanımı çok yaygın olmamakla birlikte dikkat çekici örneklerle yer almaktadır. Bu yapıya örnek olabilecek kullanımlar şunlardır:

çocukça bir şey (s.20-24), **Fransızca** şarkılar (s.31-6), **arkadaşça** bir muhabbet (s.48-4), **insanca** hareket (s.131-29), **Almanca** bir şeyler (s.160-18), **zalimce** bir şey (s.176-3), **Almanca** vazifeler (s.187-20), **Türkçe** yazılar (s.187-23), **Almanca** yazılar (s.187-28), **babaca** tavır (s.203-15), **Fransızca** tercüme (s.211-9), **başlıca** ıstırap (s.256-10), **düşmanca** tavır (s.269-3), **kadınca** bakış (s.283-1), **yüzlerce** kilo (s.297-32), **binlerce** kilometre (s.298-6) vb.

+CAk

Bu ek, köken bakımından +CA ve +ok eklerinin kaynaşmasıyla oluşmuştur. Küçültme, sevgi ve tahsis anlamı kazandırarak sıfat, zarf ve ad türetme işlevi üstlenir. +CAk eki, sıfatlardan pekiştirilmiş küçültme sıfatları meydana getirir. Türkçede kullanım alanı oldukça sınırlıdır (Korkmaz, 2014, s.124). Ergin (2013, s. 165), bu ekin Türkçede eskiden beri kullanılan, ancak günümüzde işlekliği gittikçe azalan bir ek olduğunu ifade

eder. Ayrıca küçültme ve sevgi anlamı kazandırması bakımından -cık, -cik, -cuk, -cük eklerine karşılık geldiğini belirtir.

Kalp Ağrısı romanında bu ekle oluşturulmuş örnekler sınırlıdır. Bu örnekler şu şekildedir:

büyücek dudak (s.13-17), **büyücek** bir hendek (s.38-29)

+Cık/+CUk

Bu ekin sıfat köklerine getirildiğinde kimi zaman aşırı küçültme kimi zaman da pekiştirme anlamı kazandığını ve bu yönüyle sıfat işlevi kazanmış türemiş yapılar ortaya çıkardığını ifade eder (Korkmaz, 2014, s. 341).

Kalp Ağrısı romanında bu ekin kullanımı çok yaygın olmamakla birlikte, anlam gücünü artıran çeşitli örneklerle karşılaşmak mümkündür. Bu yapıya örnek olarak aşağıdaki kullanımlar gösterilebilir:

azıcık kalın (s.14-7), **kıvırcık** tüy (s.67-20), **küçücük** bir kız (s.123-34), **biricik** koltuk (s.135-27), **biricik** güzel şey (s.244-15) vb.

+sI/+sU

Bu ekin Türkçede çok yaygın olmayan bir kullanım alanına sahip olduğunu, getirildiği ad ya da sıfat köküne ise benzerlik ve gibilik anlamı katarak sıfat türettiğini ifade eder (Korkmaz, 2014, s. 341).

Kalp Ağrısı romanında bu ekle oluşturulmuş örnekler sınırlıdır. Bu örnekler şu şekildedir:

spor **meraklısı** bir genç (s.84-5), **evvelsi** akşam (s.225-18)

+(I)mtırak

Ergin (2013, s. 171), bu ekin Batı Türkçesinin gelişim sürecinin ileri aşamalarında ortaya çıktığını, işlev açısından -msı, -msi, -msu, -msü ekleriyle aynı anlam alanına sahip olduğunu belirtir. Ona göre bu ekler, nitelik ve varlığa benzerlik ya da yaklaşıklık anlamları kazandırır.

Eserde bu ekle kurulan şu örneklerle rastlanmaktadır:

yeşilimtırak deniz (s.61-7), **yeşilimtırak** gölgeler (s.132-17), **mavimtırak** ışık (s.210-1), **mavimtırak** ışık (s.210-7), **siyahımtırak** bir mavi (s.211-25) vb.

+şIn

Korkmaz (2014, s. 341), bu ekin Türkçede kullanımının oldukça sınırlı olduğunu belirtir. Özellikle renk adlarına eklenerek benzerlik ve yaklaşma anlamı kattığını ifade eder.

Kalp Ağrısı romanında bu ek, yalnızca sarı kelimesine getirilerek kullanılmıştır. Farklı örneklerde aynı biçimde türetilmiş sıfatlara da yer verilmiştir. Örnekleri şu şekildedir:

sarışın baş (s.22-2), **sarışın** yüzbaşı (s.91-19), **sarışın** bir çiçek (s.154-22), **sarışın** bir nişanlısı (s.161-21) vb.

+mAn

Ergin (2013, s. 176), bu ekin işlek olmayan eklerden biri olduğunu ve çoğunlukla mübalağa ya da benzerlik anlamı taşıdığını ifade eder. Bu ekle türetilen bazı yapılar, örneğin şişman kelimesinde olduğu gibi zamanla kalıplaşarak isimleşmiş olabileceğini de belirtir.

Kalp Ağrısı romanında da bu ekle oluşturulan sıfatlar genellikle aynı kökten türemiş biçimlerdir. Söz konusu kullanımlar şu şekildedir:

kocaman gözlükler (s.18-10), **şişman** yanaklar (s.43-27), **şişman** eller (s.45-16), **şişman** gölge (s.63-24), **kocaman** kürk (s.64-1), **kocaman** bir kafa (s.68-7), **kocaman** cilt (s.71-13), **kocaman** pençe (s.91-9), **kocaman** avuç (s.270-9) vb.

+(I)ncI/+(U)ncU

Ergin (2013, s. 168), Türkçede oldukça eski ve yaygın biçimde kullanılan bu ekin sayı adlarından sıra veya derece belirten sıfatlar türetmek amacıyla kullanıldığını belirtir. Ayrıca bu ekin sıfat yapımındaki temel işlevinin varlıkların diziliş sırasını veya bir bütün içerisindeki konumunu belirtmek olduğunu ifade eder.

Kalp Ağrısı romanında da bu ekle oluşturulmuş çeşitli sıra sayı sıfatlarına yer verilmiştir. Bu örneklerde kişiler, nesneler veya olaylar belirli bir sıraya göre nitelendirilmiştir. Kullanımlar şu şekildedir:

birinci buse (s.45-40), **dördüncü** lokma (s.89-22), **üçüncü** gün (s.150-4), **yedinci** gün (s.152-19), **altıncı** akşam (s.152-21), **birinci** Zeyno (s.254-19), **yirminci** asır (s.255-11) vb.

+î

Arapça kökenli olup nispet ve görecelik anlamı taşıyan bu ek, sıfat türetmede pek üretken sayılmasa da Arapça ve Farsça menşeli sözcükler aracılığıyla Türkçede kalıcı bir varlık göstermektedir. Korkmaz (2014, s. 342), bu ekin daha çok aidiyet, mensubiyet ve ilişki bildirerek isimlerden sıfat türetme işlevi gördüğünü belirtir.

Kalp Ağrısı romanında da bu ekle türetilmiş çok sayıda sıfat kullanılmıştır. Bu kullanım, yazarın bulunduğu dönem dil özelliklerine olan yakınlığını da göstermektedir. Eserdeki örnekler şu şekildedir:

hususî oda (s.13-3), **ırkî** ateş (s.14-17), **hakikî** bir endişe (s.32-20), **umumî** yer (s.41-13), **madenî** bir parıltı (s.65-29), **gümüşi** bir ziya (s.72-9), **fuzulî** bir azap (s.97-7), **sunî** renk (s.106-21), **samimî** bir muhabbet (s.111-6), **kurşunî** bir gün (s.132-31), **kavî** koca (s.157-21), **asrî** kadın (s.158-19), **sunî** bir tarz (s.167-20), **hakikî** bir ateşle (s.168-12), **kurşunî** akşam (s.169-12), **kurşunî** bir robla (s.169-19), **efsanevî** hayat (s.171-19), **beşerî** bir güzellik (s.173-28), **şeytanî** düşünce (s.279-18), **maddî** bir hatıra (s.283-9), **billurî** can (s.298-19), **iptidâî** bir can (s.298-26) vb.

+sAl

Korkmaz (2014, s. 341), nispet sıfatlarının türetilmesinde tarihî olarak yaygın kullanılan +î eki için günümüzde işlevini büyük ölçüde +AI ve +sAl eklerine bıraktığını ifade eder. Ayrıca bu iki ekin nispet bildiren sıfatların türetilmesinde günümüzde daha belirgin ve üretken bir biçimde kullanıldığını dile getirir.

Kalp Ağrısı romanında da bu doğrultuda yalnızca bir örneğe rastlanmıştır. Söz konusu örnek şu şekildedir:

uysal gözler (s.43-23)

+DA+ki

Kalp Ağrısı romanında, +DA+ki ekleriyle oluşturulan sıfat örneklerine sıkça yer verilmiştir. Bu ekler, çoğunlukla mekânı veya zamansal bir durumu niteleyen yapılar oluşturmak için kullanılmıştır. Eserdeki örnekler şu şekildedir:

masaldaki peri kızları (s.21-29), **karşıdaki** ayna (s.22-1), **karşısındaki** bir loca (s.57-13), **bendeki** esaslı tahavvül (s.92-9), **kalbindeki** esrar (s.119-7), **göğsümdeki** illet (s.130-27), **aramızdaki** mesele (s.140-18), **dışarıdaki** sular (s.141-28), **sıradaki** koltuk (s.171-6), **fiçidaki** balıklar (s.181-31), **mektubundaki** havadisler (s.227-32), **yanındaki** oda (s.229-13), **başucundaki** çekmece (s.231-7), **eldeki** bir kuş **daldaki** iki kuş (s.256-21), **karnındaki** çocuk (s.267-30), **akşamki** pijama (s.274-21), **önündeki** yazılar (s.278-18), **odadaki** sesler (s.298-5) vb.

3.2.2. Fiilden Sıfat Türeten Ekler

Fiilden sıfat türeten ekler, fiilden kalıcı sıfatlar ve fiilden geçici sıfatlar türeten ekler olmak üzere iki alt gruba ayrılmaktadır (Korkmaz, 2014, s. 343).

Eserde tespit edilen fiilden sıfat türeten ekler ile bu eklerin kullanıldığı örnekler aşağıda sunulmuştur:

3.2.2.1. Fiilden Kalıcı Sıfat Türeten Ekler

-(A)k

Fiil kökenli sıfatların türetilmesinde sık başvuru alan bu ekin geçişli-geçişsiz ve tek-çok hece yapıları fiillerden türeyerek eyleme bağlı nitelik bildiren sıfatlar oluşturduğunu ifade eder (Korkmaz, 2014, s. 343).

Kalp Ağrısı romanında bu ekin kullanımı sınırlı olsa da çeşitli örneklerle karşılaşmak mümkündür. Bu kullanıma ilişkin örnekler şöyledir:

parlak gün (s.23-22), **oynak** nefes (s.63-1), **uzak** dalga (s.63-18), **oynak** şapırtı (s.95-13), **ıslak** baş (s.135-25), **ıslak** saç (s.136-23), **uzak** bir uç (s.209-29), **parlak** bir binbaşı (s.217-16), **yuvarlak** bir ben (s.243-18), **parlak** diş (s.245-7) vb.

-(I)k/-(U)k

Korkmaz (2014, s. 343), sıfat türetiminde oldukça yaygın şekilde kullanılan bu ekin eylemin tamamlanıp tamamlanmadığına ya da gerçekleşip gerçekleşmediğine dair anlam farklılıkları kazandırdığını ifade eder.

Kalp Ağrısı romanında da bu ekle türetilmiş sıfatlara sıkça yer verildiği görülmektedir. Bu tür sıfatlara ait örnekler şu şekildedir:

kısık ses (s.21-20), **soğuk** aksülamel (s.24-5), **açık** oyun (s.27-13), **büyük** bir ciddiyet (s.29-27), **şımarık** kız (s.32-19), **buruşuk** bir kocakarı (s.57-5), **uyanık** bir kuvvet (s.63-13), **ılık** haz (s.83-16), **kırık** bebek (s.106-27), **delik** ciğer (s.109-21), **açık** emniyet (s.165-22), **açık** kapı (s.195-26), **kırpık** bıyık (s.201-20), **soğuk** kız (s.206-12), **kesik** cümleler (s.209-11), **kapanık** yüz (s.242-16), **sönük** bir lamba (s.243-6), **bulanık** göz (s.245-12), **karışık** yüz (s.265-29), **yırtık** bir isyan (s.268-26), **yanık** kıl (s.278-2), **boğuk** feryat (s.295-23), **soluk** örgü (s.299-31) vb.

-Gan

Korkmaz (2014, s. 343), bu ek için özellikle çok heceli fiillerden türeyerek, varlıkların ayırt edici niteliklerini ortaya koyan sıfatlar olduğunu belirtir.

Kalp Ağrısı romanında bu ekin kullanımı sınırlı kalmakla birlikte, az sayıda örneğe rastlanmaktadır. Bu yapıdaki sıfatlara dair örnekler şu şekildedir:

çekingen ses (s.53-31), **çekingen** sima (s.54-22), **yapışkan** ot (s.85-2), **sokulgan** bir sevinç (s.170-11), **sıkılgan** bir çift (s.221-24) vb.

-GIn/-GUN

Korkmaz (2014, s. 343), bu ekin -GAn ekiyle benzerlik gösterdiğini, çeşitli varlık ve nesnelerin ayırt edici özelliklerini ifade eden sıfatlar türetmede kullanıldığını ve dilde oldukça üretken olduğunu belirtir.

Kalp Ağrısı romanında da bu ekle oluşturulmuş sıfatlara sıkça yer verildiği görülmektedir. Bu türetim biçimine ait örnekler şu şekildedir:

dargın kız (s.21-3), **azgın** şekil (s.32-16), **düşkün** bir soğukkanlılık (s.29-7), **vurgun** dakikaları (s.49-3), **azgın** deniz (s.78-6), **solgun** yüz (s.80-30), **keskin** kuvvet (s.97-19), **yorgun** perde (s.98-32), **dalgın** gözler (s.103-2), **solgun** dudaklar (s.107-1), **gergin** yüz (s.110-29), **coşkun** bir merhamet (s.129-22), **solgun** ışık (s.132-24), **durgun** bir renk (s.133-2), **coşkun** acılar (s.147-30), **keskin** bir alet (s.151-30), **düşkün** koca (s.157-20), **düzgün** burun (s.196-7), **geçkin** kadınlar (s.198-15), **düzgün** bir burun (s.201-21), **taşkın** muhabbet (s.208-21), **şişkin** mektup (s.227-1), **çılgin** bir keder (s.231-27), **keskin** zeka (s.235-7), **olgun** yaz sıcağı (s.241-2), **baygın** bir külçe (s.250-4),

düşkün yüz (s.258-11), **kızgın** hava (s.276-8), **gergin** yanak (s.280-19), **olgun** bakış (s.283-1) vb.

-I/-U

Fiil gövdelerine eklenerek yapılmışlık, doluluk, kurulmuşluk gibi anlamlar taşıyan sıfatlar türeten bir ektir. Ayrıca bu ekin kökeninin Eski Türkçeye uzandığını ve -lg'lı biçimlerden erime yoluyla oluştuğunu ifade eder (Korkmaz, 2014, s. 343).

Kalp Ağrısı romanında bu ekle oluşturulmuş sıfatlara seyrek de olsa rastlanmaktadır. Bu ekin kullanımıyla elde edilen örnekler şu şekildedir:

ölçülü hareket (s.45-9), **kuru** toprak (s.95-31), **ölü** hava (s.133-32), **kuru** fikirler (s.166-28), **kuru** hıçkırık (s.174-13), **dolu** gözler (s.213-12), **ölü** çiçek (s.276-7), **örtülü** kirpik (s.278-14), **kuru** kahkaha (s.280-24) vb.

-mA

Bu ek, genellikle yapılmamışlık veya gerçekleşmemişlik anlamı taşıyan ve sıfat görevinde kullanılan biçimlerin türetilmesinde oldukça üretken bir yapıdadır (Korkmaz, 2014, s. 343).

Kalp Ağrısı romanında bu ekin kullanımı sınırlı düzeydedir. Eserde bu ekle oluşturulmuş örnekler şu şekildedir:

yapma dalgalar (s.21-9), **örme** spor tayyörü (s.67-26), **saçma** lakırdı (s.226-9), **çatma** minder (s.241-27), **çatma** örtü (s.242-23), **yazma** başörtü (s.248-33) vb.

-(I)nç

Korkmaz (2014, s. 343), bu ekin dönüşlü fiillerden türetilerek, ilgili sıfatların anlamını pekiştiren biçimler ortaya çıkardığını ifade eder.

Bu ekin eserdeki kullanımı genellikle belirli sözcükler etrafında yoğunlaşmıştır. Örnekleri şu şekildedir:

gülünç şeyler (s.23-15), **gülünç** bir sergüzeşt (s.42-1), **gülünç** şeydi. (s.56-4), **gülünç** dedikodu (s.65-2), **korkunç** zafer (s.71-29), **gülünç** bir şekilde (s.150-31), **gülünç** nokta (s.192-4), **korkunç** bir bakış (s.201-17), **korkunç** bir surat (s.227-7) vb.

3.2.2.2. Fiilden Geçici Sıfat Türeten Ekler

Korkmaz (2014, s. 343), bu gruptaki sıfatların, kalıcı fiil kökenli sıfatlardan farklı olarak geçici anlam taşıdığını ve hem fiil hem de sıfat niteliği gösteren yapılar olduğunu ifade eder. Bilgegil (2014, s.180), sıfat-fiilleri eylem anlamı taşımasına rağmen çekimlenmeyen fakat yan cümleciklerde yüklem görevi üstlenebilen niteleyici yapılar olarak tanımlar.

Kalp Ağrısı romanında bu türden yapılara sıklıkla yer verilmiştir. Eserde tespit edilen örnekler şu şekildedir:

-mİş/-mUş

geçmiş seneler (s.14-1), **evlenmemiş** bir küçükhanım (s.20-12), **nişanlanmış** bir kız (s.20-15), **kızarmış** yüz (s.28-14), **beyazlanmış** kirpikler (s.64-4), **geçmiş** gün (s.111-17), **solmuş** bir çiçek (s.132-5), **donmuş** vücut (s.133-30), **donmuş** bir cisim (s.147-22), **ihtilâl yapmış** bir zabıt (s.160-17), **saplanmış** bir çivi (s.172-21), **ölmüş** hayal (s.240-20), **işlenmiş** pijama (s.255-8), **esmerleşmiş** yanak (s.278-3), **kızarmış** yanak (s.278-3), **geçmiş** masa (s.279-6), **geçmiş** sima (s.279-7), **pışmış** paça (s.283-6), **olmuş** meyva (s.283-31), **kurumuş** bir başak (s.290-22), **geçmiş** bir şey (s.298-2), **morarmış** gözkapakları (s.299-16) vb.

-Dİk/-DUk

doğduğu yer (s.35-8), **gördüğüm** dakika (s.36-30), **yazdığım** satırlar (s.70-21), **görüştüğümüz** akşam (s.85-23), **döndüğümüz** akşam (s.120-27), **gittiğim** yer (s.147-34), **tanıdık** bir hatıra (s.172-12), **tanıdığı** aileler (s.202-5), **kaçtığı** zaman (s.238-11), **çıkmadık** can (s.266-22), **sevdiği** kadın (s.294-6) vb.

-An

öldüren bir ağrı (s.29-15), **geçen** hafta (s.55-20), **düşünen** bir adam (s.90-11), **yanan** gözler (s.90-12), **yaşaran** gözler (s.91-3), **geçen** gün (s.111-2), **moraran** yüz (s.111-25), **akan** yaşlar (s.137-28), **biriken** ihtiras (s.247-10), **yıkılan** bir ses (s.248-28), **şaşılaşan** gözler (s.249-17), **soğuyan** aşk (s.250-24), **başkaldıran** gönül (s.263-5), **ürken** bir yavru (s.294-34), **zayıflayan** çukurlar (s.295-2), **vahşileşen** bakış (s.296-1) vb.

-r/-Ar/-Ir/-Ur

talebe hayatı yaşar bir kız (s.48-8), **kazanır** bir mahlûk (s.158-18), **kimseden istenir** bir mahluk (s.198-25), **iş bilir** kız (s.244-1) vb.

-mAz

ölmez resim (s.45-29), **çekilmez** bir yük (s.58-25), **bitmez tükenmez** faydasız ıstıraplar (s.63-15), **yenilmez** asker (s.87-21), **çekilmez** ağırlık (s.91-5), **unutulmaz** bir an (s.134-27), **yılmaz** irade (s.151-13), **tükenmez** yeis (s.208-8), ifade **edilmez** incelik (s.237-10), **çekilmez** derece (s.238-11), **bitmez** saat (s.292-25) vb.

-AcAk

zayıflatacak teklifler (s.27-13), **anlatacağım** şey (s.35-18), **şaşılacak** bir vezin (s.45-8), **eğlenecek** kudret (s.85-14), **değişmeyecek** bir râbıta (s.85-29), **boşanacak** yaşlar (s.122-23), **patlayacak** fırtına (s.133-3), **konusacak** mevzu (s.221-27), **gelecek** bir şey (s.298-2) vb.

-IcI

Türkçede sıfat-fiil eki olarak yer alan -ici eki hem kılıcı ad hem de sıfat türetmede üretim eki görevinde kullanılır. Kökeni Eski Türkçedeki -güçi birleşik sıfat-fiil ekine dayanır. Bu yapıda bulunan -gü isimden fiil yapım eki, fiil tabanlarına eklenerek kılıcı adların oluşumuna katkı sağlamıştır. Böylece -ici eki, Türkçede yeni sözcüklerin türetilmesinde işlek biçimde kullanılmaya devam etmiştir (Banguoğlu, 2011, s.246).

Kalp Ağrısı romanında bu türden yapılara sıklıkla verilmiştir. Eserde tespit edilen örnekler şu şekildedir:

rahatsız **edici** bir sükût (s.20-18), **kurutucu** bir hararet (s.95-19), **parçalayıcı** bir irade (s.111-18), **geçici** bir saadet (s.126-7), **yakıcı** bir sıcak (s.128-5), **bayıltıcı** bir temas (s.129-15), **geçici** bir şey (s.167-10), **gerici** tarafı (s.193-26), şifa **verici** alçak bir ses (s.210-8), **öldürücü** titreyiş (s.218-28), **yakıcı** esrar (s.218-30), göz **kamaştırıcı** bir güneş (s.221-17), **yakıcı** yaz sıcağı (s.241-2), **çekici** kız (s.243-11), **bıktırıcı** bir zincir (s.248-4), **yakıcı** aşk (s.249-26), **arayıcı** bir iğne (s.254-30), **kırıcı** Zeyno- **alayıcı** Zeyno (s.279-13) vb.

3.3. Birleşik Sıfatlar

Birleşik sıfatlar; birden çok kelimenin bir araya gelerek tek bir anlam ifade ettiği, çoğunlukla kalıplaşmış yapılar olarak karşımıza çıkar. Bu tür sıfatlar, kimi zaman her iki kelimenin anlamını koruyarak, kimi zaman da anlam değişimine uğrayarak bir ismi niteleme işlevi kazanır. Korkmaz (2014, s. 344), birleşik sıfatların ya doğrudan sıfat görevinde kullanılan sözcüklerle ya da sıfat yapan ekler aracılığıyla oluşturulduğunu belirtir. Ona göre bu tür yapılar, anlam yönünden bir bütünlük sergiler ve bir ismi tek başına ya da sıralı biçimde nitelendirme işlevi görür.

Bileşik sıfatların, iki sözcüğün birleşmesiyle ortaya çıktığı; bunların bir bölümünün doğrudan, bir bölümünün ise sıfat yapan eklerle oluştuğu belirtilmektedir. Genel olarak ad gibi kullanılan bu bileşik sözcükler, yapım ekleri aracılığıyla sıfatlaşarak tüm sıfat görevlerini üstlenir ve tamlayan konumunda yer alır (Atabay vd., 1976, s. 86).

Birleşik sıfatların, birden fazla kelimenin birleşmesinden meydana geldiğini belirtmektedir (Bilgegil, 2014, s. 178).

Kalp Ağrısı romanında da bu tür yapılara sıklıkla rastlanmakta ve birleşik sıfatlar metnin anlatım zenginliğine önemli katkılarda bulunmaktadır. Romanda yer alan birleşik sıfat yapıları şöyledir:

geniş alınlı yüz (s.13-13), **ince çeneli yüz** (s.14-1), **pembe yüzlü beyler** (s.18-9), **herhangi bir zabıt katibi** (s.21-8), **siyah dekolteli esvap** (s.22-5), **altın saçlı, bebek yüzlü kız** (s.25-10), **müstakil ruhlu bir kız** (s.25-24), **dört kişilik bir masa** (s.40-22), **o kelebek ruhlu çocuk** (s.48-26), **beyaz köpüklü dalgalar** (s.135-5), **kırmızı bir kilim örtülü bir minder** (s.135-31), **güzel yüzlü kız** (s.161-21), **kocaman eldivenli eller** (s.163-8), **böyle şeyler** (s.167-3), **kestane gölgeli yol** (s.203-1), **orta yaşlı bir ihtiyar** (s.204-23), **yeşil örtülü masa** (s.241-28), **çatma örtülü minder** (s.242-23), **garip kokulu kız** (s.250-6), **yıldırım gülüşlü kız** (s.253-31), **yahnayak çocuk** (s.258-34), **iki çift göz** (s.288-15), **mavi damarlı zavallı el** (s.290-29), **mor kapaklı gözler** (s.299-24) vb.

3.4. Sıfat Tamlamaları

Şimşek (1987, s. 346), bir sıfat ile onun nitelediği addan oluşan yapıyı sıfat tamlaması olarak adlandırmakta ve bu yapıyı önad takımı şeklinde ifade etmektedir. Karaağaç (2017, s. 217), herhangi bir ek almayan söz, söz öbeği ya da cümlelerin bir ismin

önünde kullanılmasıyla ortaya çıkan yapıları, çekimlik söz öbeği niteliğindeki sıfat tamlamaları olarak tanımlar. Eserde yer alan sıfat tamlamalarına ilişkin alt başlıklar ve örnekler aşağıda sunulmuştur:

3.4.1. Sıfat Unsuru Tek Kelimeden Oluşanlar

Uysurları bakımından sıfat tamlamalarının bir bölümünü, sıfat unsurunun tek kelimeden meydana geldiği yapılar oluşturmaktadır. Bu tür tamlamalarda sıfat unsuru; niteleme, belirtme, işaret, sayı, soru ve belirsizlik sıfatı gibi farklı işlev gruplarında yer alabilmektedir. Söz konusu sıfat türleri çalışmanın dördüncü bölümünde ayrıntılı biçimde incelendiği için burada yalnızca temsil niteliğinde birkaç örnek verilerek konuya değinilmiştir. Ayrıca sıfat unsuru kimi zaman tek bir kelimeden değil, ilgi hâli ekini almış yapılardan da meydana gelebilmektedir. Bu tür kullanımlar, alt başlık altında örnekleriyle incelenmiştir. Eserde yer alan örnekler şöyledir:

Bu zabıt **son** dakikada daveti reddetmişti. (s.18-26)

İki sandala ayrıldık. (s.25-3)

Hala **o** hava, **o** hareket, **o** gözler ve **o** temas. (s.47-30)

O, bir genç baba, **bir** doktor, **bir** kardeş, **bir** arkadaş; hulâsa hayata tahammül için insana destek olan her temiz rabıta'yı şahsında topluyordu. (s.58-5)

Her Yeniçeri bunu vaktiyle bilirdi. (s.71-17)

Zavallı Azize ter içinde kalmıştı, elimdeki eli buz olmuş, **zayıf** parmakları titriyordu. (s.119-11)

Ben **aşağı** kata inerim. (s.141-4)

Ben yine **eski** kurtlarımı kalbimde uyandırdım. (s.162-15)

Beş gün Viyana'da Hasan'ı o gezdiriyormuş. (s.162-27)

Azize ona, geçen hafta Zeyno'ya **uzun** mektuplar yazmış... (s.173-29)

Bu küçük balıklar o kadar mütemadiyen **büyük** balıkları tazip ederler ki **büyük** balıklar da daimî tahrik altında taze ve canlı kalırlar. (s.181-26)

Hangi Binbaşı Hasan? (s.280-1)

Ah, işte **sevgili** yüz, ne kadar yanakları incelmışti, fakat etrafı morarmış büyük gözleri, olmuş meyva gibi... (s.283-30)

3.4.1.1. Tamlayanı İlgi Eki Alan Sıfat Tamlamaları

Bizim oyun bitti Hasan Bey, dedim. (s.23-4)

Halbuki Binbaşı Hasan Bey hakikaten **bizim** sandalla hiç... (s.25-20)

Buna mukabil “**Yeğenim** Binbaşı Hasan” derken bunda “**nişanlım** Binbaşı Hasan” diye anlaşılmasını isteyen bir manâ vardı. (s.41-2)

Bizim sokaktan geçmesini bir manâya atfetmeyecek... (s.52-21)

– Belki **bizim** evin burada olduğunu bilmez. (s.55-19)

Bizim sokağa girmiş olmamıza rağmen bu lakırdım onun boğazını tıkayacak kadar isyan ettirdi. (s.78-19)

Bizim küçük hendeğe yaklaşırken yalnız içimde değil, bütün derilerine kadar sirâyet edecek ılık bir haz dalgasıyla kendimden geçiyor gibiydim. (s.82-14)

Çok geçmeden **bizim** kapı vurulmaya başladı, ben odamdan çıkmaya vakit bulmadan aşağıda bir çığlık, bir kıyamet koptu. (s.105-6)

“**Azizim** Saffet... (s.134-34)

Bizim vapurun girdiği sis hattı açılmıştı. (s.143-4)

– **Azizem** Madam Hasan Bey, kadın ya dünyanın kaidelerine uyar... (s.165-24)

Ben esasen Doktor’u **bizim** Erenköy’deki yere davete geldim. (s.196-32)

... **bizim** evde kaza ile bile göremeyecek. (s.202-18)

– Bu sabah **bizim** ana kadın nasıl? (s.270-28)

3.4.1.2. Tamlayanı “ki” ile Sıfat Yapılmış Sıfat Tamlamaları

Kalp Ağrısı romanında -ki ekiyle oluşturulan sıfat yapıları, zamana veya mekâna ait isimleri nitelemek amacıyla kullanılmıştır. Bu tür sıfatlar, zarf veya isim soylu bir kelimeye eklenen -ki yapım ekiyle oluşturulur ve aitlik ya da zamansal ilişki bildirir. Özkan ve Sevinçli (2017, s. 59), aitlik grubunun aitlik içinde bulunma ve bağlılık işlevleri üstlendiğini ifade etmektedir. Yazarlar, aitlik ekinin genellikle yalın bir isme eklendiğini

ancak bulunma ekinden veya ilgi ekinden sonra da kullanılabileceğini belirtmektedir. Cümlede niteledikleri ismin önüne gelerek doğrudan sıfat görevinde kullanılırlar.

Kalp Ağrısı romanında bu yapıyla oluşturulmuş örnekler yoğundur. Eserdeki örnekleri şu şekildedir:

Yalıdan hareket ederken, **geceki** buhranı atlatmış ve içimde soğuk ve lâkayt bir aksülamel başlamıştı. (s.25-3)

Bir zaman birbirimize bakmadık, sonra ben dans edenlerle meşgul göründüm; fakat o durmadan gözlerimi arıyordu; biliyordum, **gündüzki** hadiseden kimseye bahsedip etmediğimi öğrenmek istiyordu. (s.41-27)

Vücutum muazzam bir baygınlıktan **sonraki** tatlı uyuşukluk.... (s.46-26)

Yürüdük, yemek yedik, çay içtik; fakat **akşamki** çılgın neşeyi... (s.50-5)

Ayastefanos'taki evimize muvakkat bir zaman için gidecektik. (s.59-24)

Ayastefanos'ta ve ondan **sonraki** günler için bir jurnal tuttum. (s.60-1)

Yüzümdeki değişikliğe dikkat etmiş olacak ki, ciddi bir sesle: (s.70-8)

Tahsilim biraz ilerlesin “Battal Gazi ve **Kızkulesi'ndeki** Prenses” diye bir sinema hikâyesi yazacağım. (s.74-21)

– **Yüzündeki** morluk da geçiyor! (s.128-9)

Ben rıhtımdan giderken **akşamki** çılgın deniz uyumuştı... (s.146-1)

Hatırlıyor musun seninle Göksu da bir gün yarış yaptırdı, işte sebebini bilmeden bana o **günkü** his geldi. (s.163-21)

Meğer otomobilin **solundaki** küçük aynaya aksetmişiz ve Dora buselerimizi görmüş! (s.168-16)

O halde sen daha çok heyecan ver, ben de **kalbimdeki** kiracıları çıkarır seni korum! (s.179-27)

Hayatta her istediğini elde eden insanlar, bu **fıçıdaki** balıklar gibi pörsür, hayat tazeliğini kaybeder. (s.181-31)

Bu **seferki** kıskançlık kurdu İstanbul'daki gibi bir hayal değil, hakikat. (s.183-11)

Yatıncaya kadar masanın **üstündeki** albümlere baktı. (s.185-4)

Yalnız bir şey istiyordum, o da Hasan'la **aramızdaki** bu gölgeyi... (s.186-29)

Yatağın **yanındaki** fotöye oturdum, bunu tetkik ettim. (s.188-4)

... Dora masanın öbür **tarafındaki** şezlonga mor, ipek bir pijama... (s.188-25)

Sünger kâğıdının **üstündeki** yazıları gösterdim. (s.191-11)

Sana sıra ile son mektubundan **sonraki** vakaları anlatayım: (s.224-23)

Bu buse beni ikna için yapılan **zoraki** bir şey, bir merhamet gösterişi. (s.226-20)

Çok aramadan **başucundaki** çekmecede bir mektup yakaladım. (s.231-7)

Rejina'daki odaları hâlâ muhafaza ediyorum. (s.231-18)

... Miralay Muhsin'in bu **meseledeki** arzusuna **zoraki** hürmetkâr... (s.244-10)

Kayıtsız ve sakın, **önündeki** şifreyi açmaya devam etti. (s.252-26)

Muhsin Bey'in karısı Zeyno bunu düşünürken, hissederken, kafasının gerisinde başka bir Zeyno, geçen **seneki** Zeyno, bu yeni ateş ve râşe temasını Ayastefanos sahillerinde birbirinin dudakları vasıtasıyla, kalbiyle oynayanların ateş ve râşesiyle mukayese ediyordu. (s.279-3)

3.4.1.3. Tamlayanı Adlaşmış Sıfat-Fiil Olan Sıfat Tamlamaları

Saffet'i özledim, onun fikir unsuru fazla olan konuşmasını düşündüm ve **zannettiğimden** çok fazla **sevdiğime** kanaat getirdim. (s.18-17)

Birdenbire içimin çok **sıkıldığını**, oraya **geldiğime** pişman **olduğumu**, yanımdaki kafasız iki çocukla yalandan meşgul görünmek **istemediğimi** hissettim. (s.25-27)

... Saffet'in bir çocuk gibi **neşelendiğini**, ayağını hafif hafif müzikle yere **vurduğunu**, dans etmek için gözümün içine **baktığını** hissettim. (s.41-10)

– Gel yavrum, Doktor Azize'ye senin geldiğine haber versin, ben sana başımıza **gelenleri** anlatayım, dedi. (s.104-11)

Ne garip şey, bir aralık kendi kendime Azize'nin **öldüğü**, uzun bir matemden sonra Hasan Bey'le **evlendiğimizi** düşündüm. (s.151-23)

Hayatımda bir daha yaşamak imkânı olmayan anların, hiç olmazsa gülünç **olmadığına** inanayım. (s.156-10)

Bu **söylediklerime** cevap mı? (s.182-12)

... yalnız saçlarımı **yolduğumu**, bağıra bağıra **ağladığımı**, Hasan'ın beni teskin için aklının yarısını **kaybettiğini** hissediyorum. (s.191-14)

Dün sabah, babam gittikten sonra, öğleye kadar, ekseri yaptığımız brik gezintisine **gelemeyeceğini**, fakat istersem seyisin emrime amade **olduğunu**, kendisinin odasında çalışmaya mecbur **olduğunu** hizmetçi söyledi. (s.212-27)

Geçenler ve geleceklerin mevcutları kadar ehemmiyeti olmuyor. (s.214-30)

Geçmişlerin bence çok ehemmiyeti vardır, Muhsin Bey. (s.215-3)

Bir defa cazibesine **tutulanlar** hep, yine gitmek isterler. (s.217-12)

Fakat onun ne **çektğini**, senin için nasıl **yandığını** yalnız ben bilirim. (s.224-13)

Yavaş yavaş bu dalgaların **donacağını**, her şeyin birden **söneceğini**, bu etrafındaki sesleri, geçmiş şeyleri **görmeyeceğini**, **işitmeyeceğini**, tamamen yok **olacağını** biliyordu. (s.298-27)

3.4.2. Sıfat Unsuru Kelime Grubundan Oluşanlar

Halide Edip Adivar'ın *Kalp Ağrısı* romanında sıfatlar, çeşitli kelime grupları içinde yer alarak anlam genişliği ve anlatım gücü kazanır. Bu kelime grupları, Türkçede hem yapı hem de işlev açısından dilbilgisel birer birlik olarak değerlendirilmelidir.

Kelime grubu, birden fazla kelimenin bir araya gelmesiyle oluşan, yapı ve anlam açısından bütünlük gösteren ve cümlede bir bütün olarak görev alan gramer unsurlarıdır (Güneş, 1996, s. 329). Karahan (2012, s. 39), kelime grubunu, bir varlığı, kavramı, niteliği, durumu ya da hareketi ifade etmek veya belirtmek, pekiştirmek ve nitelemek amacıyla belli kurallar çerçevesinde yan yana gelen kelimelerden oluşan yargısız bir dil birimi olarak tanımlar. Kelime grupları, birden fazla ögeden oluşmalarına rağmen cümle içinde tek bir kelime gibi görev yapar. Grubun sonundaki kelimeye getirilen çekim eki yalnızca o sözcüğü değil, tüm grubu etkisi altına alır. Böylece kelime grupları hem cümlede görev üstlenirken hem de başka kelime gruplarına tamlayan ya da tamlanan olarak katılırken bütünlük gösterir (Baydar, 2020, s. 29).

Bu çalışmada, Korkmaz'ın gramer sınıflandırmasına ve diğer dilbilimcilerin tanımlarına dayanılarak sıfatlar sekiz başlık altında incelenmiştir. Bazı başlıklar kendi içinde alt başlıklara ayrılmıştır. Tespit edilen örnekler şu şekildedir:

3.4.2.1. Sıfat Unsuru İsim Tamlaması Şeklinde Olanlar

Korkmaz (2014, s. 343), ad tamlaması biçimindeki sıfatlarda bir ad tamlamasının başka bir adın önünde niteleyici işlev üstlendiğini belirtir. Bu durum, sıfatların yapısal çeşitliliğini ve ad öbekleriyle kurdukları bağı ortaya koymaktadır.

Eserde sıfat unsurı isim tamlaması örneklerine sıkça yer verildiği görülmektedir. Bu başlık, tek bir alt başlığa ayrılarak incelenmiştir.

3.4.2.1.1. Tamlayanı İsim Tamlaması Olan Sıfat Tamlamaları

İsim tamlamaları söz dizimi içinde isim, sıfat ve zarf görevi yapar (Karahana, 2012, s. 47). İsim tamlamalarının, cümlede sıfat işlevi kazanarak önüne geldikleri ismi belirtmesiyle ortaya çıkan sıfatlardır.

Eserde yer alan örnekler aşağıda sunulmuştur:

Sana anlattığım şeylerin **senin geldiğin** güne kadar devamını bu jurnalde okuyabilirsin, babacığım. (s.60-2)

Spor meraklısı bir genç mektepli, yeni orduya girmiş gibi, çocuk bir teğmen kadar genç ve çok genç görünüyordu. (s.84-5)

Orada birkaç gün evvel **bastonumun ucuyla oynadığım** otlar kurumuş, bozulmuştu. (s.95-14)

... **Hasan Bey'in arkadaşı** genç yüzbaşı ile karşı karşıya gelince bütün bütününe sıkıldım. (s.100-2)

Mektupta sadece **Azize'nin hastalığının aldığı** ağır şekilden dolayı Boğaziçi'nde kaldığını ve buhran geçer geçmez geleceğini yazıyor. (s.101-9)

... **“Hey Zeyno, Zeyno” havasının oynandığı** ıssız ve uzak memleketlere gideceğim. (s.101-13)

Şimdi **onun da gönderdiği** bir uzun mektup dizilerinde, odamda bu satırları yazıyorum. (s.101-19)

Mutlak **benim bilmediğim** fevkalâde haller oldu, benden saklıyorlar. (s.103-22)

Ben **yalı komşumuz** Macide'ye gidiyorum, diye çıktım... (s.120-30)

O, sonunu düşünmeden **arkadaşının sevdiği** adama yüz verdi, sen de, şaşkın gibi hemen tuzağa düştün. (s.122-24)

Ne kadar yalnız sadakat, dostluk ve iyilik değil, hattâ fazilet ve namus bırakarak, **kalplerinin sevk ettiği** yere gitmemişler mi? (s.140-13)

O kadar içimden geçmiş tatlı, acı hulyalar ve hatıralarla meşguldüm ki onların **bu yeni mahremiyetinin vereceği** azabı duyamıyordum. (s.151-27)

Evet, dedi, fakat **babamın bana tahsis ettiği** parayı Viyana fukarasına veririm, kendi masrafımı kendim kazanırım. (s.160-5)

Senin sadece dostun olmak istiyorum; çünkü kalbinde **benim kiralayacağım** yer kalmadığını gördüm. (s.179-18)

Belki **Dora'nın dostu** Bavyeralı Karl burada idi. (s.187-17)

Fakat otelimi değiştirmeyeceğim; **Dora'nın istediği** otelde oturmasına nasıl mâni oluruz? (s.190-24)

– Kızım Zeyno, **eski arkadaşım** Miralay Muhsin. (s.196-10)

Muntazaman mektup yazıyor, yani beraber, ayrı, **senin eski bildiğin** vaziyet bozulmadı. (s.200-10)

– Evet, fakat **dünyanın âşık olduğu** bir kadın. (s.204-26)

Benim hayat hissemle başka birisi, **çocukluk arkadaşım** Azize yaşıyor, mesut oluyordu. (s.208-17)

Yazısının verdiği haz o kadar büyük, mektuptan aldığı kolonya ile karışık menekşe kokusu o kadar gâşyedyordu ki, gözlerinden yaş gelecek kadar... (s.238-24)

İlk bakışta **hayalinin örttüğü** Muhsin Bey, kendi şahsiyeti ile Hasan'ın gözlerinde belirdi. (s.239-14)

Mektepten çıktığı sene idi. (s.240-23)

Nişanlısı şüphe ediyordu, **nişanlısının emmisi** Haso bir ay içinde Zeyno ile evlenmezse öldüreceğini söylemişti. (s.250-15)

Karısına **kardeşlik cinsinden** dostluk eden erkeklere tahammül... (s.267-15)

Hasan'ın gözlerine kadar gelen yaş, gözlerinin ateşinde kurudu, içlerinde **Zeyno'nun anlayamadığı** bir pırıltı oldu: (s.289-17)

3.4.2.2. Sıfat Unsuru Sıfat Tamlaması Şeklinde Olanlar

Sıfat tamlamaları, kimi durumlarda bir ad gibi sıfat eki alarak ya da sıfatlaşmış bir ad şeklinde başka bir adın önünde yeniden niteleyici görev üstlenebilmektedir. Bu durum, Türkçede sıfat yapısının yalnızca kelime düzeyinde değil, tamlama düzeyinde de üretkenlik gösterdiğini ortaya koymaktadır (Korkmaz, 2014, s. 347). Sıfat tamlamaları, bir isim unsurunun bir sıfat unsuru tarafından nitelendiği veya belirtildiği kelime grubudur (Karahan, 2012, s. 48).

Kalp Ağrısı romanında da sıfat unsuru sıfat tamlaması örneklerine sıkça yer verildiği görülmektedir. Bu başlık, tek bir alt başlığa ayrılarak incelenmiştir. Örnekleri şu şekildedir:

3.4.2.2.1. Tamlayanı Sıfat Tamlaması Olan Sıfat Tamlamaları

Kurşunî gözlü güzeli çekiyoruz, Hasan Bey, dedim. (s.31-1)

Hasan Bey, **o küçük** yokuşta ayakta bekliyordu... (s.37-15)

– Maşallah, **bir kırmızı** mendil, bir de cepken olsa... (s.46-5)

Bu sıkıntılı haftayı, hiç olmazsa kendi başıma geçirmeye... (s.54-10)

Yalnız kalacak **bir arşın** yer bulabilsem, hattâ mezar olsa sükûnla uzanacak ve onu nihayet ödeyecektim. (s.55-33)

... hava çok müsait, yarın sabah sizi **bir sürü** bildircin vuracağım. (s.65-21)

– **Bu kahraman** adamlar vaktiyle ne yaparlardı? (s.71-10)

Yedi gün her sabah sekizden on ikiye, hatta bire kadar Hasan Bey'le **bu karlı** sahrada avlandık. (s.72-27)

İlk üç gün Hasan Bey ilk günün itinası ile, hatta taassubuyla bir arkadaş, hattâ bir kardeş vaziyetini muhafaza etti. (s.72-28)

– **Bu biraz** hususî; nerede oturacaksınız? (s.75-30)

– Canım bana hakikati söyle, Azize ile konuşmadan **bütün bu** şeyleri bilmem lâzım. (s.109-18)

Sonra **üç uzun** gün, sabahtan akşama, akşamdan sabaha kadar ölüm çareleri düşündüm. (s.126-22)

– O halde bana evvelâ **bir bardak** su veriniz. (s.140-28)

Burada **bir tabur** asker var farz edebilirsiniz, **bir tabur** asker kadar ben size hizmet eder sizi muhafaza edebilirim. (s.141-1)

Bizi otomobilin içinde bıraktı ve bindirirken **bütün beyaz** dişlerini göstererek sırttı. (s.162-2)

Hasan'ın gözlerine bilmem **bu kuru** fikirler neden yaş getirdi. (s.166-28)

Kendi kendime **o felâketli** günleri hatırladım... (s.184-21)

Sünger kâğıdının üstünde **Türkçe bir sürü** yazılar vardı. (s.187-23)

Dora'nın mendilini çantama koydum, dizlerim titreyerek **31 numaralı** odaya gittim. (s.188-22)

O kadar tabii, o kadar lâubali görünüyordu ki, onları **iki evli** insan diye telakki etmek çok kabildi. (s.188-27)

Ah, **şu hınzır** Viyana'dan bir gitsek, Zeyno'cuğum, eminim, İstanbul'a dönsem iyi olacağım. (s.191-20)

– Hayır, Zeyno, gülünç olan **bir tek** nokta görmedim. (s.192-5)

Uzun gölgeli yolda, el ele yürüdük. (s.213-8)

Hayat böyle devre devre insanı **bir tek küçük** yüze, **bir çift güzel** göze bağlıyor. (s.215-17)

Bir başka gece, kırmızı ateş olan bir odada, **başka bir** askerle de bütün bütün **başka bir** heyecanla çay içmiştim. (s.215-32)

On beş, belki yirmi gün sonra fırkama gitmek için **bu güzel** evden... (s.216-3)

Bilmem **bu güzel** bahçe mi yapıyor nedir, bende de **nihayetsiz bir** heyecan ihtiyacı vardı. (s.220-11)

Belki evlenirim, belki evlenmem, **bu on** gün ne olursa olsun, vereceğim karara tesiri olamaz. (s.222-15)

Kalbimde **iki müthiş** zevk var. (s.223-4)

Zavallı hasta Azize'ye hâlâ kalbinde nihayetsiz bir merhamet... (s.235-13)

Kudretli mavi gözleri, her şeyden salahiyyette bahseden cazip konuşmasıyla Zeyno gibi bir kızı zaptedebilirdi. (s.239-21)

Mavi gözleri soğukla işlenmiş **iki çelik** uç gibi bakarken insana... (s.242-11)

Her genç zabıt bu kızı böyle cazip buluyordu. (s.243-30)

... fakat kırmızı dudakları bir düşünce, his dalgasıyla uyanık gülen, **bir nefis** kadın nihayet Muhsin Bey'in olmuştu. (s.278-16)

3.4.2.3. Sıfat Unsuru Sıfat Fiil Grubu Şeklinde Olanlar

Fiil kök ya da gövdelerine getirilen sıfat-fiil ekleriyle kurulan ve isimleri niteleyen yapılar, sıfat-fiil grubunu oluşturur. Banguoğlu (2011, s. 295), bu yapıların hem sıfat hem de eylem anlamı taşıdığını belirtir. Korkmaz (2014, s. 378), sıfat-fiilleri, fiil kök veya gövdelerinden türeyerek sıfat görevinde kullanılan fiilimsiler olarak tanımlar ve bu fiillerin, bağlı bulundukları isimleri niteleyen birer sıfat gibi işlev gördüklerini vurgular.

Halide Edip Adıvar'ın *Kalp Ağrısı* romanında sıfat-fiil yapılardan oldukça yoğun biçimde yararlanıldığı görülmektedir. Özellikle -An sıfat-fiil eki, romanda en sık başvuru sıfat- fiil yapılarından biri olmuştur. Romanda geçen örnekleri şu şekildedir:

1.-An Ekiyle:

O gün **saçlarını bir yerde dalgalandıran, tırnaklarını manikür yaptıran**, itiraf edeyim; biraz **kocaman ellerini küçültmek için boyayan, gözlerine sürme çeken, kolunu ve omzunu fora eden** kız, yani ben, kendime yabancı geliyordum. (s.18-13)

Bir gün müezzin sustuktan sonra, **bu sessiz, uykulu İstanbul üstünde titreyen** güzel ve biraz çekingen sesi niçin bu kadar sevdiğimi düşündüm. (s.53-30)

Yalnız ikimizin de bu basit arkadaşlık vaziyetimiz altında **sahralara sığmayan, mütemadiyen kaynayan ve taşan** sıcak ve derûnî bir vecdimiz, rüya zannedilecek kadar tam bir istigrak ve saadetimiz vardı. (s.73-6)

Havadan yanan, zenginleşen cildim, rutubetten biraz dalgalanan kısa saçlarım, birdenbire **dimdik, dinç ve canlı bir sıhhat gururuyla yükselen** boyum fanilerin pek ender temas ettikleri bir hayat kaynağından kana kana içmiş mesut bir insan manzarasıyla göze çarpıyordu. (s.79-12)

Dudaklarının okunmadan **iki ağız arasındaki ateşten yanan** dudakların onun genç bir yaprak gibi titrediğini, tehalükten, arzudan eridiğini hissediyordu. (s.87-11)

Artık içimde **bu üst üste yığılan** sıkıntılara cansız bir mukabeleden başka bir şey yapamıyorum. (s.100-24)

Saffet'in sesinde **Azize'nin hayatını benden dilenen Hasan'ı ona terk etmem için yalvaran** bir mânâ tahayyül ettim. (s.108-6)

Yukarı odamda **beni kendimden geçiren** bir fikir geldi. (s.116-4)

Hasan'ın daha **hoşuna giden, ince uzun boyuna yaraşan** ahenkle dönüyorduk. (s.117-15)

Fakat **başıma çarpan** sert topuz, birdenbire **ayaklarımı ıslatan ve yüzüme tuzlu serpintilerini yollayan** sular biraz aklımı başıma topladı. (s.126-17)

Perdenin demin açtığım aralığında **elektriğin aksiyle kurşunleşen, kızıllaşan** siyah dalgalar daha azgın vuruyor, çekiliyor... (s.141-26)

Bizden uzaklaşan sis ufka doğru çekilmiş, fakat incelmış... (s.143-6)

Halbuki biz de asrî kadın böyle değil, **en çok süslenen, daima eğlence yerinden çıkmayan, çay ziyafetleri kabul günleri dans akşamları için, bir de buralarda arkadaşlarından iyi giyinmek emeğiyle yaşayan** kadına bu ismi verirler değil mi? (s.158-20)

Evvelâ **ağzınızı buruşturan** eski içkiler, evvelâ **midenizi bulandıran, belki istikrah veren** morfinler, eterler bunun gibi insan temasları oluyor ki, **daima artan** bir esaretle, bir arzu ile sizin elinizi, kolunuzu bağlıyor. (s.167-13)

Uzun müddet büyük fiçılar içinde kalan balıklara bir nevi sıkıntı, **tazeliğini, lezzetini kaybettiren** ölüme yakın bir gevşeklikle pörsür bir hal gelir. (s.181-22)

Hayır, Zeyno, **gülünç olan** bir tek nokta görmedim. (s.192-4)

Akşam satıcıları ve **mektepten dönen** çocukların yanında ince, uzun bir asker geçerken **bir türlü kapanamayan** bir yaranın şiddetle acıdığını duyuyordu. (s.195-10)

Sirkeci'den altı yedi ay evvel bir akşam, **Viyana'ya hareket eden** tren, bütün hayatımı götürdü zannediyordum. (s.207-6)

Kalbim ağrıyor, Zeyno, **göğsümü parçalayan, ciğerimi yiyen** mikroplar, **beni cayır cayır yakan** hararet, kalbimin ağrısı yanında hiç, Zeyno! (s.226-34)

Miralay Muhsin Bey **iyi çamaşır yıkayan, ütü yapan**, temiz bir kadın istemişti. (s.243-34)

Şimdi **deniz tutan** ve **denizden deli gibi korkan** bir adamın **deniz tutmayan** ve **korkmayan** bir adama karşı uyuşu, hattâ kuvvetine dayanabileceği bir insan olduğu için minnetini hissediyordu. (s.296-14)

Karışık hisler ve hatıralarla yaşayan bir ruh değil, iptidaî bir can... (s.298-3)

Nihayetsiz ıstırap ve acı çeken Azize, doğuracağı çocuk, Hasan, annesi, Saffet, hastabakıcı, sonra binbir sima, hareket, ıstırap, neşe, bütün vakalar, bunlar **varlığı olmayan, bir şeye bağlanmayan, bir şey duymayan** billûrî, ayrı ve münferit bir cam gibi **bunlara uzaktan bakan** şeyle hiç münasebetleri yoktu. (s.298-16)

2.-DİK/-DUK Ekiyle:

Ben **Almanya'da bulunduğum** senelerde de **İstanbul'daki Dârülfünun'a gittiğim** bir sene zarfında da erkek arkadaşlarımı hiç kadın arkadaşlarımdan ayırmamıştım. (s.33-20)

Akşam **Saffet'le Pera Palas'a girdiğimiz** zaman, onlar gelmişler, yemek salonunda dört kişilik bir masa işgal etmişlerdi. (s.40-21)

Azize elbise değiştirmeye gitti, hanımefendi komşuda imiş, ben de **Şark'ta öğrendiğim** bu şarkıyı çıkarmaya çalışıyorum. (s.44-26)

Ben birdenbire zaten manevi olan ve zaman zaman **birbirimizin ruhuna giriverdiğimiz** sahayı kapamıştım. (s.50-10)

O zaman **psikoloji okuduğumuz** zaman “his” bahsinin bütün kısımlarını tekrar düşündüm. (s.53-14)

Hayatımda ilk defa **ondan uzak olduğum** dakikalar, **onu tamamıyla unuttuğum** kısa anlar oluyordu. (s.56-16)

Azize **bende kaldığı** akşamlarda, işte en çok bunları konuşuyordu. (s.56-26)

Ondan beklemediğim bir incelikle benimle meşguldü; geceleri uyumadığımı yüzümden anlıyor, hiçbir şey sormaksızın en basit bir sıhhat meselesi imiş... (s.57-28)

Sana anlattığım şeylerin **senin geldiğin** güne kadar devamını bu jurnalde okuyabilirsin, babacığım. (s.60-2)

Hakikî fikrini anlamadığın adama kendini nasıl öptürüyorsun Azize? (s.67-5)

YalHYa girdiğimiz an bir keder, bir felâket havası aldım. (s.104-1)

Şimdi bunları yazarken gözlerim kupkuru, fakat **kalbime nereden geldiğini bilmediğim** hasret ve feragat yaşları ateş gibi, zehir gibi damla damla düşüyor ve **her düştüğü** yerde derine giden bir sızı, bir ateş, bir acı duyuyorum. (s.108-9)

İşte **üstünde büyüdüğüm** Boğaziçi suları, bundan mavi, soğuk ve geniş mezarı nerede bulacaktım? (s.126-26)

Rıhtımdan dönerken **denize dalacağım** noktayı seçtim; şu dönüm yeri yok mu, işte orası. (s.127-14)

Sebebini anlayamadığım bir kinle yüzüme baktı: (s.154-12)

İşte benim jurnaldan parçalar kesmem, **bu komedi bulduğum** şeyin **hâlâ bir çocuk safvetiyle, samimiyetiyle inandığım** dakikalarını korumak içindir. (s.156-10)

... fakat kafamız ve kalbimiz, hatta **gözümüzü kapadığımız** an, benliğimiz maddî ve manevî birbirimizle dolu, birbirimizin esiridir, Zeyno. (s.177-11)

Eğer **Saffet için duyduğum** acı olmasa çok sevineceğim. (s.224-18)

Sanatoryumdan otele indiği sabah Dora'nın mendilini hasan'ın yatağında görünce kızıl kıyamet kopmuştu. (s.237-19)

Bu sıcakın daha çok beyazlattığı sisli ışıktaki Zeyno, bu akşam mahsus süslenmiş görünüyordu; alnında, şakaklarında, **siyah saçlarına karışan yanaklarının, dudaklarının kızıl gençliğini parlattığı** sarı altınlar dizilmişti. (s.246-16)

Dora, erkek çocuk tavrıyla **elini sıkıldığı** vakit dikkatle yüzüne baktı. (s.290-1)

3.-Ar Ekiyle

Hem böyle basit bir erkek, biraz erkeğe benzer, daima **talebe hayatı yaşar** bir kızla ne yapacaktı? (s.48-8)

Birinci mevki yerlerden, eğlencelerden oldukça kaçar, daima ikinci mevkilerde oturur, tiyatrolarda locaya gitmez, yüzünü boyamaz, babasından dünya kadar servetine rağmen, **kendi hayatını kendi kazanır** bir mahlûk. (s.158-18)

Onu isteyeceğim zannetme, **o kimseden istenir** bir mahluk değil, o babasının izniyle değil, kendi arzusuyla sevecek, evlenecek bir kız. (s.198-25)

4.-mAz Ekiyle

Görmüyor musun o da benim gibi **masaldan hoşlanmaz** bir adam. (s.89-25)

Vazgeçiş kararını vereceğim bu konuşma, bu korkunç karanlık, tabiattaki kızıl şafak çizgisi gibi **sıcak ve unutulmaz** bir an olacaktı. (s.134-27)

Bunun için bu mektubu gönderme, bırak kalbinde **böyle tatlı ve elde edilmez** bir hayal kalsın. (s.182-6)

Her halde gel, **telefonla ifade edilmez** şeyler söyleyeceğim. (s.231-21)

5.-mİş/mUş Ekiyle:

Aynada aynı zamanda gördüğüm şey biraz uzun, **sırf adaleden örülmüş ince bir erkek vücudu üstünde yanmış**, kuvvetli ve genç bir baş, koyu yanık derisi kızaran bu yüzden rengini tahmin edemediğim iki göz yalnız bana bakıyor... (s.22-14)

Hasan Bey’de **biraz yaralanmış** bir tavır vardı. (s.50-13)

Mesleğini yapmış bir adam... (s.70-29)

Birbirimizin değil teması, bulunduğu hava için bile çıldırıyordu, bunsuz hayat, **suyu çekilmiş** bir posa oluyordu. (s.98-11)

Hasan Bey’in yüzüne baktı, sonra sebebini odada aradı, beni gördü, küçük gergin yüzü, biraz evvel mesut görünen, beyaz, hasta çehresi çirkin bir heyecan ve şüphe ile morardı, **mavi gözleri sam esmiş** bir çiçek gibi soldu. (s.110-31)

Sen öpüşenlerin mutlak birbiriyle evlenmeleri lazım olduğuna kanisin; ben **evlenmeye karar vermiş** bir insanım. (s.124-13)

Artık bir iki saat sonra **o çürümüş, ölüm maskesini giymiş** olan küçük kız yüzü hayatın nefesiyle dirilecek, pembeleşecek, yaşayacaktı. (s.146-4)

Başımı o kadar döndürdü ki, sarsıldım, o kadar **başına yıldırım düşmüş** bir biçare oldum ki... (s.152-10)

Siz **ihtilâl yapmış** bir zabitin karısısınız... (s.160-13)

Hasan'ın karşısında iki koyu, ateşli kadın gözü, Dora'nın karşısında geçen **bir aşk hülyasıyla tutuşmuş** iki erkek gözü vardı. (s.171-4)

Etrafı çürümüş koyu ve tatlı gözlerinde şimdiye kadar bir kör gibi göremediği ıstırap ve hasret vardı. (s.172-27)

Odamın önünde **menekşe gülleri sarmış,** hatta **önünü kapamış** bir balkonda kendime yer yaptım. (s.200-15)

Hasan kapıyı açar açmaz **bastona dayanmış** Kürt kıyafetiyle bir kadın gördü. (s.251-25)

İstasyonda **mavi gözleri solmuş, kulakları incelmış, sarı yüzüne baştan başa sıtma yazılmış** bir nefer, Muhsin Bey'in briki ile Hasan'ı karşıladı. (s.283-14)

6.-AcAk Ekiyle:

Sobanın başında ayaklarımı, ellerime ısıtırken **yüzümde tesirini saklayamayacağım** bir hiddet içimde kaynıyordu. (s.80-12)

Kanaatinizi değiştiriniz ,Saffet'i ben **hiç değişmeyecek** bir râbıta ile... (s.85-29)

Artık bu jurnali, **bu kalbimi sakat bırakacak, içimde daimî bir sızı bırakacak** vakayı kapamak üzereyim. (s.108-16)

Rıhtımdan dönerken **denize dalacağım** noktayı seçtim; şu dönüm yeri yok mu, işte orası. (s.127-14)

Yalnız **kendi ruhumda kilitleyeceğim** bu gece, bir ateş damlası gibi kalbime damladı. (s.139-30)

İkinci günü **Viyana'da yaptıracağım** tuvaletlerden, sanatoryuma gitmeden **beni gezdireceği** yerlerden bahsetmeye başladık. (s.158-1)

O gittikten sonra **tamir edemeyeceğim** bir şeyi kırdığıma emin oldum. (s.186-22)

– Peki, **bana söyleyeceğin** mühim şey neydi, Muhsin? (s.194-31)

Her halde Avrupa'ya değil, **İstanbul'dan ve Avrupa'dan haber gelmeyecek** bir yere. (s.194-5)

Yalnız **bana âşık olacak** hanıma hakikî yaşımı söylerim, diyor. (s.201-6)

Nihayet **senin kalbini kazanacak** bir erkeğin karşına çıkmasına... (s.224-16)

3.4.2.4. Sıfat Unsuru Tekrar Grubu Şeklinde Olanlar

Türkçede tekrarlama yoluyla kurulan sıfat yapıları, aynı türden iki kelimenin arka arkaya kullanılmasıyla oluşur. Bu tür yapılar, anlamın kuvvetlendirilmesi, bir özelliğin tekrarlı biçimde vurgulanması ya da nitelik ve hareketlerde devamlılık algısı oluşturma işleviyle kullanılır. Tekrarlanan kelimeler genellikle aynı vurguya sahiptir ve bağımsız olarak da kullanılabilir.

Ergin (2013, s. 377), bu tür tekrarların dilde kuvvetlendirme, çokluk ve devamlılık bildirme amacıyla kullanıldığını ve aynı kelimenin ardışık biçimde tekrarlanmasıyla ortaya çıktığını belirtmektedir. Korkmaz (2014, s. 350), bu yapıları anlamı güçlendiren ve anlatıma estetik bir vurgu kazandıran söz grupları olarak değerlendirir. Ona göre tekrar grubu, aynı kelimenin arka arkaya getirilmesiyle kurulur ve metin içinde önemli bir anlatım unsuru olarak kullanılır.

Eserde tekrar gruplarına sıkça yer verildiği görülmektedir. Bu tür yapılardan bazıları aşağıda örneklenmiştir. Bunlar:

Buna rağmen ileride ağaçlar arasında **tek tük** çiftler kümeliyordu, kadınların yüzleri ve kıyafetleri biraz acayip sınıftan olmaları hissini veriyordu. (s.35-23)

Hatta **bir iki** haftadır durmadan dinlenmeden çalışmış olan Saffet'in bir çocuk gibi neşelendiğini, ayağının hafif hafif müzikle yere vurduğunu, dans etmek için salonun içine baktığını hissettim. (s.41-9)

Çok yumuşak ve hususi bir temasla piyano bir insan sesi gibi o acayip havayı **tane tane** perdeleriyle, garip bir ısrarla tekrar ediyordu. (s.44-8)

Azize'nin annesine **üç dört** gün sonra geleceğimi söyledikten... (s.107-29)

Zavallı, zavallı Zeyno, öyle biçare, öyle kolu kanadı düşük ve elleri bomboş bir harabe ki. (s.108-20)

Yıldızlar **pırıl pırıl** kurşunî sulara vapurla beraber yürüyor gibi... (s.143-5)

Sabahın ilk ışığı perdenin aralığından odaya **solgun solgun** bir ışık parçası gönderdiği zaman ikimiz de odaya ölüm girmiş gibi donduk. (s.145-27)

O kadar içimden geçmiş **tatlı, acı** hulyalar ve hatıralarla... (s.151-26)

Çünkü Hasan Bey **pırıl pırıl**, yeni üniformasıyla merdivenden... (s.154-6)

Ne acayip kız görsen, Zeyno, güzel olsa seni hatırlatacak, **tuhaf tuhaf** fikirleri var. (s.158-14)

Derhal zili çaldım, **yarım yamalak** Almancamla hizmetçiye: (s.188-11)

Tamamen, hatta acıyorum bile; fakat müsterih ol, küçük Azize ile hayatını kuracak, **ufak tefek** çapkınlıklarına Azize göz yumarsa mesut olacaklar. (s.192-20)

Bir iki aya kadar fırkası başına gidecek, gitmeden evlenmek... (s.202-3)

Bir iki defa arabayı devirecek, onun muntazam kafasını dağıtacağım. (s.203-9)

Sirkeci'den **altı yedi** ay evvel bir akşam, viyana'ya hareket eden tren, bütün hayatımı götürdü zannediyordum. (s.207-6)

Şark'ta her geçtiğimiz ve karargâh yaptığımız köylerde **genç, ihtiyar** bütün kadınları etrafına toplardı. (s.218-1)

– Evet, esasen Muhsin Bey daha o zaman **yaşlı başlı** bir adamdı. (s.229-5)

Azize'ciğim çok canım sıkılıyordu, **bir iki** gece Viyana'da kalmak, operaya gitmek istedim. (s.233-11)

Kürt Zeyno'nun elinde **yedi sekiz** yaşında yalınayak bir çocuğunun hayali, fena halde kendisine azap veriyordu. (s.258-34)

Bir iki gün ben inmeyeceğim. (s.280-4)

Tabanca ateşi gibi **kısa kısa** cümlelerle sert sert Azize'nin... (s.284-22)

Yüzü de kalbi kadar sert, âdeta onun da gerilen, katılaştan etlerini gevşetmek, yüzünü de kalbi gibi dinlendirmek için akşamı ve Dora'nın odasının **geniş geniş** koltuklarını bekliyor. (s.285-17)

Azize'nin kocası, araba **yamrı yumru** yolların içinde yalpa vururken Azize'ye içinden yavaş yavaş anlatıyor: (s.286-12)

Sonra yavaş yavaş gözlerini kapıyor eksiliği elinde yumuşak bir zıbın yahut bir tek **minimini** çorapla uyuyordu. (s.292-31)

3.4.2.5. Sıfat Unsuru Edat Grubu Şeklinde Olanlar

Sıfat grubu içinde edat grubu yer aldığında, bu edat grubu niteleyici unsur görevindedir. Yani edat grubu, sıfat görevinde kullanılır ve bir ismi niteler.

Edat gruplarının, tek başlarına kullanılmayan ve ancak bir isim ya da fiil soylu kelimeyle anlam kazanan yapılardan oluştuğunu, bu grupların bazen sıfat işleviyle isimden önce geldiklerini belirtir (Korkmaz, 2014, s.351).

Eserde sıfat grubu içinde en çok kullanılan edatlardan biri “gibi” edatıdır. Bu edat, benzetme yoluyla isimleri niteleyen sıfat grubu içinde işlev kazanmaktadır. Özellikle görünüş, durum veya duygulara ait nitelermeleri aktarmada kullanılır. İkinci sırada gelen kadar edatı ise genellikle nicelik karşılaştırması ve yoğunluk derecesi bildirmek amacıyla kullanılmıştır. Ayrıca “ait” edatına sıfat grubu içinde sınırlı biçimde yer verilmiştir. Bunun yanı sıra “başka” edatının kullanımı da mevcuttur ve bu edatlar eserde sıklıkla yer almıştır.

Sıfat grubu içinde kullanılan eserdeki edat örnekleri şu şekildedir:

Gibi edatı:

Fakat bende böyle içtimaî ziyafetler ve toplantıların kansızlığa tutulmuş bir tefekkür ve tecessüs hali, insanın ağzında **erzatz şeker yemiş gibi** garip bir tadı vardı ki... (s.17-20)

Çelik gibi bir kol beni yakaladı, karşıya beraber atladık. (s.39-4)

Kim bilir her kadının sıkıntılarının mükâfatını veren, **göl yaprağı gibi** küçük eller, sessiz sofalarda akis yapan küçük ayaklar bir gün gelemey mi? (s.62-13)

Bir tanesinin **bir insan kadar** manalı kocaman bir kafası vardı. (s.68-6)

Kasabanın önündeki hendeğe gelince hemen atlıyor ve elini uzatıyordu ve ben o **çelik gibi** kolu ve genç eli tutuyor ve atlıyordum. (s.73-11)

Hepsiyle **bu gibi** şeyleri konuşuyorsunuz, benimle niçin... (s.75-19)

Hırçın, ukalâ, **ahlâk hocası gibi** bir şey olduğumun farkındaydım. (s.76-27)

Yüzü daha sararmış, gözleri **maden gibi** soğuk bir hiddetle, belki nefretle bana bakıyordu. (s.123-1)

Yalnız harikulâde bir tazyik içinde, **buz gibi** soğuk, en kuvvetli elektrik cereyanından daha azgın siyah dalgalar beni zavallı bir zerre gibi yuttular.(s.127-25)

Vazgeçiş kararını vereceğim bu konuşma, bu korkunç karanlık, **tabiattaki kızıl şafak çizgisi gibi** sıcak ve unutulmaz bir an olacaktı. (s.134-27)

Yeşil abajurun altında **ölmüş gibi** yemyeşil küçük yüzüyle uyuduğu geceyi düşündüm. (s.146-3)

Fakat tuhaf değil mi, ben Karmen’i yumuşak, oynak bir Çingene kızı, hem de **kar gibi** beyaz, siyah gözlü zannederdim. (s.161-5)

Bu seferki kıskançlık kurdu **İstanbul’daki gibi** bir hayal değil... (s.183-12)

Maymunun neresini kıskanayım, **çalı süpürgesi gibi** bir kız! (s.184-12)

– Madam Hasan Bey, pijama artık **resmî kıyafet gibi** bir şey... (s.189-15)

Hasan birdenbire beni bıraktı, yine **bir kaya gibi** sert oldu: (s.190-18)

Gelin gibi beyaz, pembe çiçekler içinde, gül, sakız kokuları... (s.200-13)

Ne muhteşem, ne **zümrüt gibi** bir bahçe, ne kızıl güller, pembe, beyaz çiçekler, serin, yeşil gölgeler, daima rutubetli, uzun çimenlerle insanın kalbini zaptediveren bir bahçe! (s.210-11)

Senden uzun bir mektup, **eski günlerdeki gibi** bir mektup beni çıldırttı. (s.224-5)

Onun beyaz, küçük vücudunu, sarı örgülerini, **bir kedi yavrusu gibi** sokulganlığını bazan da hırçınlığı ile bakan **bebek gibi** mavi gözlerini... (s.235-16)

Gece **cehennem gibi** sıcaktı. (s.245-20)

Ve bu kuvvetli telaffuzuyla beraber vücudundan yayılan gülyağıyla karışık **tarçın gibi sıcak** bir kadın kokusu başımı sersem ve sarhoş bir tesir... (s.247-4)

Kadar edatı:

Sabaha kadar; saatler süren, **uçurum kadar** geniş bir hendek üstünde demir gibi bir kol bilimden yakalamış beni atıyordu... (s.47-17)

Bir tanesinin **bir insan kadar** manalı kocaman bir kafası vardı. (s.68-6)

Spor meraklısı bir genç mektepli, yeni orduya girmiş gibi, **çocuk bir teğmen kadar** genç ve çok genç görünüyordu. (s.84-6)

Zayıf kolunu yorgandan çıkardı, bana uzattı, **bir kedi pençesi kadar** ince ve yumuşak eli, elimi aradı; avucuma sığındı, sonra yine **hasta kedi kadar** cılız bir sesle: (s.113-3)

– Ayastefanos'ta sabahları ava çıkıyordum, kuş günü, **bu Boğaziçi kadar** sıkıntılı bir yer olamaz. (s.121-27)

Elimi bırakmadan yatağımın yanında diz çöken Hasan kalktı, yüzünde şimdiye kadar görmediğim bir heyecan vardı, yanaklarından yaşlar akıyor, gözleri belli merhametle, fakat artık en **kudretli aşk kadar** coşkun bir merhametle... (s.129-22)

Belki doğru söylüyor, bu kızıl oda, sıcak hava, bu **ince ve çelik kadar** kudretli erkek, bunlar benim, daima muhayyel eşim, muhayyel saadet muhitim, heyecan ve istiğrak muhitim olacak. (s.139-28)

Ben **bu kadar** pahalı hatıra, bu kadar acı duygu istemiyorum. (s.194-18)

Yanında sallanan **sarı örgülerine kadar** cansızlık sirayet etmişti. (s.290-21)

Azize de katıldı, pembe beyaz ince müslinler, kurdeleler içinde **el kadar** çamaşırlar, takkeler, bezler vardı. (s.291-22)

Gözlerinde bu iki patiğe girecek **mandal kadar** pembe ayakları öpen, selamlayan, fakat görememek korkusuyla titreyen, karışık bir endişe vardı. (s.291-28)

Ait edatı:

Fakat Azize'nin bir dostu olduğumu mutlak bilen bu adam **Azize'ye ait** mühim bir hadiseden haberdar olmadığını anlarsa ne garip olur! (s.100-11)

Onda öyle hastalık halinde bir kıskançlık ve Hasan’a karşı kalbinde muhabbetten fazla, hastalığa benzeyen, öyle garip bir düşkünlük vardı ki, ikisi beraber bir boş odada yaşasalar, o yine **geçmiş günlere ait** hatıraları kıskanacak ve azap çekecekti. (s.261-21)

Zeyno giyinirken Muhsin Bey gömleğinin ucunu, hiç olmazsa **ona ait** bir eşyayı elinden bırakmıyordu. (s.277-21)

Başka edatı:

Böylece kendimizi hayat muhakemelerini **aşktan başka** şeylere isnat ettiren iki insan telakki ediyorduk. (s.33-4)

Benden başka kimseyi sevmiyor ve sevemez... (s.66-9)

Garip bir sevinçle Hasan Bey’in de **azap ve işkenceden başka** bir şey, samimi bir arkadaş, bir dost olabileceğine... (s.69-17)

Demek kadın, erkek birbirlerini bizim istediğimiz gibi istedikleri zaman, yaşları ne olursa olsun, **bir oğlan ve bir kız çocuktan başka** bir şey değildir. (s.84-10)

Artık içimde bu üst üste yığılan sıkıntılara **cansız bir mukabeleden başka** bir şey yapamıyorum. (s.100-25)

– Affedersiniz, sizin için çay hazırladım, aklım öyle perişan oldu ki **sizden başka** her şeyi unuttum. (s.140-30)

Saffet benim **yalıdan başka** bir yerde kalmadığımı biliyordu. (s.146-20)

Fakat mektup yazmaya başlayınca **aftan başka** şey istedim: (s.181-7)

– Hususî hayatını **benden başka** kimseye söyleyemezsin. (s.186-1)

Yalnız onun ardı arkası kesilmeyen kıskançlık kavgalarından, **Hasan’a düşkünlüğünden başka** bir şeyden bahsetmeyen konuşmalarından... (s.235-19)

Bu, Dora’ya **bir cevaptan başka** bir şey değildi. (s.239-7)

... fakat onun dudaklarının titreyişine, güzel gözlerinin uysallığına **Hasan’dan başka** hiçbir erkek sahip olamazdı. (s.239-28)

O zaman Hasan, herhangi yirmi yaşında bir **mülâzımdan başka** bir hususiyet göstermiyor ve hayata belki de, her mülâzımdan daha acemi gözlerle... (s.240-26)

Kız, **Miralay Muhsin’den başka** bir zabitin odasına girmezdi. (s.244-11)

... vaktiyle kalbi gibi vücudunun da **Hasan'dan başka** bir insanın temasıyla heyecan duymayacağına kani olmuştu. (s.276-17)

Şimdi artık Muhsin Bey'e de **Zeyno'dan başka** bir şey düşündürmeyen bir humma ile birbirlerine tutulmuşlar... (s.276-22)

... her an Azize ile dolu, **Azize'den başka** her şeye, Zeyno'nun kalbinin hiyanetine, Muhsin Bey'e, aşkına, lâkayt olduğunu gösterecekti. (s.282-30)

3.4.2.6. Sıfat Unsuru Bağlama Grubu Şeklinde Olanlar

Korkmaz (2014, s. 353), bu tür bağlaçları, eş görevli sıfatların bir araya gelmesini sağlayan yapı bağlayıcı unsurlar olarak tanımlar. Özkan ve Sevinçli (2017, ss. 102-104), bağlama grubunun ikiden fazla ismin çeşitli bağlaçlarla sıralama, bağlama, denkleştirme oluşturduğu bir kelime grubu olarak değerlendirilebileceğini belirtmektedir.

Kalp Ağrısı romanında sıfat grupları içerisinde kullanılan bağlaçlar, yapı bakımından iki ya da daha fazla sıfatın eş görevli biçimde kullanılmasını sağlamaktadır. Bu tür kullanımlar, anlatımda zenginlik, ahenk ve karşıtlık ile benzerlik gibi ilişkileri ifade etmek amacıyla kullanılmıştır.

Eserde en yaygın kullanılan bağlaç “ve” bağlacıdır. Bu bağlaç, genellikle birden fazla sıfat arasında görev eşitliği kurar ve bu sıfatların aynı ismi niteleyici biçimde art arda kullanılmasını sağlar. Romanda ayrıca “hem...hem” gibi ikili bağlaçlara da sınırlı sayıda yer verilmiştir. Eserdeki örnekleri şu şekildedir:

Fakat bu görmeden, konuşmadan çok **taze ve tatlı** bir haz alıyorduk. (s.20-23)

Kısık ve mahcup bir ses cevap verdi: (s.21-20)

... Boğaziçi, mehtap, Azize'nin yalısının **kuytu ve sıcak** köşeleri... (s.35-2)

Bir gün birdenbire kapı çalındı, sonra hizmetçinin haber vermesine vakit kalmadan **şımarık ve genç** bir ses evi doldurdu. (s.54-14)

Kapıdan geçmesini **gizli ve hususî** bir şey telâkkî etmiş olmak da her halde istediğim bir tesiri yapacaktı. (s.55-23)

Bu **soğuk ve ıssız** oda benim en âşinâ, en yakın dostum... (s.72-12)

Odamda başımı açarken aynadan yanaklarımda, dudaklarımda **kızıl ve vahşi** bir renk ihtişamı gördüm... (s.79-11)

Hayır, geçirdiğim ıstırap günlerinin **ümitsiz ve boş** safahatına bir daha kendimi atmayacağım. (s.102-10)

...**tabii ve muhabbetli** tavrımla Azize ile konuşarak bu anı Azize'nin gözlerinden, hislerinden sakladım. (s.111-22)

Sonra yakışıklı ve genç olduğu için her **genç ve yakışıklı** adam gibi... (s.114-2)

– Sen **zalim ve hissiz** bir adamsın Hasan. (s.123-25)

Bu ne **korkunç ve çirkin** bir alaydı. (s.125-4)

Ne olursa olsun bu **dehşetli ve ağır** şeyi istemiyordum. (s.125-32)

Halbuki bu yeni ıstırap geçen **ağır ve meyus** sükûttan daha fena oldu. (s.125-33)

Şimdi içimde palyaçoların herkesi güldüren, fakat içinden ağlatan, kanatan ıstırabın, yalnızlığın yüzlerindeki **hem feci hem gülünç** gerginlikleri var. (s.156-17)

Sonra hepsinin arasında ruhunda **yavan ve yorgun** bir hisle etrafına bakınıyor, başka bir âleme ve hayata kaçıyordu. (s.172-1)

İhtiyarsız, Zeyno'nun mustarip hayalinin uyandırdığı incelik kasırgası Dora'nın Zeyno'yu hatırlatan **narın ve uzun** vücudu etrafında dolaşıyordu. (s.174-30)

Hasan, kendini **garip ve karışık** bir vaziyette hissediyordu. (s.177-29)

– **İki iradeli, inatçı** insan birbirinizi yerdiniz. (s.193-5)

Pera Palas'ın salonunda dolaşan boyalı kadınlar arasında senin **ağırbaşlı, uzun ve güzel** kızın öyle başka, öyle samimî ve tatlı görünüyordu ki, birdenbire kendi yalnız soframda, yalnız evimde böyle bir baş otururken, dolaşırken tahayyül ettim. (s.199-3)

İki doru, hırçın at rüzgâr gibi bizi ovada uçurdular. (s.210-5)

Ağaçların arasından öten kuşlar, yürürken başımıza düşen salkım ve kestane çiçekleri, bütün bu **loş ve güzel** hava, ne kadar zamandır hatırlayamadığım bir saadet ve sükûn verdi. (s.210-21)

Bazen onunla olmaktan, babamın yanında imişim gibi, **sakin ve fikrî** bir zevk, bazan da **bu olgun ve cazip** adamı, elimde bir hamur yumuşaklığı ile, şekilden şekle sokmaktan hain bir neşe duyuyorum. (s.212-21)

Vahşi ve ıssız bir ovada kocaman bir deve üstünde iki genç kolun... (s.221-8)

Eski **sessiz ve sıkıntılı** halini alıyor. (s.225-17)

Sanki Miralay Muhsin Bey **korkak ve fena** asker mi demek... (s.229-34)

Bazı da kendisinin **güzel ve sıcak** sesiyle Hasan'a bu teraneyi... (s.237-7)

Bu cesaretli, bu küstah Miralay, kabil değil Zeyno'nun kocası... (s.240-1)

Boş ve sıkıntılı zamanlarında burada iyi bir saat geçirebilirsin. (s.241-3)

3.4.2.7. Sıfat Unsuru Sayı Grubu Şeklinde Olanlar

Sayı grubu şeklindeki sıfatlar, basamaklı olarak sıralanmış sayıların bir isimden önce gelerek onun miktarını veya sırasını belirtmesiyle oluşur (Korkmaz, 2014, s. 348). Bu tür sıfatlar, bir varlığın miktarını ya da sıralamasını belirtmek amacıyla kullanılan çok sözcüklü yapılardır.

Kalp Ağrısı romanında sayı grubu biçimindeki sıfatlara sıkça yer verildiği görülmektedir. Eserdeki örnekler şu şekildedir:

Mesela bu eski hikâyeni **yirmi iki** sene bekleyip de Saffet'in çocuğuna söyleyen nasıl olur? (s.15-12)

Urgun, Kuzgun başları gökte, korkunç bir zaferle havladılar, koştular, saat **on bir** buçukta ağır bir çanta ile gülerek döndük. (s.71-29)

Fakat **otuz dokuz** harareti vardı. (s.105-12)

Şimdi **yirmi dört** saat oluyor. (s.155-1)

Yirmi dört saat gözlerim ölü gibi kapalı, yanaklarımdan yaşlar... (s.155-2)

Azize'den evvelâ her hafta, sonraları **on beş** günde bir muntazam mektuplar aldım. (s.156-21)

Yirmi dört saat geçmeden kararım ne kadar katî olursa olsun yine alıp okuyordum. (s.157-2)

– Evet Muhsin, **yirmi beş** sene oluyor. (s.196-18)

– **Yirmi beş** sene evvel kaç yaşında idiniz, Muhsin Bey, dedi. (s.196-24)

On beş gün oluyor, onu babamın odasında gördüm. (s.201-3)

... insanın içini bayıltan hanımeli, gül ve salkım kokuları **bin bir** ot kokusuna karışıyordu. (s.211-27)

Şimdi odamda **yirmi dört** saattir korkunç bir fikrin eseriyim. (s.218-18)

3.4.2.8. Sıfat Unsuru Kısaltma Grupları Şeklinde Olanlar

Kısaltma grupları, zamanla yıpranma veya kalıplaşma süreçleri sonucunda kelime gruplarından ya da cümlelerden türeyen yapılardır. Bu gruplarda unsurlar arasındaki bağıntı genellikle hâl ya da iyelik ekleriyle sağlanır. Çoğu kısaltma grubu, isim-fiil, sıfat-fiil veya zarf-fiil yapılarının kısaltılmış biçimlerinden oluşur ve bazıları dilde kalıplaşarak yerleşik hâle gelmiştir. İki isim unsurundan meydana gelen kısaltma gruplarında ise ikinci öge çoğunlukla bir nitelik adıdır ve vurgu genellikle bu unsur üzerinde yoğunlaşır (Baydar, 2020, s. 152).

Bu çalışmada, sıfat unsuru kısaltma grubu şeklinde olan sıfatlar; yönelme durumu grubu, bulunma durumu grubu, çıkma durumu grubu, vasıta grubu ve isnat grubu olmak üzere beş grupta incelenmiştir.

Eserde tespit edilen kısaltma grubu biçimde sıfatlar ile bu sıfatların kullanıldığı örnekler aşağıda sunulmuştur.

1. Yönelme Durumu Grubu

Fakat bu kısa zamanların **aylara, senelere** fâik bir şiddetle beni kavradığını hissediyordum. (s.56-17)

Yürümek için ilk defa kürk giyindim, yürürken **spora alışık** sıhhatli bir genç kızdan ziyade, derûnî elastikiyetini kaybolmuş... (s.95-7)

– Doğru fakat esasen Zeyno bir askerle evlenemez, daha ziyade kendisi gibi mütefekkir ve **kitaplara düşkün** bir kocası olmalıdır. (s.199-14)

Sen çocukluğundan beri **kitaba düşkün** bir insandın, sonra erkânıharpler, tabîî daha düşünceli olur. (s.199-19)

Hasan'ın yüzü bütün gayretine rağmen biraz bozuldu, biraz önüne baktı; sonra Saffet'in gösterdiği açık emniyete, **hakikate yakın bir** cümle ile... (s.266-19)

2. Bulunma Durumu Grubu

Fakat bu **milyonda bir** insanın başına gelen bir hastalık belki... (s.166-21)

3. Çıkma Durumu Grubu

Açık ceketinin altında aynı renkte yumuşak yakalı **deve tüyünden bir** gömleğin boynuna, yanık yüzüne, ağır kıyafetine, renk perdesi ilâve eden kırmızı bir boyunbağı bağlamıştı. (s.67-16)

... bir yan minderi, karşısında üstü aynı renk **çuha tahtadan bir** yazı masası, duvarda bir harita, masanın üstünde kırmızı kâğıt abajurlu... (s.136-1)

İradem o gün **devden kavi** pençeleriyle saate bakmak için kıvranan, çıldıran vücudumu, yatağın karanlık derinliğinde tuttu. (s.147-12)

– Biraz öyle ama, içlerinde ebedi kadın için, zayıf, cazip, yarı hasta, sadce sanat ve **süsten mürekkep** kadın için düşkünlükleri var. (s.164-4)

Dora’ya giderken **iki taraftan kokulu** tül ve kürk içinde **bebekten güzel** kadınlar kendisine sürünerek geçiyorlardı... (s.170-5)

Fransızca tercümelerinden müteşekkil uzun bir raf. (s.211-9)

– Hey Zeyno, Zeyno, Zeyno... Karargâhın mızıkası bu Harikulâde Kürt raksını çalarken neferler **avludan muttalip bir** ahenkle ayaklarını yere vurarak... (s.246-1)

4. Vasıta Grubu

Baydar (2020, s. 157), birinci unsurun vasıta hâli eki taşıyan kısaltma gruplarından oluştuğunu belirtir. Bu gruplar, cümlelerin bağlamına göre zarf tümleci veya yüklem görevi üstlenebilmekte, sıfat tamlamalarında ise sıfat unsuru olarak kullanılabilir. (s.234-14)

Eserde kullanılan örnekleri şu şekildedir:

Her gün otomobille uzak yerlere gidiyorlardı, Avusturya’nın yeşil ve loş ormanlarında **sıhhatle, kudretle dolu** müşterek bir hayat yaşıyorlardı. (s.234-14)

Azize’nin en hırçın olduğu bir gün, Zeyno’nun **Muhsin Bey’le dolu** mektubu geldi. (s.238-8)

Ve bu kuvvetli telaffuzuyla beraber **vücudundan yayılan gülyâğıyla karışık** tarçın gibi sıcak bir kadın kokusu başımı sersem ve sarhoş bir tesir yapıyordu. (s.247-3)

... **hamalların hacı yağıyla karışık** ter kokularını hatırlatıyordu. (s.247-22)

Muhsin Bey, mütebessim ve kendinden geçmiş, bir eliyle **Zeyno'nun kuru otların tabii kokusuyla müphem** bir menekşe havasını karıştıran saçlarını okşuyor, öteki eliyle, çabuk bitirmek için daha süratle yazısını yazıyordu. (s.279-30)

5. İsnat Grubu

”Unsurlarında çekim eki bulunmayan veya sadece birinci unsurunda iyelik eki bulunan kısaltma grubudur” (Baydar, 2020, s. 152). İsnat grubu, biri diğerine isnat edilen iki isim unsurunun oluşturduğu kelime grubudur. İsnat edilen unsur, isnat olunan unsardan sonra gelir ve ona iyelik ekiyle bağlanır; sıfat veya sıfat yerine kullanılan bir unsur da olabilir (Ergin, 2013, s.392).

Eserde geçen örnekleri şu şekildedir:

Fakat ne bileyim, o akşam **saçı pomatlı, tırnakları manikürlü** genç, pembe yüzlü beyler bana, Saffet’in kocaman gözlüklerinin arkasındaki miyop gözlerini, koca kafasını, doktor gömleği içinde hastane yahut laboratuvarı içinde dolaşışını hayli tahassürle hatırlattılar. (s.18-8)

Binbaşı’nın **yüzü kırmızı** gözleri bir nevi harp ateşiyle yanıyor... (s.27-27)

Ağaçların arasından meydana çıkan iki garip kıyafetli, **ağızları ispirto kokan, gözleri kırmızı** adamla Hasan Bey gırtlak gırtlak boğuşuyordu. (s.39-18)

... büyük aynada yüzü ciddi ve ağır, gözleri önünde, **başı açık** genç ve ince zabıt ile; uzun ince saçları çıplak boynunda uçarak dönen kızı el ele görüyordum. (s.45-23)

Kapısı kırmızı, kalın perdeli bir odaya girdik. (s.135-22)

Şezlongun üstüne oturacak kadar kuvvetlenmiş, saçları tekrar berber elinden geçmiş, **dudakları boyalı, gözleri sürmeli**, arkasında sinema aktrisi gibi tül, dantel içinde bir gecelik var. (s.150-3)

Yüzü çatkın, ateşli, daima dediğini etrafına yaptıran, tahakküm eden bir hali vardı. (s.161-2)

Kenarı ajurlu “D” markalı bir kadın mendiliydi. (s.188-5)

Gözleri bazan çok yumuşak, bazan da çelik gibi soğuk... (s.201-11)

Saat tam birde yemek yiyen adam bir buçukta bahçe kapısında **başı açık** beni bekliyordu. (s.213-5)

Dışarıdan korkunç ve murabba bir toprak yığınınına benzeyen karargâhtan girince **üstü açık** mermer avluda birkaç neferin dolaştığını gördü. (s.241-19)

Sonra sofada biraz ötede **kaşları çatık, yüzü karışık** Çavuş Haso, kulakları Kumandan'ın odasında bekliyordu. (s.252-3)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İŞLEVLERİNE GÖRE SIFATLARIN SINIFLANDIRILMASI

4.1. Niteleme Sıfatları

Türkçede sıfatlar, adların önünde yer alarak onların çeşitli özelliklerini belirtir. Bu özellikler kimi zaman görsel renk, şekil, boyut, kimi zaman soyut duygu, değer, düşünce boyutunda olabilir. Nitelik bildiren bu tür sıfatlar, Türkçede dilbilgisel açıdan niteleme sıfatları sınıfı içinde değerlendirilir. Korkmaz (2014, s. 356), niteleme sıfatlarının adların duyusal ya da düşünsel özelliklerini gösterdiğini, bu sıfatların adlara görsel, işitsel ya da duygusal bir nitelik yüklediğini ifade eder. Bu sıfat türü, anlatımda yalnızca tanımlayıcı bir işlev görmekle kalmaz. Bağlamın anlam yönünden zenginleşmesini de sağlar.

Halide Edip Adıvar'ın *Kalp Ağrısı* adlı romanında niteleme sıfatlarının çok sık biçimde kullanıldığı görülmektedir. Eserde yer alan niteleme sıfatları, on yedi alt başlık altında incelenmiştir. Bunlardan renk bildiren, fiziksel özellikleri ifade eden ve soyut nitelikleri yansıtan sıfatlara eserde sıkça yer verilmiştir. Bunun yanı sıra eserde, duyularla algılanan, biçim ve yapı bildiren, mensubiyet ve tahsis anlamı taşıyan sıfatlara da rastlanmaktadır. Kullanılan sıfatlar, roman kişilerinin betimlenmesinde, mekân tasvirlerinde ve anlatının genel atmosferinin kurulmasında oldukça etkilidir.

Eserde yer alan niteleme sıfatlarının başlıkları ve örnek cümleleri şu şekilde sıralanmaktadır:

4.1.1. Adlar Önünde Renk Bildiren Sıfatlar

... hattâ köşede sobaya yüzünü çevirmiş, geniş koltuğuna uzanmış olan baş da biraz uzun **beyaz** saçlarıyla uyuyor hissini veriyordu. (s.13-6)

Sobanın keyifle yanan **kırmızı** alevleri **yeşil** ışıklar ve gölgelerle tatlı tatlı oynuyor. (s.13-7)

Dizine başını koyup yatan genç kız da, **kestane rengi** kısa yumuşak saçları, biraz büyücek, renkli dudakları; kanatları geniş, düzgün burnu; büyük, derin, **kestane rengi** gözleri; sıcak, **krem** teni ve yirmi sene evvelki terâvetiyle tekerrür eden geniş alınlı, ince... (s.13-16)

Ben Boğaziçi'nin **eflatunlaşan**, nazikleşen **pembe**, **mavi**, ince sis renklerine bakıyordum. (s.30-22)

Biz kürek çekerken Azize'nin bu akşam renkleri içinde **beyaz** tuvaleti, **sarışın** başı çok güzel görünüyordu. (s.30-28)

Küçük yüzünde her zaman manasız bir bebek gibi bakan **mavi** gözleri **kurşunî**, seyyal iki yıldız gibi solukluğu ve parlaklığıyla çok cazip görünüyordu. (s.30-30)

Başımın üstündeki bulutsuz, parlak, **mavi** gökte **altın** bir güneş vardı. (s.35-13)

Aşağıda dolaşan bir polis koşup geldiği zaman Hasan Bey'in kalpağı çamurlu, yüzü **mosmor**, iki genç külhanbeyinden biri yerde, öteki burnundan akan kanı **kırmızı** mendiliyle durdurmaya çalışıyor ve durmadan küfür ediyordu. (s.39-19)

Azize **mavi** bir tuvalet, **mavi** şifon örtülerle **altın** saçları, **mavi** gözleri, biraz boyası fazla kaçan küçük yüzüyle çok kibar olmasa bile dikkati çekecek derecede güzel görünüyordu. (s.40-25)

Küçük **mavili** kız, şişman, **siyahlı** genç adam; salonda dönen iki yaşlıca Amerikalı çift arasına karıştıkları zaman biz Hasan Bey'le... (s.41-22)

Azize'nin **beyaz** yüzünden **pembe** bir saadet dalgası geçti. (s.65-29)

Ayastefanos'un **beyaz** ve soğuk beyabânı üstünde aydan daha **beyaz**, daha güzel pırıltı ve **gümüşî** bir ziya neşrediyorlar. (s.72-9)

Kırmızı gözleri tekrar doluverdi. (s.79-26)

... Azize'nin yüzünü kaplayan çılgın ıstırap geçti, **moraran** yüzü **beyaz** rengini tekrar aldı. (s.111-26)

Kurşunî bulutlar ve dağlar arasından genişleyen **kızıl** şafak çizgisine baktım. (s.134-21)

Birdenbire o **beyaz**, titrek sislerin içinde kocaman, **gümüş** bir yıldız düşmüş, parlıyordu. (s.143-7)

Gümüſî ve uzun bir vapur sislerin içinde havaya düşmüş bir yıldıza benzeyen ışııyla bize muvazı yürüyordu. (s.143-11)

Azize **siyah** bir kürke sarılmış, başında **siyah** bir tül vardı. (s.154-20)

Hasan Bey uzun kaputu ile, **kül rengi**, yeni kalpağı altında ince yüzü ile istasyon kalabalığı arasında dikkatli çekiyordu. (s.154-22)

Yanında zayıf yüzlü, kesik saçlı, **lacivert** tayyörlü, elinde avukatların taşıdığı gibi çanta taşıyan bir kız vardı. (s.158-9)

... **esmer**, ince, çatık kaşlı, **koyu yeşil** gözlü, uzun yüzlü bir kadın. (s.161-1)

Fakat tuhaf değil mi, ben Karmen'i yumuşak, oynak bir Çingene kızı, hem de **kar** gibi **beyaz**, **siyah** gözlü zannederdim. (s.161-5)

Don Joze'yi Karmen kandırıp aldıktan sonra, Çingenelerin elinden onu kurtarmak için almaya gelen ve yalvaran, hani **sarışın** bir nişanlısı var, iki uzun, **sarı** örgülü, güzel yüzlü kız, o yalvarırken Hasan'ın gözlerinde yaş vardı. (s.161-21)

Son perdenin, boğa güreşi için kurulan **kırmızı** çadırına bayıldım. (s.161-25)

Dora **mor**, düşük ipek pijamasının içinde, ince vücudu, dümdüz göğsü, kesik saçları ve rugan terlikleriyle herhangi bir genç erkek arkadaşın tabii ve samimî tavrını almıştı. (s.177-30)

Fakat odanın **koyu yeşil** duvarları ve perdeleri... (s.177-33)

Kumral kalpağı altında şakaklarında görünen, fazla **kır** saçlı, sıhhatli, genç yüzüyle garip bir tezat yapıyordu. (s.196-3)

Siyah kirpikleri arasından iki **koyu mavi** göz kudretle, tahakküm ile bakıyor, düzgün burnu, kırpık, **kır** bıyıklar hemen kumanda vermek için açılacak zannedilen dudaklarıyla sert, amir fakat çok erkek bir çehre gösteriyordu. (s.196-7)

... **mavi** göklerinin rengini alan **mavimtırak** ışığında **beyaz** fanila kostümü, bol ipek gömleği ile tenis müsabakasına giden genç bir oyuncuya benziyordu. (s.210-1)

Ne muhteşem, ne zümrüt gibi bir bahçe, ne **kızıl** güller, **pembe**, **beyaz** çiçekler, serin, **yeşil** gölgeler, daima rutubetli, uzun çimenlerle insanın kalbini zaptediveren bir bahçe! (s.210-11)

Onun **beyaz**, küçük vücudunu, **sarı** örgülerini, bir kedi yavrusu gibi sokulganlığını, bazen de hırçınlığı ile bakan bebek gibi **mavi** gözlerini... (s.235-15)

O da Hasan'ın **kapanık esmer** yüzünü, soğuk **sarı** gözlerini, gençliğinin bütün iradesiyle katılaştıran, içine çekilen benliğini **mavi** ışıklarla arıyor, tecessüsle, belki de biraz takdirle tetkik ediyordu. (s.242-16)

Başını çevirdi, sabahın **turuncu**, **mavi** ışığı içinde Diyarbakır'ın kale duvarlarından taşan **beyaz** minarelerini gördü. (s.254-1)

İnce **beyaz** robunun omzuna **kızıl-pembe** bir mendil bağlamıştı; ince, yanık kılları karışan, dalgalanan saçlarının altında, uzun kirpikleri esmerleşmiş, **kızarmış** yanaklarının üstünde, **kırmızı** dudakları derûnî ve müphem bir tebessümün tesiriyle kımıldıyordu. (s.278-1)

4.1.2. Adlar Önünde Unvan Bildiren Sıfatlar

Halbuki **Binbaşı** Hasan Bey hakikaten bizim sandalla hiç meşgul... (s.25-19)

– **Madam** Hasan Bey, bir çocuk gibi konuşuyorsun. (s.164-24)

– **Azizem Madam** Hasan Bey, kadın ya dünyanın kaidelerine uyar... (s.165-24)

– Fakat bu lakırdıyı kesiniz **Matmazel** Dora. (s.167-2)

– Aferin Hasan, artık **Matmazel** Dora mağlup oldu. (s.167-18)

– **Miralay** Muhsin Beyefendi geliyor, dedi. (s.195-22)

Şimdi sen, “**Miralay** Muhsin Bey de kim oluyor? diyeceksin. (s.200-21)

– Meselâ **Doktor** Saffet, şimdi Berlin’de değil, yanında olacaktı. (s.215-8)

– **Doktor** Saffet’i mühim bulduğuma nereden hükmediyorsunuz? (s.215-10)

– İsyan var, **Kumandan** Bey, hücum taburu için emir alacağım... (s.221-6)

Hararetinizin artması ondan, **Madam** Hasan Bey, küçük bir ameliyat, sonra bir şeyiniz kalmayacak, dedi. (s.232-25)

Diyarbakır’da **Fırka Kumandanı** Muhsin Bey’e yâver olark harekete emir almıştı. (s.240-23)

Muhsin Bey o kadar dürüst ve karargâh içinde kadın meselelerinde o kadar taassupla tanınmıştı ki, **Başçavuş** Haso yeğenin nişanlısı ile annesini almış getirmişti. (s.244-4)

Vaktiyle, **Kürt** Zeyno'nun anlayamadığı ıstırabını şimdi ona **İstanbul** Zeyno öğretmişti. (s.248-6)

Biri Zeyno'nun nişanlısıydı ve onlara kolaylık gösteren **Çavuş** Haso kaçmıştı. (s.253-15)

– Başüstüne **Binbaşı** Bey! (s.292-15)

– Doktor gelinceye kadar oturursun, sonra **Hala** Hanım'la bizi yalnız bırakacaksın. (s.296-13)

4.1.3. Varlıkların Soyut Niteliklerini Bildiren Sıfatlar

Yeşil, büyük abajurun altında eşya **tatlı, koyu** bir sükûn içinde dinleniyor gibi görünüyordu. (s.13-3)

Doktor'un koltuğunun yanında küçük ve alçak bir iskemlede ince bir kız, başını babasının dizine dayamış, gözleri halda, **derin** bir sessizlik içinde düşünüyordu. (s.13-11)

Doktor, beyaz, uzun saçları arasında **zarif** yüzü, geniş alnından biraz sivrilen çenesine doğru uzanan düzgün ve **sevimli** çizgileriyle düşünen, yaşayan ve çok hisseden bir sima idi. (s.13-14)

Çenesine doğru incelen hatlarıyla yüzünün **hassas, rahîm** ve **idealist** bir manası vardı. (s.14-6)

Bir gün sabahleyin yeni gelen bir müezzinin çok **sıcak ve ilâhî** bir sesle okuduğu sabah ezanı gözlerimden yaşlar akıtarak içimdeki zehri eritti. (s.53-25)

İhtiyar Doktor, kızının ince yüzünü iki elleri içine aldı, biraz bulutlanan **tatlı** gözlerine muhabbetle, endişe ile baktı. (s.60-7)

Azize'nin uyandırdığı **merhametli** o kadar **tabii** ve **cesur** olmuştum ki Azize'ye süratle gittim... (s.111-4)

Şimdiden bir evli kadın, **mesut** bir evli kadın emniyetiyle Hasan'dan... (s.150-7)

O kadar içimden geçmiş **tatlı, acı** hülyalar ve hatıralarla meşguldüm. (s.151-26)

Benim **tunç** askerim hayatımdan geçti. (s.154-33)

Hasan’a çok **acı** şeyler söyledim. (s.191-10)

Boğaziçi’nde bir oda, bir parmakla çalınan bir piyano ve **sıcak** bir erkek sesi kalbime, “Hey Zeyno, Zeyno!” havasını tekrar ediyordu. (s.212-7)

Acı bir hayretle mavi gözlerini açtı: (s.222-1)

4.1.4. Varlıkların Dış Görünüş, Fiziksel Özelliklerini Niteleyen Sıfatlar

Yeşil, **büyük** abajurun altında eşya tatlı, koyu bir sükûn içinde dinleniyor gibi görünüyordu. (s.13-3)

Doktor’un koltuğunun yanında **küçük** ve **alçak** bir iskemlede ince bir kız, başını babasının dizine dayamış, gözleri halda, derin bir sessizlik içinde düşünüyordu. (s.13-9)

Dizine başını koyup yatan genç kız da, kestane rengi kısa yumuşak saçları, biraz **büyücek**, renkli dudakları; kanatları **geniş**, **düzgün** burnu; **büyük**, **derin**, kestane rengi gözleri; sıcak, krem teni ve yirmi sene evvelki terâvetiyle tekerrür eden **geniş** alınlı, **ince** çeneli yüzüyle... (s.13-16)

Kızın da, babası gibi, **geniş** alnı ortasında **derin** çizgileri, **uzun** kirpikli gözlerinin **ağır** kapaklarıyla çok düşünen bir ifadesi, çenesine doğru **incelen** hatlarıyla yüzünün hassas, rahîm ve idealist bir manası vardı. (s.14-2)

Müzeeye çıkan **dar** yola saptım. (s.35-25)

– Hiçbir mahzur görmem Hasan Bey, yalnız **dar** eteğin ne kadar manâsız bir şey olduğunu düşünüyorum. (s.39-1)

Hasan Bey **dar** üniforması içinde **ince**, **uzun** vücuduyla, **yanmış**, **ince** başıyla smokin ve açık tuvaletler arasında çok cazip bir tezat yapıyordu. (s.40-26)

Kolu havada **ağır** ve **ölçülü** hareketlerle **ince**, **uzun** vücudu dalgalanarak odada oynamaya başladı. (s.44-9)

Çok müstesna dakikalarda da Hasan Bey’in kalbinde başka bir zaaf olması, başka, daha **güzel**, daha **zengin** bir kızın Hasan Bey’in arkasında koşması ihtimalini düşünüyor, o zaman **küçük** yüzü çok **garip** ve çok **buruşuk** bir kocakarı gerilmesi ile **çirkin**, **mustarip** bir mana alıyordu. (s.57-3)

Yalnız o zaman Azize'ye birdenbire açıyor, **küçük** yanaklarını en samimi bir **büyük** kardeş tesellisiyle öpüyor... (s.57-7)

İhtiyar Doktor, kızının **ince** yüzünü iki elleri içine aldı, biraz bulutlanan tatlı gözlerine muhabbetle, endişe ile baktı. (s.60-6)

Oynak, şeffaf, ince kar tozları arasında Saffet'in **şişman** gölgesini arayarak geliyordum. (s.63-23)

Birdenbire bizi zincirleyen **büyük** bağ müthiş ve keskin bir elektrik kuvvetiyle ikiye bölündü, derhal ellerimiz ayrıldı. (s.97-19)

Şezlongun üstüne oturacak kadar kuvvetlenmiş, saçları tekrar berber elinden geçmiş, dudakları **boyalı**, gözleri **sürmeli**, arkasında sinema aktrisi gibi tül, dantel içinde bir gecelik var. (s.150-3)

Yüzüm, gözlerimin etrafı **çürük**, dudakları **kuru**, yanakları ateş içinde **hummalı bir biçare** yüzüydü. (s.152-29)

... esmer, **ince, çatık** kaşlı, koyu yeşil gözlü, **uzun** yüzlü bir kadın. (s.161-1)

Nihayet Dora'ya yetişti, tüller içinde daha **ince** görünen **genç** kolu tuttu. (s.170-9)

Genç kız çok mahrem ve sokulgan bir sevinçle Hasan'ın elini... (s.170-10)

... odada **kısa** saçları, yağmurdan ıslanmış, **ince** yanaklarına yapışmış bir **genç** baş kendine bakıyordu. (s.171-26)

Perde kapanırken herkesten evvel fırladılar, önlerinden sürünerek geçtikleri **genç** zabitle sevgilisi **genç** kız, anlayan bir tebessüm ve şefkatle ikisine de baktılar. (s.173-20)

Dora mor, düşük ipek pijamasının içinde, **ince** vücudu, **dümdüz** göğsü, **kesik** saçları ve rugan terlikleriyle herhangi bir **genç** erkek arkadaşın tabii ve samimî tavrını almıştı. (s.177-30)

Beyaz, çok **kır** saçlarına, **kırpık** bıyıklarına rağmen pembe, **düz** ve **genç** bir yüzü var. (s.201-20)

4.1.5. Mekânda ve Zamanda Mesafe Niteliği Bildiren Sıfatlar

Ben **aşağı** kata inerim. (s.141-4)

Istrabın bittiğini, benim **uzak** bir hatıra olarak kaldığımı hissederse... (s.150-1)

Birbirlerine bakarken yüzlerinin yalnız **yukarı** kısmını görüyorlardı. (s.171-2)

Ayastefanos'un **issiz** kırlarında bana dudaklarında zulüm ettiğin dakikayı muhayyilem şimdi canlandırıyor. (s.177-5)

Kalbimin içinde, canımın en **derin** yerindesin, Zeyno! (s.177-8)

Fakat, bunlar **ani** şeylerdi. (s.209-16)

Erenköy sahrasının **uzak** bir ucunda, bir ağaç ve çiçek demeti gibi açılan şu güzel ev, sahibi gibi beni, ilk alâka eder eden insan meskeni oldu. (s.209-29)

Sonra **geç** vakit Hasan'ın kolu Dora'nın belinde otele dönüyorlardı. (s.237-13)

Muhsin Bey işte orada, karşısında, hakikat olan kudret ve aşk ile onu istilâ ediveriyordu, **eski** Zeyno'nun **eski** hayalleriyle tekrar zulüm etmemesi için vücuduna hâkim olan bu adamın her şeyi unutturan temasına sığınmak lâzımdı. (s.279-21)

Onun odasında olmaktan hazin bir teselli buluyordu; fakat kalbinin uzun konuşmaya, **eski** günlerdeki gibi Dora'nın garip tahayyüllerine ne ihtiyacı ne arzusu kalmıştı. (s.286-28)

4.1.6. Duyu Organları ile Algılanan Nitelikleri Bildiren Sıfatlar

Dizine başını koyup yatan genç kız da, kestane rengi kısa **yumuşak** saçları, biraz büyücek, renkli dudakları; kanatları geniş, düzgün burnu; büyük, derin, kestane rengi gözleri; **sıcak**, krem teni ve yirmi sene evvelki terâvetiyle... (s.13-16)

Salona yaklaştıkça vuzuh peyda eden, evvelâ müphemlik ve hem **bir mırıltıya benzeyen** bir piyano sesi duyduk. (s.44-4)

Bizim küçük hendeğe yaklaşırken yalnız içimde değil, bütün derilerime kadar sirayet eden **ılık** bir haz dalgasıyla kendimden geçiyor gibiydim. (s.83-16)

Fakat başıma çarpan **sert** topuz, birdenbire ayaklarımı ıslatan ve yüzüme **tuzlu** serpintilerini yollayan sular biraz aklıma başıma topladı. (s.126-17)

Zaman içinde çok şiddetli bir ağrı, kalbi **keskin** bir aletle ikiye bölünen bir insan ıstırabı duydum. (s.151-30)

Temiz ve bol bir kolonya kokusu ile belirli belirsiz bir menekşe! (s.169-4)

Halbuki kestane gölgeli yollarda uçuşan bu **kokulu, renkli** çiçekler, yerde o kadar güzel duruyorlar ki. (s.203-3)

Serin geceler başlamıştı... (s.248-23)

4.1.7. Yapılmışlık ve Biçim Bildiren Sıfatlar

Zeynep, Doktor'un elini tuttu, çekti, kendi göğsüne, **ipek** bluzunun altındaki boynuna ince bir zincirle takılmış yuvarlak, katı şeye götürdü. (s.14-28)

Azize mavi bir tuvalet, mavi **şifon** örtülerle altın saçları, mavi gözleri, biraz boyası fazla kaçan küçük yüzüyle çok kibar olmasa bile dikkati çekecek derecede güzel görünüyordu. (s.40-24)

Hasan Bey dar üniforması içinde ince, uzun vücuduyla, yanmış, ince başıyla smokin ve **açık** tuvaletler arasında çok cazip bir tezat yapıyordu. (s.40-26)

Bazen sokaklardan geçerken herhangi küçük bir mahalle camiinin yıpranmış **çuha** perdeli kapısından dalmak... (s.53-21)

... kendimi mezara koymuş, üzerime **mermer** bir sandık kapatmıştım? (s.69-1)

Taş bir avludan sonra dar, **tahta** bir merdiven çıktık. (s.135-21)

Kalktı, merasimle elimi öptü, yüzüne çok bakmadım, fakat yüzünde de, bütün ince vücudunda da **tunç** bir zırh varmış hissi geldi... (s.151-5)

Dora mor, düşük **ipek** pijamasının içinde, ince vücudu, dümdüz göğsü, kesik saçları ve **rugan** terlikleriyle herhangi bir genç erkek arkadaşın tabii ve samimî tavrını almıştı. (s.177-30)

Kalbimdeki müzmin ve daimî sızıya nefislerini tecrübe için tenlerine **kıl** gömlek giyen “târik-i dünyalar” gibi alışmıştım. (s.208-15)

Azize'nin **sünger** kâğıdında okuduğu kesik cümleler... (s.209-11)

Dışarıdan korkunç ve murabba bir toprak yığının benzeyen karargâhtan girince üstü açık **mermer** avluda birkaç neferin dolaştığını gördü. (s.241-19)

Bütün ev, bu avluya bakan **tahta** parmaklıklı uzun koridora açılan odalardan ibaretti. (s.241-21)

Miralay beyaz **keten** ceketinin dar, yüksek yakasının üstünde haşin ve kâdir bir asker başı taşıyordu. (s.242-7)

Serin geceler başlamıştı, **taş** bir avlunun üstünden yıldızlar siyah gökte yer bırakmayacak kadar sık pırılđayıyorlardı. (s.248-23)

Yakası açık **keten** gömleğinin içinde, kavî adaleli, güneşle kızarmış erkek boynunu, **keten** ceketinin altında kalem kımıldadıkça oynayan demir pazunun Zeyno'nun beline sarılırken yüz voltluk bir elektrik cihazı gibi, vücudunda uyandırdığı kudretli ürpermeyi hissediyor; incelmiş, yanmış, fakat manâsı şiddetlenmiş yüzdeki iki koyu mavi gözün, bu temasla içinden uçan kıvılcımların titreşmesini tahayyül ediyordu. (s.278-25)

4.1.8. Yer, Millet, Topluluk ve Mensubiyet Bildiren Sıfatlar

Küçük mavili kız, şişman, siyahlı genç adam; salonda dönen iki yaşlıca **Amerikalı** çift arasına karıştıkları zaman biz Hasan Bey'le baş başa kaldık. (s.41-22)

Viyana İstasyonu'nda zavallı babamın Umumî Harp'te ticaret ortağı **Avusturyalı** bir Yahudi bizi karşıladı. (s.158-5)

Belki Dora'nın dostu **Bavyeralı** Karl burada idi. (s.187-17)

– Zaten sen beni sevmiyorsun ki, nerede kadın görsen peşindesin, orada **köylü** kadınlara dalacaksın... (s.191-9)

Bu Kürt kızı **İstanbul** bir aile yanında birkaç sene kalmış... (s.244-1)

Vaktiyle, Kürt Zeyno'nun anlayamadığı ıstırabını şimdi ona **İstanbul** Zeyno öğretmişti. (s.248-6)

4.1.9. Varlık Bolluğunu Gösteren Tahsis Sıfatları

Onun da **bayramlık** üniformasıyla pırıl pırıl gelmesini ve bu vesileyle onu da Azize ailesiyle tasnif etmeye gayrişuuri bir halde zihnim hazırlamıştı. (s.24-14)

Akşam Saffet'le Pera Palas'a girdiğimiz zaman, onlar gelmişler, yemek salonunda dört **kişilik** bir masa işgal etmişlerdi. (s.40-22)

– Kırk **yıllık** hamal türküsünü ne güzel ve ne yeni bir şey gibi söylüyorsunuz, Hasan Bey. (s.44-19)

O genç **kızlık** hayatı bana şimdi çok eski bir tarih gibi geldi. (s.106-11)

Hasan Bey'in **güveylik** çamaşırlarını annesiyle beraber aldık. (s.150-28)

... seni, hattâ **günlük** hayatta istediği gibi elinin içinde tutacak bir adama kabil değil tahammül edemezsin. (s.192-12)

4.1.10. Bir Niteliğin Bir Varlıkta Yoğun Olduğunu Gösteren Sıfatlar

Bir gün müezzin sustuktan sonra, bu sessiz, uykulu İstanbul üstünde titreyen güzel ve biraz **çekingen** sesi niçin bu kadar sevdiğimi düşündüm. (s.53-31)

Başımı kaldırdım, kapının önünde Hasan Bey bana çok zayıflamış görünen biraz mahcup, biraz **çekingen** bir sima ile kendisine selâm sırası gelmesini... (s.54-22)

... yerde kumların, renkli taşların üzerinde fırtına ile yolunmuş uzun, **yapışkan**, garip deniz otları var. (s.85-2)

Genç kız çok mahrem ve **sokulgan** bir sevinçle Hasan'ın eline yakaladı, sonra koluna kolunu geçirdi. (s.170-11)

İkimizde de pek tuhaf ve **sıkılğan** bir çift aşık hali vardı. (s.221-24)

4.1.11. Adlara Bir Bildirme ve Pekiştirme Niteliği Katan Sıfatlar

Şimdi bu halinden istifade etmek, onu tamamıyla yere vurmak arzusu, Ayastefanos'un yeşil ve **azgın** denizi gibi kabardı. (s.78-6)

Saffet benim kadar tekrar sahip olduğum sıhhatimle ne kadar alâkadarsa, o akşam Azize'nin **solgun**, sitemli yüzüyle mütemadiyen dolan gözleri, kavga arayan hırçın tavrıyla, o kadar alâkadar oldu. (s.80-30)

Birdenbire bizi zincirleyen büyük bağ müthiş ve **keskin** bir elektrik kuvvetiyle ikiye bölündü, derhal ellerimiz ayrıldı. (s.97-19)

Uzun uzun ovaya baktı, sonra sesinde **yorgun** ve kırık bir perde ile: (s.98-22)

Bebek'ten geçerken yüzüme **dalgın** gözlerle baktığını gördüm, içleri biraz nemliydi. (s.103-2)

Solgun dudakları titredi, mavi gözleri sulandı. (s.107-1)

... gözleri belli merhametle, fakat artık en kudretli aşk kadar **coşkun** bir merhametle bana bakıyordu. (s.129-22)

Yavaş yavaş perdenin ucunu kaldırdım, **azgın** suların karanlıkta beyaz köpükleriyle pencerelere kadar püsküren, vuran muazzam... (s.140-4)

... kafalarını parçalamak isteyen huysuz, **çılgin** hayvanlar gibi onun başını taştan taşa çarpmak arzularını duyacak mıyım? (s.151-21)

Siyah saçları, **keskin** ince yüzü ile fena değildi. (s.160-25)

Hatıraları olan somurtkan yahut hassas, **geçkin** kadınlar istemiyorum. (s.198-15)

... Hasan'ın ona **taşkın** muhabbetinde bir hasta kızı kurtarmak için yapılan zarurî bir koca vaziyetinden fazla bir şey görmüyordum. (s.208-21)

... senin **şişkin** mektubunu çıkardı, birdenbire çok tatlılaşmıştı. (s.227-1)

Bilsen yine ne **çılgin** bir keder ve ye'se düştüm. (s.231-27)

İkinci ağrıda biraz evvelki **gergin**, iniltili ıstırapı yerine daha **azgın** bir sarsıntıya tutuldu. (s.295-20)

4.1.12. Bir Varlık veya Nesnede Bir Özelliğin Eksikliği veya Yokluğunu Gösteren Sıfatlar

Birdenbire içimin çok sıkıldığını, oraya geldiğime pişman olduğumu, yanımdaki **kafasız** iki çocukla yalandan meşgul görünmek istemediğimi hissettim. (s.25-28)

... Azize'yi çekerken o, **manâsız** sesiyle Fransızca şarkılar... (s.31-6)

... fakat birbirimize bir şey söylemeyecek kadar müsavi cesaretsizlik gösteren iki **dilsiz** insan gibi sustuk. (s.42-5)

Hala Hanım odamın sobasını yaktırmış, sobanın önündeki koltukta ısınırken balkonun geniş camlarından denize doğru uzanan, **renksiz** ve düz toz toprak sahası, biraz yeşilimtırak, **ufuksuz** denizle biten hattına kadar gözlerimi işgal ediyor. (s.61-6)

Sobanın başına büzülmüş, küçük burnu, mavi gözlerinin biraz **kirpiksiz** kapakları gözyaşından kızarmış, yanakları bembeyaz olmuş... (s.79-18)

Artık içimde bu üst üste yığılan sıkıntılara **cansız** bir mukabeleden başka bir şey yapamıyorum. (s.100-24)

Döndüm, yanaklarımdan **sessiz** yaşlar boşanıyordu. (s.123-7)

İçimde yaşlar kuruyor, bir şey tutuşuyordu ve **şifasız** bir acı, bir yeis... (s.123-24)

Nihayetsiz bir bezginlik içinde tekrar gözlerimi kapadım. (s.128-20)

– Locaya yalnız harp zenginleri, ecnebiler ve **kafasız** adamlar gider... (s.160-2)

Alelâde sergüzeşt peşinde koşan, genç erkeklerin odasına giden, **ahlâksız** bir kız mıydı? (s.178-10)

– **Hatırasız** insan yoktur, Muhsin, hattâ kızların bile bazı kadınlardan fazla hatıraları olur. (s.198-18)

– **Vefasız** adam, müstebit adam! (s.214-23)

İçimde çok **rahatsız** bir his vardı. (s.230-15)

... bundan sonra bütün hayatını bir çift **akılsız** mavi gözün tecessüs ve istibdâdı altında yaşayacaktı. (s.235-22)

4.1.13. Kişilerde Alışkanlığı, Nesnelerde Belirgin Özelliği Veren Sıfatlar

Karşımdaki **aceleci**, çılgın gözlerle gözlerimi arıyor ve cevap bekliyordu. (s.28-8)

Ben, en masum ve kendimde varlığına ilk defa şahit olduğum **hileci** bir zahmetle: (s.28-20)

Azize, çocuk güzelliğiyle, Hasan Bey, **inatçı** ve musîr bir şekilde beni takip eden garip tesiriyle rahatsız edemeyecek. (s.61-17)

Belki onun lâkırdısını ettikleri için **yabancı** ellere bırakmıyor. (s.74-18)

... uzun kirpikleri arasında kendisine bir köpek uysallık adıyla bakarken, alelâde **küfeci** çocukların çipil gözlerine benzetiyordu. (s.247-30)

4.1.14. Ada Bir Özelliğe Sahip Olma ve O Özelliği Taşıma Özelliği Veren Sıfatlar

Balkonlu odada şöminenin karşısında oturduk. (17-16)

... bu koyu kısa saçlarım yapma dalgalarıyla pencerenin önündeki altın saçlı Azize'nin başındaki **dalgalı** güzel yığınlar yanında hiç de bir kadının başına benzemiyordu. (s.21-10)

Güneşli, mavi bir gök altında, **güneşli**, mavi sular üstünde bir kadın ve bir erkek birbiriyle en manâlı ve en zor bir yarış yapıyordu. (s.27-2)

– Saffet, **yakışıklı** bir zabıt gördüm, beğendim, diyecektim; o, bunu o kadar tabî bulacaktı ki. (s.37-4)

Hasan Bey birdenbire başını çevirdi, **alaylı** bir sesle: (s.43-9)

Bazan sokaklardan geçerken herhangi küçük bir mahalle camiinin yıpranmış çuha **perdeli** kapısından dalmak, karanlık, **rutubetli** bir köşede, kalbimdeki bu zaafa kadar geçirdiğim... (s.53-21)

... hiçbir **namuslu** adamın bu kadar ileri giden bir flörtten sonra bilhassa yeğenini terk edemeyeceğini söylüyordum. (s.57-9)

Yalnız, içinde, akmayan yaşları hatırlatan bir parlaklık, **yaşlı** bir parıltı vardı. (s.60-9)

Tehlikeli ses, **tehlikeli** vadi, buradan kaçmak lâzım. (s.70-18)

Şimdi odanın köşesindeki küçük masada çay semaverinin dumanının çıktığını, tereyağı, reçel, havyar, pasta, yemiş, hülasa çok **çeşitli** bir kahvaltı... (s.141-12)

– Dora da, “Bu **kudretli** Karmen hoşuma gitti, çok ihtirası var.” dedi. (s.162-2)

Hasan benim gözlerimde toplanan bulutların farkına varmış olacak ki, geldi, **şefkatli** sesiyle: (s.165-13)

– Ben **iradeli** insanlara nasıl severim, bilsen babacığım! (s.193-7)

Yalnız **zavallı** karımı İsviçre’de gömünceye kadar kaldım. (s.197-26)

Halbuki kestane **gölgeli** yollarda uçuşan bu **kokulu**, **renkli** çiçekler, yerde o kadar güzel duruyorlar ki. (s.203-1)

– Kleopatra da **yaşlı** bir kadındı, diyorum. (s.204-25)

Babamla **mehtaplı** bir akşamda geldik. (s.209-32)

Her halde hayatımdan Hasan gittikten sonra onun yerini, bu güzel ve **akıllı** Miralay’dan başka kimse dolduramazdı. (s.213-26)

Miralay Muhsin, kırmızı çatma **minderli** temiz bir odada, yeşil **örtülü** bir masanın başında, **kuvvetli** bir lambanın ışığı altında çalışıyordu. (s.241-27)

4.1.15. Bir Varlığa veya Nesneye Yapılmış, Bitmiş Anlamı Veren Sıfatlar

Kısık ve mahcup bir ses cevap verdi: (s.21-20)

Halbuki Saffet **açık** kalbiyle onu derhal sevmiş ve büyük bir samimiyet göstermişti. (s.41-5)

Kulaklarımda, gözlerimde **soğuk** fakat hafif rüzgâr, şaka eder gibi, bana bir şey söylemek ister gibi beyaz, **soğuk** tozlarını püskürterek dolaşıyor. (s.63-7)

Bugün içimde genç ve **uyanık** bir kuvvet çekişiyor, fakat bu kuvveti hiç uyandırmak istemem. (s.63-13)

Yaramaz bir milyoner çocuğunun oynayıp oynayıp da büküp tenekeye attığı güzel bir bebeğin rutubette, süprüntülükte alacağı zavallı, bırakılmış ve **kırık** bebek halini almıştı. (s.106-27)

Fakat zavallının **delik** ciğerlerinden başka, kafasında da bir hastalık var, kıskançlık, şüphe hastalığı. (s.109-21)

Azizenin sünger kağıdında okuduğu **kesik** cümleler, kimsesiz sessiz bir çöle düşen aşkımdan saçmalamaya benzer bir aksi seda gibi geldi. (s.209-11)

... dişlerinin arasında **boğuk** ve gittikçe büyüyen bir feryat çıkıyor; gözleri daha dehşetli, daha kocaman dönüyordu. (s.295-23)

4.1.16. Bir Tarzı ve Adların Yapılış Özelliğini Gösteren Sıfatlar

... bu koyu kısa saçlarım **yapma** dalgalarıyla pencerenin önündeki altın saçlı Azize'nin başındaki dalgalı güzel yığınlar yanında hiç de bir kadının başına benzemiyordu. (s.21-10)

O da benim onu seyrettiğim gibi büyük bir hızla **örme**, kaba spor tayyörümü, kalın ayakkabılarımdan üstüne çıkan yün spor çoraplarımı, başımı sardığım kurşuni yün başlığı tetkik ediyordu. (s.67-26)

Miralay Muhsin, kırmızı **çatma** minderli temiz bir odada, yeşil örtülü bir masanın başında, kuvvetli bir lambanın ışığı altında çalışıyordu. (s.241-27)

Zeyno uzun minderin bir köşesinde başı ellerinin içinde, kırmızı, uzun **yazma** başörtüsü öne eğilen endamını sarmış, düşük ve düşünceli oturuyordu. (s.248-33)

4.1.17. Niteliklerinde Süreklilik Anlamı Veren Sıfatlar

... sonra birdenbire **rahatsız edici** bir sükût ârzı oldu, hep birden... (s.20-19)

Isırıcı bir soğuk var. (s.61-4)

Fakat insanların kalbi bu deniz otları gibi, en kudretli heyecanları üstünden zaman öyle **kurutucu** bir hararet ve kudretle gelip geçiyordu ki... (s.95-19)

... geçmiş günlerde olduğu gibi kendilerini unutup kalmalarına ancak en **parçalayıcı** bir irade sarf etmekle mâni olduk. (s.111-18)

O hayatının mesuliyetçisi, **geçici** bir saadet dakikasını bana borçlu olsun bu kâfiydi. (s.126-7)

Vücudumun her tarafında **yakıcı** bir sıcak; sonra derinden sesler: (s.128-5)

Rüya olmasın, diye gözlerimi açtım, elimi o kadar **bayıltıcı** bir temastan çekmek istemiyordum, kendime yabancı gelen zavallı küçük sesimle seslendim: (s.129-15)

... bunu da aşkın nasıl **geçici** bir şey olduğunu, itiyadın ihtirası azalttığını ispat için bana söyledi. (s.167-10)

Bilir misin, dost ve arkadaşın insana hiç bahsetmediği bir aşkı olması da bir nevi **gerici** tarafı. (s.193-26)

Önümüzde uzanan mavi deniz, esmer hava ve bu garip mavimtırak ışık içinde birdenbire **şifa verici** alçak bir sesle baş başa konuşuyorduk. (s.210-8)

Çok zaman bu leziz ve **öldürücü** titreyişi veren nefesin dudaklarından kaçtığıma nâdim oluyorum. (s.218-28)

Niçin bu tabiatın **yakıcı** esrarının sonuna kadar, Hasan'la gitmediğimi kendi kendime soruyorum. (s.218-30)

Göz kamaştırıcı bir güneş, konser halinde bir kuş cıvıltısı var. (s.221-17)

4.2. Belirtme Sıfatları

Belirtme sıfatları, nesnelerin doğrudan bir niteliğini ortaya koymayıp bunun yerine varlıkları farklı açılardan belirgin hâle getirir. Bu sıfatlar nesnenin yerini işaret etme, sayısını bildirme, soru yoluyla belirleme ya da belirsiz biçimde ifade etme işlevleriyle dilde önemli bir görev üstlenir (Ergin, 2011, s. 247). Belirtme sıfatları,

varlıkları işaret, sayı, belirsizlik veya soru yoluyla belirten ve adlardan önce gelerek onları çeşitli yönlerden sınırlayan sözcüklerdir (Ediskun, 2010, s. 133). Belirtme sıfatları, niteleme değil, belirleme işlevi taşıyan ve adların işaret edilmesi, sayısının bildirilmesi, miktarının gösterilmesi ya da soru yoluyla belirlenmesi işlevlerini üstlenen sıfatlardır (Korkmaz, 2014, s. 375).

Eserde yer alan belirtme sıfatları örnekleri şu şekildedir:

4.2.1. İşaret Sıfatları

Banguoğlu (2011, s. 351), gösterme sıfatlarını işlev bakımından gösterme zamirleriyle ilişkilendirir. Bu sıfatların, adların önüne gelerek nesneyi gösterme yoluyla belirttiklerini ve nesneye mekânda, zamanda ya da düşünsel uzaklığına göre bir konum kazandırdıklarını ifade eder. İşaret sıfatları; adların önüne gelerek onları yer, zaman ya da yön bakımından gösteren ve belirleyen sözcüklerden oluşur. Bu sıfatlar, varlığın bulunduğu konuma ya da işaret edilen niteliğe dikkat çekerek adla birlikte bir anlam bütünlüğü oluşturur (Korkmaz, 2014, s. 375).

Kalp Ağrısı romanında kullanım sıklığına göre sırayla bu, o, şu sıfatının kullanıldığı tespit edilmiştir. İşaret sıfatları alt başlıklara ayrılarak incelenmiştir. Eserde yer alan örnekleri şu şekildedir:

1. Bu Sıfatı:

O, **bu** rahatsızlığı derhâl izâleye kalktı: (s.21-26)

Azize'nin annesi de kardeşleri de **bu** Göksu seferine katıldılar. (s.24-2)

Bu süslü ve güzel aile ortasında o ve ben gündelik iki insan, herkese benzeyen tabii iki insandık. (s.24-19)

Bilmem neden, ben Saffet'in **bu** vaziyetinden memnun olmadım. (s.33-12)

Fakat Saffet etrafındaki **bu** kalp ağrılarından hiç haberli değildi. (s.43-16)

– **Bu** basit, oldukça cahil zabitten ne anlıyorsun? (s.50-17)

Saffet belki **bu** sıkıntımı ona atfetti. (s.59-7)

– Seni mutlaka **bu** akşam uyutmak lazım; uyumuyorsun. (s.59-21)

Bu adam bir genç kızı ne zannediordu? (s.70-6)

Bu defa sesi bütün bütüne kısıldı. (s.76-16)

Bu akşam gece on ikiye kadar otururuz. (s.94-26)

Fakat evlenip evlenmeyeceğimi mutlak babam geldikten ve **bu** garip kalp ağrımı ona söyledikten sonra anlayacağım. (s.98-28)

Babam gelsin, kalbimdeki **bu** fırtına ve ağrı o gelinceye kadar dinmezse mutlak Hasan Bey’le, “Hey Zeyno, Zeyno” havasının oynandığı ıssız ve uzak memleketlere gideceğim. (s.102-11)

Zeyno **bu** gece burada kalamaz mı, Doktor, dedi. (s.107-13)

Bu akşam sen oldukça müşkül bir gece geçireceksin Zeyno’cuğum. (s.109-1)

Bu çocuk da bir muamma, hem Azize’ye en rakik, en mûsikî bir muhabbetle, sabırla bağlı görünüyor... (s.109-8)

... ve ben, tabii ve muhabbetli tavırla Azize ile konuşarak **bu** anı Azize’nin gözlerinden, hislerinden sakladım. (s.111-25)

Öyle mesut, öyle mesudum ki kurtulup da eski inkisar ve ıstırap günlerine dönmektense **bu** hülya ile ölmek istiyordum. (s.130-12)

– Şayanıhayret bir surette **bu** kız Zeyno’ya benziyor, dedi. (s.163-14)

Şimdi **bu** cümlelerin olanca acılığı ile görüyordu. (s.173-30)

– **Bu** mektubu gönderdin mi? (s.185-12)

Artık şüphem kalmamıştı; **bu** Dora’nın mendiliydi ve **bu** mendilin sahibi **bu** yatakta yatmıştı. (s.188-6)

– Peki Hasan, ne dersen öyle olsun, fakat o Yahudi karısını bir daha gözüm görmesin, sen de **bu** otelden bugün çık, e mi? (s.190-11)

– **Bu** güzel bahçeyi kim yaptı, diye haykırmışım. (s.210-16)

Bu loş dekor içinde uçsuz, ufuklu, sularla kapkara görünen toprak yığınları, ağaç buketlerine bakıyorduk. (s.211-20)

Akşam gününün muhtemel renklerini tutmuştu, **bu** yarı aydınlık gecede, siyahımtırak bir mâvinin bütün değişik şekilleri kucakladığı **bu** bahçede insanın içini bayıltan hanımeli, gül ve salkım kokuları bin bir ot kokusuna karışıyordu. (s.211-24)

– **Bu** binbaşı kim oluyor? (s.217-20)

Bu fikir bir saat kadar bana o kadar doğru geldi ki, aklımı kaybedecek kadar şaşırdım. (s.230-26)

Bu sıkıntı günlerinde Dora’yı şiddetli arıyordu. (s.237-31)

Bu cesaretli, **bu** küstah Miralay, kabil değil Zeyno’nun kocası... (s.240-1)

Fakat **bu** temas ve **bu** gözler kızı o kadar eritti... (s.250-2)

Çünkü o seferberlik ilan edildiğini, Muhsin Bey’le cephelerden birine gideceğini, **bu** sıkıntı ve korkusu, gençlik kabahatinin arkasında kalacağını düşünüyordu. (s.251-7)

Bu akşam döneceksin galiba, Hasan! (s.256-24)

Nasıl **bu** narin hayali kaba esvaplı bir askerle el ele aynada görüyordu. (s.283-28)

Durmadan kudretli zincirlerle onu **bu** ağırlık içinden koparmak... (s.298-5)

2. Şu Sıfatı:

Fakat her halde sen **şu** nişan için bir acele et, hattâ izdivaç dahi çabuk olsa iyi olacak... (s.66-30)

Hayır Zeyno, anlatmadan sükûn bulamayacağım, azıcık **şu** şişeden ver, fena gıcık tutacak. (s.119-20)

Sizinle ben çok ciddi konuşmaya geldim, daha az şairane bir yere, meselâ **şu** mindere oturup sükûnla konuşsak. (s.138-32)

Hani **şu** Dora yok mu, bankerin kızı. (s.162-18)

Şimdi **şu** saatte ne yapıyordu? (s.169-10)

Erenköy sahrasının uzak bir ucunda, bir ağaç ve çiçek demeti gibi açılan **şu** güzel ev, sahibi gibi beni, ilk alâka eder eden insan meskeni oldu. (s.209-30)

Şu köşecikte içeriz olmaz mı? (s.215-30)

3. O Sıfatı :

O akşam İzmir’in alınması şerefine Azizeler Boğaziçili... (s.17-6)

O hafta nasıl geçti bilmiyorum. (s.34-17)

O akşam Azize telefon etti. (s.40-11)

O zaman Azize birdenbire boynuma atıldı, hıçkırır hıçkırır ağladı. (s.49-32)

O hafta her gün Saffet beni görmeye geldi. (s.53-3)

O gün senin seyahatini marta kadar uzatmama mecbur... (s.59-4)

O akşam ilâç almadan yattım. (s.89-3)

O genç kızlık hayatı bana şimdiden çok eski bir tarih gibi geldi. (s.106-11)

O vakit Saffet gözlerime bakmadan: (s.107-30)

Kapıya kadar gittim, tokmağı çevirirken hissettim ki odadan o vaziyette çıkarsam aramızda bir daha bu meseleyi konuşamayacağız. (s.123-5)

O sabah eve dönünce Nesrin yüzüme acayip acayip baktı. (s.146-14)

İlk perdede o kalabalığa, orkestraya, askerlere, renklere bayıldım. (s.161-7)

Fakat onun önünde Don Joze ile Karmen'in o faciası hepimize... (s.161-27)

Kuvvetli olmak, otomobil kullanmak için hayatımın yarısını, o gün... (s.163-22)

– O halde ne istiyorsunuz, Hasan Bey? (s.166-3)

O gün otomobilde dönerken ikimiz de Dora ile meşgul olmuyorduk. (s.167-29)

– O ihtimal geldi, geçti, babacığım. (s.193-23)

O gün bana tesadüf etti. (s.202-6)

Aman, o hırçın, kaba asker mi, dedim. (s.217-24)

4. Diğer İşaret Sıfatları:

Öyle şey olmaz. (s.27-34)

Fakat o sakın görünüyordu, derhal hendeğin **öbür** tarafına sıçradı... (s.69-11)

- Tahsilim biraz ileri gitsin, **diğer** mühim bir karar daha alacağım. (s.74-26)

Fakat yüzünü **öbür** tarafa çevirdiği için görmüyordum... (s.76-5)

Bütün hayatımda, **öteki** sinir sistemim, kadınlığın münferit ateşi, ihtiras ve belki de günahı. (s.94-21)

Arkasında Hasan Bey karyolaya ilişmiş, Azize'nin zayıf vücudunu kuvvetli kolu ile tutuyordu, **diğer** eliyle hastaya nihayetsiz bir şefkatle... (s.110-22)

4.2.2. Sayı Sıfatları

Sayı sıfatları, varlıkların sayısını, sırasını, oranını ya da toplu oluşlarını gösteren; adların önünde yer alarak onları nicelik yönünden sınırlayan sıfatlardır. Bu sıfatlar, isme nitelik değil, nicelik kazandıran ve doğrudan sayısal belirleme yapan sözcüklerdir. Türkçede sayı sıfatları beş alt gruba ayrılır: Asıl, sıra, üleştirme, kesirli ve topluluk sayı sıfatları.

Ergin (2013, s. 249), sayı sıfatlarını nesnelerin sayısını bildiren sözcükler olarak tanımlar. Bu sözcükler, sayı bakımından yalnızca adet belirtmekle kalmaz. Aynı zamanda parçaya, bölüğe ya da topluluğa yönelik niceliksel bilgi de verir. Korkmaz (2014, s. 377), sayı sıfatlarını adların önünde yer alarak onların sayı bakımından durumunu belirten kalıcı sözcükler olarak tanımlar. Bu sıfatların başlangıçta birer sayı adı olduğunu, fakat zamanla adların önüne gelerek sıfat işlevi kazandıklarını ifade eder. Banguoğlu (2011, s. 353), sayı sıfatlarını varlıkları sayı, sıra ve topluluk yönlerinden belirten sıfatlar olarak tanımlar. Bu sıfatların temelde sayıları ifade eden adlar olduğunu, ancak nesnelerin miktarını belirtmeleri yönüyle sıfat işlevi kazandıklarını belirtir.

Çalışmada sayı sıfatları, Türkçedeki kullanımları ve işlevleri temel alınarak dört grupta incelenmiştir. Bu gruplar asıl sayı sıfatları, sıra sayı sıfatları, üleştirme sıfatları ve kesir sayı sıfatlarıdır. Halide Edip Adivar'ın *Kalp Ağrısı* romanında sayı sıfatlarının belirgin ve işlevsel bir biçimde kullanıldığı görülmektedir. Eserde yer alan örnekleri şu şekildedir:

4.2.2.1. Asıl Sayı Sıfatları

Banguoğlu (2011, s. 353), sayı adlarının anlam bakımından yoğun bir kavram niteliği taşımak yerine, nesneleri miktar yönüyle belirten kelimeler olduğunu ifade eder. Bu özelliklerinden dolayı bu kelimelerin asıl sayı sıfatları olarak değerlendirildiğini belirtir.

Asıl sayı sıfatları, *Kalp Ağrısı* romanında yoğun bir şekilde kullanılmıştır. Eserde asıl sayı sıfatları örnekleri şu şekildedir:

Mudanya Konferansı olurken benim Azize’de **bir** hafta misafir kaldığım günlerde, diye başladı. (s.17-4)

Bundan daha manâsız ve çocukça bir şey olamazdı ve sırf bu manâsızlık içinde **iki** yaramaz çocuk gibi mesuttuk. (s.20-25)

Bu süslü ve güzel aile ortasında o ve ben gündelik **iki** insan, herkese benzeyen tabî **iki** insandık. (s.25-1)

İki sandala ayrıldık. (s.25-3)

... ve bize **on** metre uzakta giden sandaldakileri görmüyor ve hissetmiyor gibi görünüyordum. (s.25-16)

Birdenbire içimin çok sıkıldığını, oraya geldiğime pişman olduğumu, yanımdaki kafasız **iki** çocukla yalandan meşgul görünmek istemediğimi hissettim. (s.25-28)

Binbaşı, Azize’yi ve anasını sandaldan çıkarınca yanıma geldi, elini uzattı, güreş meydanında birbirini yenememiş **iki** pehlivan gibi birbirimizin elini sıktık. (s.27-24)

Çünkü, bu Binbaşı Hasan Bey hadisesine kadar onunla her hissimizi, her fikrimizi **iki** serbest arkadaş, hatta **iki** fen adamı gibi tahlil eder, konuşurduk. (s.33-17)

Akşam Saffet’le Pera Pala’sa girdiğimiz zaman, onlar gelmişler, yemek salonunda **dört** kişilik bir masa işgal etmişlerdi. (s.40-22)

Dört genç insanın mesut olması için, eğlenmesi için her şey vardı. (s.41-8)

... yavaş yavaş irademin zulmü, tahakkümüm ile kısıkvrak kapadığım hafızamda bir menfez açıldı, arada kısılan biraz mahzun, biraz hasretli bir erkek sesi, beyabanlarda yalnız giden bir **tek** atın nal sesi gibi ısrarla tekrar eden piyanoda **tek** parmakla çalınan perdelerini duydum. (s.54-4)

Bu **üç** mustarip ve oldukça hoşgâm ve biraz hilekâr insan arasında en iyi sima yalnız Saffet’ti. (s.57-26)

Sonra öyle inatçı ki, beni **üç** gün öpmedi. (s.66-15)

Bu akşam Saffet’in uyku ilacından **iki** doz birden aldım. (s.67-10)

İki büyük zağar yıldırım gibi etrafını aldılar. (s.68-5)

Kuzgun ve Urgan biri gece kadar siyah, öteki kızıl kahverengi, **iki** genç ve kâdir adale ve sürat timsali mahlûk, uçan, oynayan beyaz rûzgâr içinde **iki** renk kasırgası gibi boşluğa dalıyor, kayboluyor, yine görünüyorlardı. (s.68-23)

... hem sizinle Azize kadar **iki** genç bu kadar samimi, bağlı olur da nişanlanmazsa herkes ikinizden birinizin ahlâksızlığına hamleder. (s.69-28)

İki gün sonra burada beni bu **iki** mühim eserden imtihan edebilirsiniz. (s.71-10)

Akşam Azize ile beraber istasyonda Hasan Bey'i bulduk ve **dört** kişi beraber döndük. (s.72-6)

Üç gün sonra, her atladıktan sonra ellerimizin birbirinin içinde kaldığının -ateş edecek bir kuş sürüsü başımızdan uçuncaya kadar- farkına varmadım. (s.73-12)

Psikologların bir iddiası vardır, dedim, insan **bir** elmayı dörde ayırsa, **dört** lokmada yese, birincisinde aldığı lezzeti ikincisinde alamazmış, dördüncü lokmaya kadar lezzetin kudreti kaybolurmuş... (s.89-20)

Azize'nin yanından **on** dakika kalktıktan sonra Saffet beni dışarı... (s.107-25)

Birbirini bir an için tutan bu **iki** el derhal birbirini anladılar. (s.111-8)

Sonra **üç** uzun gün, sabahtan akşama, akşamdan sabaha kadar ölüm çareleri düşündüm. (s.126-22)

Sizin evde, bugün **dört** buçuktan sonra; ben biraz sonra eve gideceğim. (s.134-16)

Üç gün bu çılgın ıstırabı çektim ve **üç** gün her gece Joslen'e gittim. (s.149-24)

On defa boynuma sarıldı. (s.150-9)

Yedi kânunevvele **dört** gün var. (s.152-6)

Davos'a mutlak gitmek lâzım olmadığını, buradaki sanatoryumda **altı** ay sükûn içinde kalırsam, kâfi olacağını söylediler. (s.159-13)

İki sene çocuğum olmazsa hastalıktan eser kalmazmış. (s.159-15)

... halbuki ben buselerine, zaaflarına sahip olduğum dakikaların haricinde onunla **iki** ayrı insan gibi, belki de **iki** dayızade gibiyiz. (s.168-7)

Hasan'ın karşısında **iki** koyu, ateşli kadın gözü, Dora'nın karşısında geçen bir aşk hülyasıyla tutuşmuş **iki** erkek gözü vardı. (s.171-3)

Dora'nın mendilini çantama koydum, dizlerim titreyerek **31** numaralı odaya gittim. (s.188-22)

Hasan'ı bir divane gibi eskisinden **bin** defa fazla seviyordum. (s.190-8)

Berlin'de **bir** sene kalacak. (s.200-9)

Bir hafta için geldik; fakat ben öyle iyileştim ki, babamla **bir** ay kalacağız ve bu **bir** ay zarfında hadiseler olacak. (s.202-10)

Bu yarı aydınlık gecede, siyahımtırak bir mavinin bütün değişik şekilleri kucakladığı bu bahçede insanın içini bayıltan hanımeli, gül ve salon kokuları **bin bir** ot kokusuna karışıyordu. (s.211-27)

9 Haziran sabahı biraz fazla hararetle her zamandan erken uyandım. (s.230-13)

Hasan'ın aşkı karnında **on** gündür gümbür gümbür oynuyordu. (s.250-19)

Kızın kimseye görünmeden odadan nasıl çıkacağını, mutfakta saklanıp sabahı nasıl bekleyeceğini **iki** yaramaz çocuk gibi kararlaştırıyorlardı. (s.251-4)

On gün sonra Çanakkale'deyiz, (s.254-7)

Azize **dört** aylık gebeydi ve kendi hayatını kurtarmak için mutlak çocuğunu derhal almak lâzımdı. (s.261-6)

Azize üzülmesin diye Dora'nın **yirmi** gündür lâkırdısını bile... (s.269-27)

Ben **üç** gün sonra evleniyorum, Viyana'ya gelmeme imkân yok. (s.273-21)

Yalnız bu **iki** çizgiyi anlayamadım, **iki** taraftan **iki** bıçak yarası gibi... (s.284-15)

4.2.2.2. Sıra Sayı Sıfatları

Banguoğlu (2011, s. 304), asıl sayı sıfatlarına -inci ekinin getirilmesiyle sıra sayı sıfatlarının oluştuğunu belirtir. Eski Türkçede -inç biçiminde kullanılan bu ekin, günümüz Türkçesinde bir iyelik ekiyle uzatılarak geliştiğini ifade eder.

Kalp Ağrısı romanında kullanılan örnekleri şu şekildedir:

Azize, gel, dönüşte **ikinci** bir yarış yapacağız, mesafeyi tayin et! (s.28-12)

O hafta geçince **ikinci** bir hoşnutsuzluk da Azize'nin beni, hatta telefonda bile hiç aramaması oldu. (s.34-20)

O akşam **ilk** defa, ölmez resimlerde gördüğüm **birinci** buseyi birbirinden alan genç başların ifadesini etimde, kemiğimde anladım. (s.45-40)

Psikologların bir iddiası vardır, dedim, insan bir elmayı dörde ayırsa, dört lokmada yese, birincisinde aldığı lezzeti ikincisinde alamazmış, **dördüncü** lokmaya kadar lezzetin kudreti kaybolurmuş... (s.89-22)

Galiba **ikinci** günüydü, bu serselliğin yavaş yavaş kaybolduğunu, onun yerine çok keskin ve çok canlı bir ıstırabın, acısının uyandığını, içimde nihayetsiz bir hayret ve arzu kabardığını duydum. (s.125-28)

İkinci defa gözlerimi açtığım zaman Saffet'i üzerime eğilmiş... (s.128-25)

O gecenin **ilk** ve **son** busesini yine dudaklarımız temas etmeden birbirinin ateşini içerek aldık, ayrıldık. (s.145-29)

Üçüncü gün Azize'yi tebriğe gittim. (s.150-4)

Nihayet **yedinci** günü geldi. (s.152-19)

Altıncı akşama kadar nasıl yaşadığımı bilmeyerek yaşıyordum. (s.152-21)

Kendi, vagonun basamağında durdu, **son** kampanayı bekledi. (s.154-26)

İkinci günü Viyana'da yaptıracağım tuvaletlerden, sanatoryuma gitmeden beni gezdireceği yerlerden bahsetmeye başladık. (s.158-1)

Birinci mevki yerlerden, eğlencelerden oldukça kaçır, daima **ikinci** mevkilerde oturur, tiyatrolarda locaya gitmez, yüzünü boyamaz, babasından dünya kadar servetine rağmen, kendi hayatını kendi kazanır bir mahlûk. (s.158-15)

Susunuz Matmazel, **birinci** fikrinizi beğendim; (s.165-32)

Üçüncü sıradaki koltuklarına gidebilmek için, tuhaf bir tesadüf olarak el ele, göz göze oturan bir zabite bir genç kıza sürtünerek geçtiler. (s.171-6)

Hasan evvela **üçüncü** ihtimali kabule karar verdi. (s.178-14)

İkinci akşamı Viyana'ya döneceğini söyleyince isyan ettim, beni artık sevmediğini, Dora'ya âşık olduğunu söyledim, ağladım, titizlendim. (s.184-26)

Bu **ikinci** kısım her askerde olabilir. (s.201-13)

Sesi bilhassa kasten kısılmış piyanoda Şopen'in **İkinci Noktürn**'ünü çok hissedenden parmaklar bütün ısrarlı ve hassas yalvarışlarıyla çalıyordu... (s.212-3)

Bir taraftan hiç yüz vermek istemiyor, bir taraftan, evlendiğimiz **birinci** haftasındaki rikkat ve düşkünlüğünün birdenbire avdetinden bayılıyordum. (s.233-3)

Fakat ilk defa yalnız Zeyno'nun sesi ve konuşuşu diye okuduğu mektubu **ikinci** defa okurken çok garip şeyler duyuyordu. (s.238-27)

Hasan, Dora'nın yanında yatarken zihninde eski bir fırtınanın yardımları ve sağanakları gibi gürültü ile uyanan **birinci** Zeyno hadisesini daha olgun ve biraz daha hayatı anlayan gözlerle gördü. (s.254-19)

Bu Dora gibi kadınları şüphesiz **yirminci** asır, eski kadınların yeknesak cins tezahüratı ile yorulan zavallı erkeklere sevimli bir huzur ve işkencesiz bir heyecan mevzuu olsun diye, yetiştirmiş olacaktı. (s.255-11)

İkinci ağrıda biraz evvelki gergin, iniltili ıstırapı yerine daha azgın... (s.295-20)

4.2.2.3. Üleştirme Sıfatları

Üleştirme sayı sıfatları; nesnelerin sayısını bölümlere ayırarak gösteren, paylaşma ya da dağıtma anlamı taşıyan sıfatlardır. Bu tür sıfatlar, sayının bölükler hâlinde ifade edilmesini sağlar (Ergin, 2013, s. 251).

Kalp Ağrısı romanında yalnızca bir cümlede üleştirme sıfatı örneğine rastlanmıştır. Eserde yer alan örnek cümle şu şekildedir:

Felsefe, fikir, her günkü hayat, insanlar, oyunlar hepsi yalan, hepsi bu heyecan ve saadet anını yaşatmak için **birer** hile, hayatın **birer** perde arası... (s.95-29)

4.2.2.4. Kesirli Sayı Sıfatları

Korkmaz (2014, s. 380), kesirli sayı sıfatlarının adların miktarını tam sayılarla değil, kesirli ifadelerle gösteren yapılar olduğunu ifade eder. Bu sıfatların diğerlerinden farklı olarak tek bir sözcükten değil, sayı adlarının birleşiminden oluşan bir kelime grubuna dayandığını belirtir. Bu tür sıfatların genellikle, bulunma hâli eki almış bir sayı adının başka bir sayı adıyla oluşturduğu gruptan meydana geldiğini ve adın önünde kullanıldıklarında sürekli olarak sıfat işlevi üstlendiğini ifade eder. Ayrıca yarım

sözcüğünün bir bölü iki anlamını karşılaması sebebiyle kesirli sayı sıfatları arasında değerlendirilebileceğini ifade etmektedir.

Eserde yer alan örnekler şu şekildedir:

Hasan Bey'in biraz evvel geldiğini, fakat uyuduğumu haber alınca **yarım** saat sonra tekrar uğrayacağını söyledi. (s.83-6)

Fakat bu **milyonda bir** insanın başına gelen bir hastalık belki... (s.166-21)

Yarım saat geçtiği halde Hasan'ın gelmediğini hissedince azıcık başım bulut bulutlandı. (s.187-14)

Beğenirseniz benim evimde kalırsınız çünkü ben **bir buçuk** ay sonra gidiyorum. (s.197-21)

4.2.3. Soru Sıfatları

Soru sıfatları, bir ismin hangi varlık olduğunu öğrenmek amacıyla kurulan ve o ismi soru yoluyla sınırlandıran sıfatlardır.

Banguoğlu (2011, s. 352), adları soru biçiminde belirten sıfatları, soru sıfatları olarak adlandırır. “Kaç, hangi, ne” gibi sözcüklerin bir ismin önünde soru görevinde kullanıldığında bu yapıların sıfat olduğunu vurgular. Ergin (2013, s. 252), soru sıfatlarını, varlıkların sayı ya da niteliklerini sorgulayan ve bu yönüyle ismin önüne gelerek onu soru biçiminde belirten yapılar olarak tanımlar.

Kalp Ağrısı romanında soru sıfatı örneklerine en çok “kaç” kelimesiyle oluşturulan yapılarda rastlanmaktadır. Bununla birlikte “nasıl, ne, hangi, ne biçim” gibi farklı soru sıfatlarının da metinde sınırlı sayıda kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu kullanımlara ilişkin örnekler aşağıda sıralanmıştır:

Kaç defa yarış yapmışız, **kaç** defa gezmişiz, fakat hiç, ama hiç dikkati çekecek bir hâl, hattâ bir his olmamıştı. (s.33-22)

Kaç gündür telefon ediyorum seni bulamıyorum, bugün kendimizi sana çaya davet ettik. (s.54-18)

Sanki **kaç** senedir İstanbul'da değildin de, bir fark görüyor musun, diye sormak istedim. (s.55-11)

– **Nasıl** şey? (s.70-29)

Hangi felâket, Hanımefendi? (s.104-28)

Kaç defa söyleyeyim! (s.124-8)

Bundan sonra **kaç** gün bilmiyorum, mezarını basit bir uyku sanıverdiğim zaaf ve tehlike dakikasında Hasan'ın gözü, gözü beni hayata çağırdı. (s.130-15)

Ne gün evleniyor. (s.148-4)

Niçin etmeyeyim, kalbin binbir ihtiyacı var, dost, âşık, arkadaş, daha bilmem **kaç** türlü bağ insanın bir zamanda kabildir. (s.164-15)

Bilmem **hangi** mütefekkir dört parça elmayı birbiri ardınca yiyen bir insanın birincisi kadar ikincisinden lezzet alamayacağını, üçüncü ve dördüncüsü sıra ile, daima [daha] az tatlı olduğunu iddia etmiş, bunu da aşkın nasıl geçici bir şey olduğunu, itiyadın ihtirası azalttığını ispat için bana söyledi. (s.167-6)

Bunu düşünürken Hasan'ın hayatında **nasıl** bir koca, nasıl zincirinden kurtulmak istemeyeceğim bir sahip olduğunu anladım yavaşça: (s.168-8)

Fakat bu **ne biçim** vazife idi? (s.187-29)

Bu Dora kimdi? **Nasıl** bir kadındı? (s.209-18)

Bilsen sana **ne** havadislerim var? (s.228-4)

Zaten diyordu, hep böyle olmuyor mu, bir erkekle yaşayan **kaç** kadın var, yalnız karısını seven **kaç** erkek var? (s.236-3)

Hangi Binbaşı Hasan? (s.280-1)

O **nasıl** şey? (s.280-5)

Muhsin Bey eski yâverine, **kaç** defa ölüme beraber girdikleri genç arkadaşına hakikî bir şefkat ve alâka ile bakıyor. (s.285-4)

4.2.4. Belirsizlik Sıfatları

Belirsizlik sıfatları, bir ismin önünde yer alarak onun sayısını, kimliğini, niteliğini ya da niceliğini tam olarak belirtmeyen sıfatlardır. Ergin (2013 s. 254), belirsizlik sıfatlarını, nesneleri belirli olmayan bir biçimde bildiren sıfatlar olarak tanımlar. Bu sıfatların özellikle nesnelerin dış özelliklerini, sayılarını ve miktarlarını belirsiz biçimde ifade ettiklerini belirtir. Banguoğlu (2011, s. 32), adları kabaca ve yetersiz biçimde

belirleyen sıfatların belirsiz sıfatlar (adjektif indéfini) olarak adlandırır. Bu tür sıfatların, adlara eklenerek belli bir varlığa ait olmama özelliği kazandırdığını ifade eder. Ayrıca, adları belirsiz hâle getirmek için bir belirsiz sıfatın kullanılmasının gerekli olduğunu vurgular.

Eserde kullanılan örnekleri şu şekildedir:

Babacığım gülme, bu zabıt bugüne bugün koca binbaşı, otuzunda var yok, **az** şey mi? (s.18-26)

Bir erkek çocuk musunuz, **bir** kız mısınız, yoksa **bir** peri misiniz? (s.19-22)

Sırf halasının dargın kızının gönlünü almaya gelmiş olan Hasan Bey de **böyle bir** büyük fotoüyün arkasında gömülü... (s.21-4)

Zabıt, **herhangi bir** kışla zabiti idi. (s.24-8)

İkimiz de bir nevi muharebe ihtirasıyla ötekinin, ölüm pahasına bile olsa yenmek azmiyle dişlerini sıkmış ve **bütün** kudretini bu yarışa vermiş kürek çekiyorduk. (s.27-8)

Çünkü, bu Binbaşı Hasan Bey hadisesine kadar onunla **her** hissimizi, **her** fikrimizi iki serbest arkadaş, hatta iki fen adamı gibi tahlil eder, konuşurduk. (s.33-16)

Evvelâ kurduğu cazip kadın ağına **başka** gençler kadar Hasan Bey kolay düşmemiştii. (s.48-32)

Bütün tavrı onu gösteriyordu. (s.49-22)

O hafta **her** gün Saffet beni görmeye geldi. (s.53-3)

Bazen sokaklardan geçerken **herhangi** küçük bir mahalle camiinin yıpranmış çuha perdeli kapısından dalmak, karanlık, rutubetli bir köşede, kalbimdeki bu zaafi silmesi için Allah’a yalvarmak isterdim. (s.53-20)

Sıra ile **birkaç** zaman sabah ezanıyla uyanıyor, müezzini dinliyordum; ve **her** defasında gözlerimden boşanan yaşlarla sükûn buluyordum. (s.53-28)

Hani sen, **her** gün Zeyno’ya gidelim, diyordun. Hasan, **her** gün geçiyor da niçin uğramıyorsun? (s.55-16)

Müsaade ederseniz gidip hayvanlarımı yerleştirelim, tüfeğimi temizleyeyim, hava çok müsait, yarın sabah size **bir sürü** bıldırcın vuracağım. (s.65-21)

Sen açık yerlere genç bir ağaç gibi yaraşıyorsun sonra **birçok** spor kostümlerin var. (s.80-22)

Hayır, unutmadım, fakat o akşamdan beri **çok** şeyler geldi geçti. (s.85-25)

Bir gün yine kafasında **bir** hava eser ve kendini kaldırır... (s.109-25)

Hem daima herkesin içinde ve **başka** çiftlerle dans ettiğimiz için, ikimiz de hazzımızı, zevkimizi saklamak mecburiyetinde kalıyorduk. (s.115-31)

Yüzünde **biraz** nedamet, **biraz** merhamet vardı... (s.125-22)

Bir zaman **hiçbir** şey hatırlamadım. (s.128-14)

Birkaç dakika sonra ikimiz de **başka** istikametlere ayrıldık gittik. (s.143-16)

Fazla işkenceye tahammülüm yok, dedim. (s.152-17)

Bu iki cümleden sonra boynuma giyotin düşmüş, **her** şey bitmişti. (s.153-16)

Sanatoryumun salonundayım, **birkaç** tane mahzun yüzlü kadın daha benim gibi mektup yazıyor. (s.159-25)

Bir akşam da yalvardım, yakardım, beni operaya götürdüler. (s.159-30)

Zevcem olan kadının, yahut sevdiğim, fakat benimle evlenmemiş **bir** kadının hayatında değil, zihninde bile **başka** bir erkek gölgesine tahammül edemem. (s.166-6)

Bütün iptidâi insanlarda olduğu gibi sizde de henüz hulya ve şiir var. (s.166-18)

Emin olunuz ki **böyle** şeyler için fikrin ve felsefenin doğru olarak tesbit ettiği **bir** şey yoktur. (s.167-3)

Nihayet **birkaç** kere tekrar eder eden **bir** sahne Hasan'la Per Günt arasındaki benzeyen noktayı meydana çıkardı. (s.172-8)

Her akşam bekliyorum. (s.231-16)

Birkaç saatimiz var, Dora, unutamam ve mesut olalım. (s.256-26)

O kadar ağırdan korkmuş, o kadar bir daha gelmesinden ürküyordu ki, **bütün** varlığını altüst eden bu iptidai histen başka her şeye karşı... (s.295-17)

Başka bir zaman, **başka** bir adamdan itiraz kabul etmeyen katiyetle emreden bu sese kızabilirdi. (s.296-14)

... Saffet'in yüzünü muayene eden Hasan, **bütün** bu sükûnun arkasında kime ve ne için olduğunu anlayamadı. (s.297-14)

4.2.5. Zaman Bildiren Sıfatlar

Zaman bildiren sıfatlar, varlıkların veya olayların zamanla ilişkili özelliklerini belirten ve bir ismin önüne gelerek onun hangi zamana ait olduğunu gösteren sıfatlardır. Çoğunlukla gün, ay, yıl, hafta gibi zaman isimleriyle birlikte kullanılan bu sıfatlar adın anlamını zaman bakımından sınırlandırır.

Bu gruba giren sıfatlara örnek olarak şu cümleler verilebilir:

Ertesi gün ve bütün o hafta kendime malik değildim. (s.118-4)

Ertesi gün bir şey olmamış gibi eski hayat başladı. (s.125-15)

Bana **yarın** akşam gelirsın, beraber yemek yeriz. (s.135-2)

Dün gece trenle Viyana'ya indim. (s.231-24)

Müteassıslar **ertesi** akşam geleceklerdi. (s.259-13)

... ikisi beraber bir boş odada yaşasalar, o yine **geçmiş** günlere ait hatıraları kıskanacak ve azap çekecekti. (s.261-21)

BEŞİNCİ BÖLÜM

SIFATLARDA KARŞILAŞTIRMA VE DERECELENDİRME İŞLEVİ

Banguoğlu (2011, s. 345), sıfatlarda derecelendirmenin, özellikle vasıflama sıfatları aracılığıyla gerçekleştiğini ve bu sıfatların, niteliğin yoğunluğuna göre üç temel biçimde kullanıldığını belirtir. Bunlar: Karşılaştırma, berkitme ve küçültmedir. Bu derecelendirmelerle sıfat, yalnızca bir nitelik belirtmekle kalmaz. Anlamı güçlendirme veya azaltma yönünde işlevsel bir çeşitlilik kazanır. Korkmaz (2014, s. 363), sıfatların nitelik ve miktar bildiriminin ötesine geçerek, başka bir varlıkla kıyas yoluyla nitelik derecesi kurabildiğini ifade eder. Ona göre bu derecelendirme; eşitlik, üstünlük (karşılaştırma), aşırılık ve en üstünlük olmak üzere dört grupta incelenir. Sıfatın önüne gelen “daha, az, pek, en, kadar” gibi belirteçlerle bu işlev gerçekleşir.

Halide Edip Adıvar’ın *Kalp Ağrısı* romanındaki sıfatların, karşılaştırma ve derecelendirme işlevinin yoğun biçimde kullanıldığı görülmektedir. İncelemede karşılaştırma ve derecelendirme sıfatları, dört başlık altında ele alınmıştır. Her başlıkta ilgili örnek cümlelere yer verilmiştir. Örnekler şu şekildedir:

5.1. Eşitlik Derecesi

Kuzgun ve Urgan biri **gece kadar** siyah, öteki kızıl kahverengi iki genç ve kâdir adale ve sürat timsali mahlûk, uçan, oynayan beyaz rüzgâr içinde iki renk kasırgası gibi boşluğa dalıyor, kayboluyor yine görünüyorlardı. (s.68-24)

... kaçtığım bu adam, bugün **Saffet kadar** basit ve iyi bir arkadaşı... (s.69-5)

– Dünya sizi öyle tasavvur ediyor; hem sizinle **Azize kadar** iki genç bu kadar samimi, bağlı olur da nişanlanmazsa herkes ikinizden birinizin... (s.69-27)

Halbuki siz **benim büyükannem kadar** kaideye, eski görüşlere... (s.77-7)

Spor meraklısı bir genç mektepli, yeni orduya girmiş gibi, **çocuk bir teğmen kadar** genç ve çok genç görünüyordu. (s.84-6)

5.2. Üstünlük Derecesi

Biraz kalın bir ses: (s.19-10)

Fakat o **biraz** heyecanlı ve **biraz** da mesuttu. (s.23-19)

Bu sabah parlak güneşin altında **daha** kavî, **daha** yanmış; kudretli görünen genç Binbaşı benimle meşgul görünmüyordu. (s.25-5)

Halbuki kadınlar, benim gibi yirmi beşine gelmiş, **daha çok** kafasıyla yaşamış müstakil ruhlu bir kız bile, gerçekten kayıtsız olmak için hayli derûnî bir emek sarf etmek mecburiyetindedir. (s.25-23)

Çok müstesna dakikalarda da Hasan Bey'in kalbinde başka bir zaaf olması, başka, **daha** güzel, **daha** zengin bir kızın Hasan Bey'in arkasında koşması ihtimalini düşünüyor, o zaman küçük yüzü çok gamlı ve çok buruşuk bir kocakarı gerilmesi ile çirkin, mustarip bir mana alıyordu. (s.57-1)

Gerçi içimde **daha** derin, **daha** koyu bir hüznün var, fakat yine buraya gelmiş olduğuma memnunum. (s.62-2)

Birden, **daha** açık bir itimatla konuşmaya başladık... (s.69-12)

Ayastefanos'un beyaz ve soğuk beyabânı üstünde aydan **daha** beyaz, **daha** güzel pırıltı ve gümüşî bir ziya neşrediyorlar. (s.71-10)

Bu azap içinde yaşamaktansa insanı öldürmek **daha çok** insanca ve merhametli bir hareket olur. (s.131-29)

Şimdi odanın köşesindeki küçük masada çay semaverinin dumanının çıktığını, tereyağı, reçel, havyar, pasta, yemiş, hülâsa **çok** çeşitli bir kahvaltı... (s.141-12)

Gece erken, onları yalnız bırakıp kalkmak istediğim zaman içimde **çok** şiddetli bir ağrı, kalbi keskin bir aletle ikiye bölünen bir insan ıstırabı duydum. (s.151-30)

Karısının **çok** şefkatli bir tavırla kollarıyla kaldırdı, vagona koydu. (s.154-24)

Zeyno'nun **çok** mustarip, fazla mustarip olduğunu düşündüm. (s.181-1)

Çok zeki bir kız, derim. (s.192-8)

Çok garip bir şey, şimdi pek söylemek istemiyorum. (s.197-32)

Bu da benim için o kadar kolay değil; fakat yaşının ehemmiyeti yok; çünkü **çok** güzel bir adam. (s.201-10)

Çok terbiyeli bir adam olduğu için şikâyet edecek taşkınlığı yok. (s.203-20)

Hiç kaba değildir Zeyno, sen iyi tanıımıyorsun, **çok** mert, **çok** ateşli bir çocuktur. (s.217-26)

Çok kuytu bir ağaç kümesi altında oturduk. (s.218-9)

Dora ile münasebetlerinde **daha çok** ihtiyatlı olabilir ve zavallı Azize'yi daha az üzebilirdi. (s.261-15)

5.3. Aşırılık Derecesi

Hayli gülünç, **hayli** melodram denilecek bir şey. (s.15-2)

Saçlarımın dalgaları arasında yüzüm bana ilk defa **fazla** kadın; gözlerim, dudaklarım **fazla** tehlikeye ve ateşe koşan bir kadın gibi göründü. (s.22-7)

Biraz sonra ben de, hakikaten yalnız güneşi, suları, karşıımızdaki yeşil ve zarif tepeleri görüyor, yalnız sandalın **gittikçe artan** hızıyla, dirseklerime kadar sıvadığım kollarımın götürdüğü, yarattığı hızla meşguldüm; hava, güneş ve hareket bende genç ve mesut bir sarhoşluk yapmıştı. (s.26-2)

Biz **son derece** ciddiyetle ayakkabılarımızı ve çoraplarımızı çıkardık. (s.30-3)

Fakat aynı zamanda, düşünüyordum ki Hasan Bey hadisesinde hiç **fevkalâde** bir şey yoktu. (s.33-19)

Sizi bu sıkıntılı vaziyete soktuğuma **ne kadar** müteessirim bilseniz. (s.40-3)

Azize mavi bir tuvalet, mavi şifon örtülerle altın saçları, mavi gözleri, biraz boyası fazla kaçan küçük yüzüyle çok kibar olmasa bile **dikkati çekecek derecede** güzel görünüyordu. (s.40-24)

Hasan Bey, **oldukça** katı bir asker selamıyla yanımızdan çekildi. (s.43-22)

O kadar yalnız, uzak ve güzide bir sesti. (s.44-11)

Artık havalar **epeyce** soğuktu ve ben hep soba başında oturuyordum. (s.54-11)

Bende, mezardan çıkmış, mucize ile dirilmiş bir insanın, gündelik hayatın **bu kadar** derin ve mucizeli saadet kabiliyetine hayret eden hali vardı. (s.68-28)

Hayat **pek** âlâ, **pek** cazip bir şeydi. (s.69-2)

İlk coşkunluğum **oldukça** sükûn buldu. (s.98-4)

Saffet'in halinde **fevkalâde** bir rikkat ve endişe vardı. (s.102-27)

– Azize'nin vaziyeti **epeyce** tehlikeli, mutlak Davos'a götürmek... (s.108-1)

Bu akşam sen **oldukça** müşkül bir gece geçireceksin Zeyno'cuğum. (s.109-1)

Kırmızı odada geçen son akşamdan sonra insandan **pek** başka bir mahlûk gibi yaşıyordum. (s.146-14)

Hasan **o kadar** ince, **o kadar** düşkün, aynı zamanda **o kadar** kavî bir koca tavrı aldı ki... (s.157-21)

Dora'nın **pek** hazır duran elini elinin içinde hapsetti. (s.171-17)

İnsanlar, periler, cinler ve **fevkalâde** hayaller arasında çırpınıyor, zevkten zevke, şöhretten şöhrete, kudretten kudrete koşuyordu. (s.171-28)

– Saçların ne güzel, menekşe kokuyor, **ne kadar** yumuşak, Dora! (s.182-10)

Neyse nihayet yumuşadı, beni dizlerinin üstüne aldı, **pek** garip olarak ikimiz de çocuk gibi beraber ağladık. (s.185-27)

Ben **bu kadar** pahalı hatıra, **bu kadar** acı duygu istemiyorum. (s.194-18)

– Anlıyorum, keşke Zeyno'nun kocası olsaydı, **o kadar** cesur, **o kadar** demir gibi, namuslu ve yakışıklı bir çocuktur ki... (s.199-11)

– Ben söyleyeyim, biraz **fazla** kadın zaafı vardır, değil mi? (s.217-30)

Üç gündür **pek çok** şeyler oldu, Zeyno. (s.230-13)

Fakat **gittikçe küçülen**, yanak kemikleri lâl gibi kızaran Azize'nin bunu haber alırsa çekeceği ıstırapı düşünmüyor, arzusuna galebe çalıyordu. (s.238-4)

Bu **harikulâde** Kürt raksını çalarken neferler avludan muttarit bir ahenkle ayaklarını yere vurarak oynuyorlardı. (s.246-1)

Bu kuvvetli, fakat belki kısa sürmeye mahkûm sevincinin, Zeyno'nun ismiyle nasıl sarsıldığını gördükçe bu çocuğun bir hakikat olmasını, kendine ve zavallı hasta Azize'ye sakin ve asude bir hayat getirmesini **olanca** kalbiyle istiyordu. (s.259-27)

Çünkü Hasan, Saffet'le, Zeyno'ya karşı **gittikçe** derin bir kin şeklini alan aşkıdan başka her şeyi söylüyordu. (s.268-22)

Oldukça mesut bir akşam geçirdiler. (s.294-18)

5.4. En Üstünlük Derecesi

En yeni, en özenilmiş, en frenkvâri bir ziyafet verdiler. (s.17-6)

Biraz evvel manasız çocuk oyununda ne kadar mesutsam orada bu Anadolu'dan gelen zabiti büyülemiş gibi hayrete uğratmaktan, kendime dünyanın **en güzel** ve tehlikeli mahlûku imişim gibi baktırmaktan o kadar başım dönmüştü. (s.22-23)

Güneşli, mavi bir gök altında, güneşli, mavi sular üstünde bir kadın ve bir erkek birbiriyle **en manâlı** ve **en zor** bir yarış yapıyordu. (s.27-2)

Bu soğuk ve ıssız oda benim **en âşinâ, en yakın** dostum... (s.72-9)

Beni şefkat ve merbûtiyetinde **en küçük** şüphe ve tereddüde düşürecek herhangi hareketten sakındı. (s.73-3)

Birdenbire kocaman yumuşak iki pençe omuzlarıma atıldı, kızıl tüyleri arasında gözleri siyah iki fener gibi parlayan kocaman bir baş, dili dışarıda, **en açık** ve **en mesut** bir köpek gülüşüyle yüzüme gülüyordu. (s.83-24)

Bu çocuk da bir muamma, hem Azize'ye **en rakik, en müşfik** bir muhabbetle, sabırla bağlı görünüyor. (s.109-8)

Hasan Bey'in elini tuttum, **en kavî** ve arkadaş temasıyla sıktım. (s.111-7)

... iki elin birbiri içinde geçmiş günlerde olduğu gibi kendilerini unutup kalmalarına ancak **en parçalayıcı** bir irade sarf etmekle mâni olduk. (s.111-18)

Bu başın yüzünü nasıl **en ince** çizgileriyle ezberden bilirdi. (s.169-15)

– Kimseye anlatma, evli bir kadın için mahrem şeyleri anlatmak **en ayıp** bir şeydir. (s.186-6)

Bir yerde **en küçük** bir toz yok... (s.202-29)

... sakin, fakat **en dost** ve samimî bir teklifsizlikle her şeyden... (s.208-3)

Beklemediğimiz bir dakikada **en tehlikeli** bir vadiye girmiştik. (s.217-3)

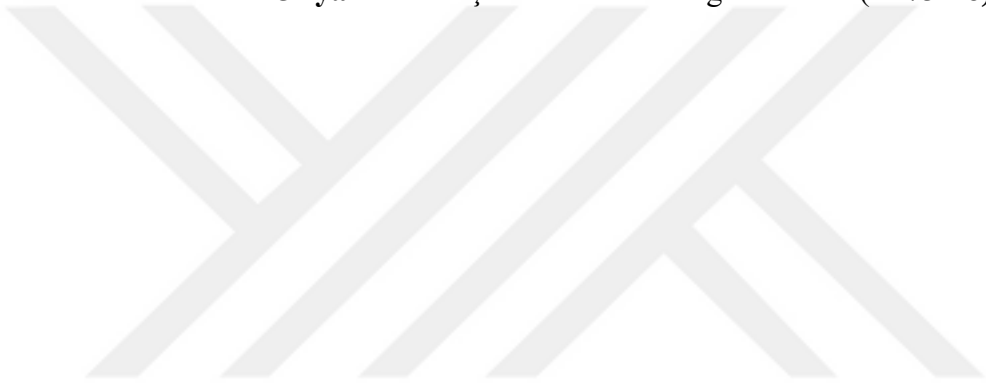
Azize Viyana'ya geldiği ve Dora'nın mendilini bulduğu güne kadar süren bir hafta Hasan'ın geçirdiği **en çeşitli** bir saadet olmuştu. (s.234-11)

Eğer Dora, kadın hayatını da erkek gibi serbest telakkî etmezse, **en ideal** hayat arkadaşı o olacaktı. (s.235-24)

Fertlerinin **en gizli** zevklerini ve **en çirkin** zaaflarını bilmiyor mu? (s.236-6)

Şimdi de Viyana'nın **en meşhur** kızlarından biriyle yan yana... (s.240-14)

... kendisinin de **en yakın** kardeşi ve dostluk alacağını beni... (s.273-26)

ALTINCI BÖLÜM

SIFATLARDA KÜÇÜLTME İŞLEVİ

Banguoğlu (2011, s. 349), küçültme sıfatlarını, bir nesnenin veya özelliğin vasfını daha düşük veya hafif derecede gösteren sıfatlar olarak tanımlar. Nitelik sıfatları, bazı ekler aldıklarında kendilerinden sonra gelen isimlerin anlamında küçültme veya azaltma işlevi kazandırabilir. Bu ekler, sıfatlara yeni bir işlev yükledikleri için küçültme ekleri olarak adlandırılır (Korkmaz, 2014, s. 368).

Sıfatlarda küçültme işlevi, niteleme yönünden bir varlığın niteliğini azaltmak, yumuşatmak, sevimlilik veya alaya alma gibi duygusal tonlar katmak amacıyla kullanılan dilsel yapılardır. Türkçede bu işlev genellikle sıfatlara eklenen türetme ekleri aracılığıyla gerçekleştirilir.

Halide Edip Adıvar'ın *Kalp Ağrısı* romanında da +CA, +Cık/+CUk, +CAk, +(I)mtırak gibi küçültme işlevi taşıyan yapım ekleriyle oluşturulmuş sıfatlara yer verilmiştir. Eserde geçen örnekler şu şekildedir:

6.1. +CA Ekiyle

Bundan daha manâsız ve **çocukça** bir şey olamazdı. (s.20-24)

Yine **olanca** kudret, maharet ve bir nevi ihtirasla sandal yarışı yaptık. (s.27-15)

Küçük mavili kız, şişman, siyahlı genç adam; salonda dönen iki **yaşlıca** Amerikalı çift arasına karıştıkları zaman biz Hasan Bey'le baş başa kaldık. (s.41-23)

Nişanlanacağı, sevdiği kızın arkadaşına biraz hürmet, biraz da **arkadaşça** bir muhabbet göstermeşti. (s.48-4)

– Azize'nin vaziyeti **epeyce** tehlikeli, mutlak Davos'a götürmek... (s.108-1)

Bu azap içinde yaşamaktansa insanı öldürmek daha çok **insanca** ve merhametli bir hareket olur. (s.131-29)

Fakat kendi, sükûn ve teselli ararken, Zeyno'ya daimî bir kalp ağrısı temenni etmesi çok **zalimce** bir şeydi. (s.176-3)

... bir genç erkekten çok fazla, çok yeni ve acayip zarafeti; keskin yüzünün büyük gözlerinin kıyafetine ve tavrına rağmen **kadınca** bir ifadesi vardı. (s.178-3)

Dönerken ayın bir aralıktan kaydığı **aydınlıkça** bir noktada durdu. (s.220-8)

O, tezatla yoğrulmuş bir insandı; bir gün yumuşak ve fedakâr görünürken bir gün etrafına tahakküm ve zulmetmeden, her sevgi tezahürüne kayıtsız, **düşmanca** bir tavır alırdı. (s.269-3)

6.2. +CAk Ekiyle

Dizine başını koyup yatan genç kız da, kestane rengi kısa yumuşak saçları, biraz **büyücek**, renkli dudakları; kanatları geniş, düzgün burnu... (s.13-16)

6.3. +CIk/CUk Ekiyle

Ömrümde ilk defa Azize'nin erkek kardeşiyle **yapmacık** bir edebiyat lâkırdısı tutturdum. (s.25-15)

Çünkü Battal Gazi'nin ve Ebu Müslim Horasânî'nin kocaman ciltleri **küçücük** yazıları gözümün önüne geldi. (s.71-14)

Sen **küçücük** bir kızsın Azize, hayattan fazla şeyler istiyorsun. (s.123-34)

... sobanın karşısına odanın **biricik** koltuğuna koydu. (s.135-27)

Yapmacık bir gülüşle: (s.293-13)

6.4. +(I)mtırak Ekiyle

Hala Hanım odamın sobasını yaktırmış, sobanın önündeki koltukta ısınırken balkonun geniş camlarından denize doğru uzanan, renksiz ve düz toz toprak sahası, biraz **yeşilimtırak**, ufuksuz denizle biten hattına kadar gözlerimi işgal ediyor. (s.61-7)

Yeşilimtırak gölgeler içinde küçük yüzü hayatla canlandı, yanaklarından sessiz yaşlar aktı. (s.132-17)

... mavi göklerinin rengini alan **mavimtırak** ışığında beyaz... (s.210-1)

Önümüzde uzanan mavi deniz, esmer hava ve bu garip **mavimtırak** ışık içinde birdenbire şifa verici alçak bir sesle baş başa konuşuyorduk. (s.210-7)

... **siyahımtırak** bir mavinin bütün değişik şekilleri kucakladığı... (s.211-25)

6.5. Sıfatlarda Pekiştirme Görevi

Pekiştirme sıfatları, bir isme ait niteliğin daha kuvvetli, etkili ve vurgulu biçimde ifade edilmesini sağlayan özel nitelik sıfatlarıdır. Korkmaz (2014, s. 372), pekiştirme sıfatlarının ya aynı kelimenin ünsüz türemesiyle oluşan biçimleriyle ya da sıfat olarak kullanılan sözcüklerin tekrarlanmasıyla meydana geldiğini belirtir. Bu tür sıfatlar, anlatıdaki duygu yoğunluğunu artırır ve sözcüğe özel bir kuvvet kazandırır. Banguoğlu (2011, s. 348), sıfatların önüne gelen bazı sözcükler veya ses türemelerinin sıfatın anlamını kuvvetlendirdiğini ifade eder.

Halide Edip Adıvar'ın *Kalp Ağrısı* adlı romanında da bu tanımlara uygun biçimde çok sayıda pekiştirme sıfatına rastlanmaktadır. Bunlar şu şekildedir:

Yalnız sandala binerken Azize'nin ve ailesinin kutudan çıkmış gibi **yepyeni** ve Avrupa'nın merkez şehirlerinde gibi özentili bir moda ile giyinmelerine mukabil, Hasan Bey her gün giydiği yıpranmış üniforması ile çok tabii görünüyordu. (s.24-11)

Hayatta belli bir istikamet almış, hattâ arkadaşını seçmiş, **apaçık** mesut ve sakin bir kızdım. (s.51-14)

Bu haftayı, dünyadan, kaderden, sevdiğimiz insanlardan, bize saadet vermek istemeyen **binbir** içtimâî mânilerden zorla aldık... (s.72-16)

Benim gibi **basbayağı** bir asker, sonra muharip bir insan! (s.74-5)

Birimiz ötekinin hayatında ne varsa yakıp, yıkıp yerine **yepyeni** bir saltanat kuracak kadar galip ve muzaffer değildi. (s.98-9)

Bu soğuk bir gündü. **Soğuk, çok soğuk** bir gün. (s.102-26)

Sarı saçlarını **dümdüz** iki örgü yanına bırakmışlar. (s.106-19)

Zavallı, zavallı Zeyno, öyle biçare, öyle kolu kanadı düşük ve elleri **bomboş** bir harabe ki... (s.108-21)

Bu zan gelince hareketini tetkik ettim, nereye gidiyordu, ne yapıyordu, bunları anlamak için **binbir** vasıtaya müracaat ettim. (s.115-13)

Sonra tekrar **bomboş**, siyah ve sıcak bir yokluğa düştüm. (s.129-33)

Yeşil abajurun altında ölmüş gibi **yemyeşil** küçük yüzüyle uyuduğu geceyi düşündüm. (s.146-3)

Kendi ıstırabımın yaşlı gözleriyle benden evvel gideceğim eğlence yerlerine gideceğini, yanımda, karşımda bana **binbir** hatıra ile azap vereceğini... (s.149-17)

Bu esmer kadınların hepsi sert, hissiz, zalim oluyor; bu ne **kaskatı** Karmen! (s.161-11)

Dora mor, düşük ipek pijamasının içinde, ince vücudu, **dümdüz** göğsü, kesik saçları ve rugan terlikleriyle herhangi bir genç erkek arkadaşın tabii ve samimî tavrını almıştı. (s.177-30)

Binbir vesile buldum. (s.186-25)

Bu loş dekor içinde uçsuz, ufuklu, sularla **kapkara** görünen toprak yığınları, ağaç buketlerine bakıyorduk. (s.211-21)

Onun **dimdik**, sıhhatli ve genç bir hali vardı. (s.225-20)

Bekâr kalsaydı Azizle yine iyileşebilirdi, halbuki müşterek hayatlarında her gün **binbir** zehirle kendini zehirliyordu. (s.236-30)

Onunla tehlike anlarında, kara günlerde geçen **binbir** teferruat Muhsin Bey'i şimdiye kadar tahmin etmediği bir kudrete sahip gibi gösteriyordu. (s.238-17)

Mesuliyetsiz ve genç günlerinde gömülen bu ölmüş hayal, yeni hayatının yeni vakaları ve uçurumu içinde **yepyeni** bir zaviyeden görünüyordu. (s.240-22)

Odasına geç gelmek, geç yatmak için **binbir** bahane buluyor, zabitlerin odalarında dolaşıyordu. (s.248-13)

... kalbini **karmakarışık** bir heyecan kasırgasına çeviriyordu. (s.258-32)

Onun için örtülü kirpikleri altında **sımsıkı** bir hayali saklarken başından ayaklarına kadar uyanan, dalgalanan vahşî ihtirasa dudakları gülüyordu. (s.278-33)

Nihayetsiz ıstırap ve acı çeken Azize, doğuracağı çocuk, Hasan, annesi, Saffet, hastabakıcı, sonra **binbir** sima, hareket, ıstırap, neşe, bütün vakalar... (s.298-1)

Sesler yaklaşıp ne olduklarını anladığı zaman hâlâ gözlerini **sımsıkı** kapalı tutuyordu. (s.298-11)

YEDİNCİ BÖLÜM

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde, Halide Edip Adıvar'ın *Kalp Ağrısı* romanına ilişkin elde edilen bulgular maddeler hâlinde sunulmuştur. 1-14. maddelerde eserde tespit edilen temel sonuçlar örnek cümlelerle desteklenmiş; 15. maddede ise tez kapsamında ulaşılan veriler, madde işaretleri verilerek grafiklerle görselleştirilmiştir. Ardından tartışma sorusu belirlenerek tezle ilişkilendirilmiş, öneriler maddeler hâlinde sıralanmıştır. Son olarak, eğitim sürecinde kullanılabilecek etkinlik örneklerine yer verilmiştir.

7.1. Sonuç:

1. Halide Edip Adıvar'ın *Kalp Ağrısı* romanında, eserin başından itibaren uzun ve ayrıntılı cümle yapılarında sıfatların yoğun biçimde kullanıldığı görülmektedir. Bu tür cümlelerde, sıfatlar genellikle birden fazla unsur ile yer almaktadır. Sıfat tamlamaları, sıfat-fiil yapıları, zarf ve sıfat birleşimleri aracılığıyla sıfatlar art arda sıralanarak anlatı yoğunluğu oluşturmaktadır. Bu yapının bulunduğu cümle şu şekildedir:

Yalnız biraz alay, biraz sevgi ifade eden azıcık kalın dudaklı büyük ağzı, burnunun Doktor'dan fazla açık ve canlı manâsı ondaki fikir ve kalp kudretine daha cinsiyetinden gelen bir ihtiras, sıcak olmaktan ziyade kaynamaya hazır kudretli bir mizaç ilâve ediyordu. (s.14-6)

2. Eserde kullanılan sıfatların büyük çoğunluğunun Türkçe kökenli olduğu tespit edilmiştir. Türkçe kökenli sıfatları sırasıyla Arapça, ardından Farsça ve Fransızca kökenli sıfatlar izlemektedir. Bunun yanı sıra, eserde tek bir Almanca kökenli *ersatz* şeker (s.17-18) sıfat örneğine rastlanmıştır.

3. Karışık Kökenli Sıfatlar başlığında yer alan sıfatların çoğunluğu, yabancı kökenli sözcüklere Türkçe ekler getirilerek üretilmiştir. Fakat *kurşunî* göz (s.31-1) ve

gümüşt bir ziya (s.72-9) örneklerinde olduğu gibi Türkçe kökenli bir sözcüğe Arapça ek getirilerek yapılan yapılar da mevcuttur. Bu yapı dilde daha az kullanılan önemli bir örnek oluşturmaktadır.

4. Yapılan incelemelerde, eserde niteleme sıfatlarının, belirtme sıfatlarından daha fazla kullanıldığı tespit edilmiştir. Yazarın özellikle betimlemelerde nitelik bildiren sıfatları tercih ettiği ve bu yolla varlıkların fiziksel özelliklerini ayrıntılı biçimde ifade ettiği görülmektedir. Bazı cümlelerde, çok sayıda niteleme sıfatının arka arkaya sıralandığı ve bir ismi nitelendirdiği dikkat çekmektedir. Bu yapının yer aldığı örnek cümle şu şekildedir:

*Dizine başını koyup yatan genç kız da, **kestane rengi kısa yumuşak saçları, biraz büyücek, renkli dudakları; kanatları geniş, düzgün burnu; büyük, derin, kestane rengi gözleri; sıcak, krem teni ve yirmi sene evvelki terâvetiyle tekerrür eden geniş alnı, ince çeneli** yüzüyle babasının geçmiş senelerde çizilmiş canlı bir portresinebenziyordu. (s.13-13)*

5. Çalışmada, benzer türde sıfat-fiil eki taşıyan birden fazla sözcüğün bir ismi nitelediği yapılara yer verilmiştir. Eserde geçen dalgalandıran, yaptıran, boyayan, çeken, eden gibi fiil kökenli kelimeler, -An ekiyle sıfat-fiil şeklinde türetilmiş ve ortak olarak kız ismini niteleme işleviyle kullanılmıştır. Bu sözcüklerin her biri, kendi içinde bağımsız bir sıfat-fiil grubu oluşturmaktadır. Bu yapı, sıfat-fiil eklerinin Türkçede art arda kullanılarak tek bir isme bağlanabildiğini ve anlatımda yoğunluk oluşturabildiğini göstermektedir. Bu ek yapısının geçtiği örnek cümle şu şekildedir:

*O gün saçlarını bir yerde dalgalandıran, **turnaklarını manikür yaptıran**, itiraf edeyim; biraz kocaman ellerini küçültmek için boyayan, gözlerine sürme çeken, kolunu ve omzunu for eden kız, yani ben, kendime yabancı geliyordum. (s.18-13)*

6. İncelemede, bazı sözcüklerin ilgi eki alarak sıfat işlevi kazandığı kullanımlara rastlanmıştır. Tamlayan unsurunun ilgi ekiyle oluşması, ortaya çıkan yapıyı sıfat unsuru ilgi eki alan sıfat tamlaması hâline getirmektedir. Böylece hem niteledikleri isme aitlik özelliği kazandırmış hem de sıfat işlevini yerine getirmiştir. Örnek cümle şu şekildedir:

*Buna mukabil “**Yeğenim** Binbaşı Hasan” derken bunda “**nişanlım** Binbaşı Hasan” diye anlaşılmasını isteyen bir manâ vardı. (s.41-2)*

7. Çalışmada sıfat-fiil yapılarına olumsuzluk eki getirilerek oluşturulmuş sıfat yapılarına da yer verildiği tespit edilmiştir. Olumsuzluk ekleriyle türetilen bu sıfat-fiiller, isimlerin önünde niteleyici görevde kullanılmıştır. Bu yapının yer aldığı cümle şöyledir:

*Şimdi deniz tutan ve denizden deli gibi korkan bir adamın **deniz tutmayan** ve **korkmayan** bir adama karşı uyuşu, hattâ kuvvetine dayanabileceği bir insan olduğu için minnetini hissediyordu. (s.296-14)*

8. Eserde, bazı sıfat tamlamalarında zarf-fiil -dikçe,-dıkça eki ardından sıfat-fiille kurulan yapılar aracılığıyla sıfatın aşırılık derecesi ifade edilmiştir. Bu durum, Zeynep Korkmaz'ın örneklerinden farklı bir biçimsel derecelendirme türünü göstermektedir. Bu kullanımın yer aldığı örnek cümle şu şekildedir:

*Biraz sonra ben de, hakikaten yalnız güneşi, suları, karşıımızdaki yeşil ve zarif tepeleri görüyor, yalnız sandalın **gittikçe artan** hızıyla, dirseklerime kadar sıvadığım kollarımın götürdüğü, yarattığı hızla meşguldüm; hava, güneş ve hareket bende genç ve mesut bir sarhoşluk yapmıştı. (s.26-2)*

9. Eserde türemiş sıfatlar başlığında tek örneği tespit edilen sıfat +sAl ekiyle türetilmiştir. Bu yapı romanda isim görevinde sıklıkla kullanılmış fakat sıfat örneği tektir. Bu yapının bulunduğu örnek cümle şu şekildedir:

*Niçin dedim, bilmiyorum, Göksu'ya giderken Azize'ye nasıl **uysal** gözlerle baktığımı hatırladım galiba. (s.43-33)*

10. İncelemede, Halide Edip Adıvar'ın eserinde kullanılan tekrar grubu sözcükler çoğunlukla isimleri doğrudan niteliyor. Eserde dikkat çeken nokta, yazarın bu ikilemelerin arasına virgül koymasındır. Bu, yapının akışını göstermek veya anlam farkı yaratmak amacıyla yapılmış olabilir. Ayrıca, ikilemeler birden fazla ismin ortak tamlayanı olarak da kullanılmış, böylece her iki isme birden ait özel bir yapı ortaya çıkmıştır. Bu kullanımlar hem yapısal çeşitlilik hem de anlatım zenginliği sağlamaktadır. Örnek cümlesi şöyledir:

*O kadar içimden geçmiş **tatlı, acı** hulyalar ve hatıralarla meşguldüm ki onların bu yeni mahremiyetinin vereceği azabı duyamıyordum. (s.151-26)*

11. Eserde niteleme ve belirtme sıfatlarının birlikte kullanıldığı yapılara sıklıkla rastlanmaktadır. Özellikle “bir” belgisiz sıfatıyla kullanım çok yoğundur. Bu da Halide Edip Adıvar’ın betimleyici anlatımında, bu tür birleşik sıfat yapıları aracılığıyla okuyucunun zihninde canlı ve detaylı imgeler oluşturulmaktadır. Bu ifadenin yer aldığı örnek cümle şu şekildedir:

*Kimseye anlatma, **evli bir** kadın için mahrem şeyleri anlatmak en **ayıp bir** şeydir.*
(s.186-5)

12. Eserde sıfat unsurunu oluşturan bağlaç grupları, sıfat-fiil grupları, niteleme ve belirtme sıfatları ile derece biçimlerinin aynı cümlede kullanıldığı görülmektedir. Bu durum, Halide Edip Adıvar’ın dilinde farklı sözcük türlerini ve sıfat çeşitlerini birlikte kullanarak yoğun çok katmanlı bir anlatım oluşturduğunu göstermektedir. Örnek cümle şu şekildedir:

*Pera Palas’ın salonunda dolaşan **boyalı** kadınlar arasında senin **ağırbaşlı, uzun ve güzel** kızın **öyle** başka, **öyle** samimî ve tatlı görünüyordu ki, birdenbire kendi **yalnız** soframda, **yalnız** evimde **böyle bir** baş otururken, dolaşırken tahayyül ettim.* (s.199-3)

13. Eserde, -m, -p, -r ve -s ünsüzleriyle kurulan pekiştirme sıfatları içinde **binbir** sözcüğüyle yapılan kullanımlar öne çıkmaktadır. Bunu sırasıyla **yepyeni**, **sımsıkı** ve **bomboş** sıfatları izlemektedir.

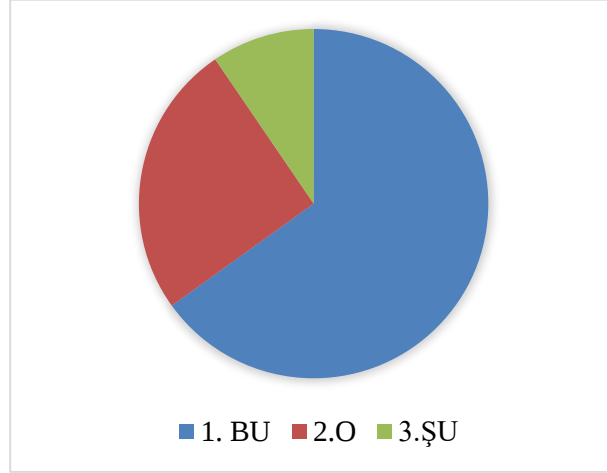
14. Çalışmada, tekrar grubu ile oluşturulan sıfat yapılarında ikileme+niteleme sıfat öbeği de tespit edilmiştir. Bu kullanım, tekrar grubu ile kurulan sıfatların, başka bir basit niteleme sıfatıyla yan yana gelerek aynı ismi nitelediğini ve bu şekilde bir sıfat grubu oluşturduğunu göstermektedir. Cümlede her iki sıfat da bağımsız olarak isme bağlıdır ve aralarında eş görevli bir sıfat dizilişi söz konusudur. Bu yapıya örnek şöyledir:

*Çünkü Hasan Bey **pırıl kırıl**, **yeni** üniformasıyla merdivenden...* (s.154-6)

15. *Kalp Ağrısı* romanında yukarıdaki maddelerde değinilmeyen, bulgu olarak tespit edilen bazı sıfatların açıklamaları ve grafik gösterimi aşağıda maddeler hâlinde sunulmuştur.

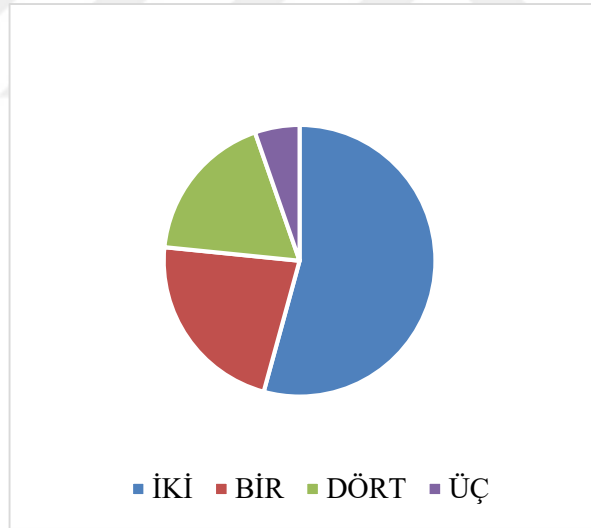
- İncelenen *Kalp Ağrısı* romanında, işaret sıfatlarının yoğun biçimde kullanıldığı belirlenmiştir. Bu sıfatlarda “bu” sıfatı kullanımı baskındır. Grafik gösterimi şu şekildedir.

Şekil 7. 1: İşaret Sıfatları Grafik Gösterimi

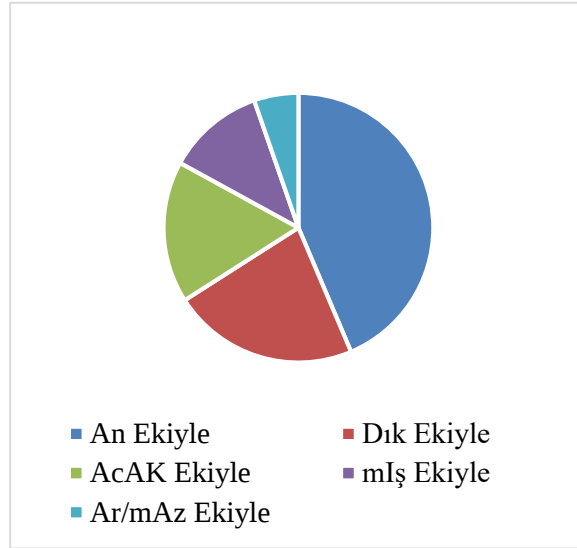
- İncelenen romanda sayı sıfatlarının fazla kullanıldığı belirlenmiştir. Özellikle asıl sayı sıfatları, diğer türdeki sayı sıfatlarına kıyasla daha fazla yer almıştır. Asıl sayı sıfatları arasında en sık kullanılanlar sırasıyla iki, bir, dört ve üç'tür. Kullanım sıklıkları grafikte aşağıda gösterilmiştir.

Şekil 7. 2: Sayı Sıfatları Grafik Gösterimi

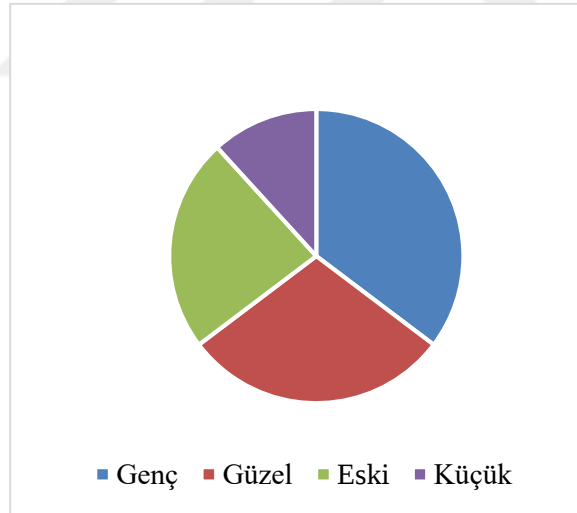
- İncelenen eserde sıfat-fiillerin yoğun olarak çok kullanıldığı görülmüştür. Özellikle -An sıfat-fiil ekinin, diğer sıfat-fiil eklerine kıyasla daha baskın bir şekilde tercih edildiği belirlenmiştir. Grafik gösterimi şu şekildedir.

Şekil 7. 3: Sıfat-Fiiller Grafik Gösterimi

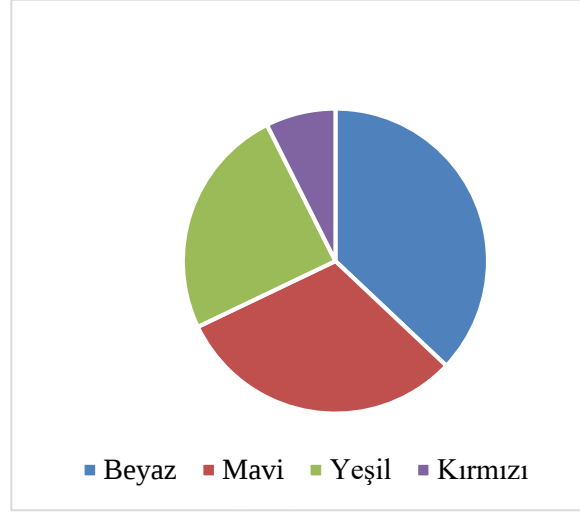
- İncelenen eserde nitelendirme sıfatları arasında en sık tercih edilenler genç, güzel, eski, küçük, yeni, uzun, ince, derin ve büyük sıfatlarıdır. Bu sıfatlardan bazıları, kullanım sıklığına göre aşağıdaki şekilde gösterilmiştir.

Şekil 7. 4: Nitelendirme Sıfatları Grafik Gösterimi

- İncelenen eserde beyaz, mavi, yeşil, kırmızı, sarı, pembe, siyah, kızıl, mor, turuncu gibi renk bildiren sıfatların kullanıldığı görülmüştür. Eserde en sık kullanılan renklerin dağılımı aşağıdaki grafikte sunulmuştur.

Şekil 7. 5: Renk Bildiren Sıfatlar Grafik Gösterimi

7.2. Tartışma:

Sıfatları köken, yapı, işlev ve derecelendirme yönleriyle bütüncül biçimde inceleyip değerlendirmek, Türk dil bilgisine ve dil öğretimine ne gibi katkılar sağlayabilir? sorusu ele alınarak araştırma ile öngörülere şu şekilde belirtmek mümkündür. Bu tezde Halide Edip Adıvar'ın *Kalp Ağrısı* romanındaki sıfatlar, köken, yapı, işlev ve derecelendirme yönleriyle bütüncül biçimde incelenmiş ve metin bağlamında analiz edilmiştir. Elde edilen bulguların, Türkçedeki sıfat sisteminin morfolojik ve işlevsel özelliklerinin kapsamlı biçimde anlaşılmasına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Sıfatların tek tek ve kelime grupları içindeki işlevleri, farklı kökenlerden gelen yapı çeşitleri ve derecelendirme biçimleri birlikte değerlendirildiğinde, araştırmacılara Türkçedeki sıfat kullanımının sistematik bir haritasını sunabileceği ve dilbilim alanındaki incelemelerin derinleşmesine imkân tanıyabileceği öngörülmektedir. Bu çalışma hem sıfatların teorik sınıflandırmalarını hem de metin içindeki kullanım örneklerini ortaya koyarak, gelecekte yapılacak dilbilgisi çalışmalarında ve metin çözümlemesi temelli araştırmalarda başvurulabilecek bir kaynak niteliği taşıyabileceği düşünülmektedir.

7.3. Öneriler:

1. Bu çalışmada elde edilen bulgular, Halide Edip Adıvar'ın *Kalp Ağrısı* romanındaki sıfat kullanımlarına dayalı olarak hem akademik araştırmalarda incelenebilir hem de eğitim ve öğretim süreçlerinde uygulanabilir etkinlikler geliştirmek için temel oluşturabilir.

2. *Kalp Ağrısı* romanındaki sıfat kullanımlarına dayalı etkinlikler, Türkçe derslerinde öğrencilerin dil duyarlılıklarını, estetik algılarını ve ifade becerilerini geliştirmek amacıyla uygulanabilir.

3. Bu tezin metin temelli dil bilgisi öğretimine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Metin temelli etkinlikler, sıfatların tür, köken, yapı ve işlevlerini doğal bağlamlarda öğretmek amacıyla Türkçe derslerinde kullanılabilir. Bu yaklaşım, soyut dil bilgisi kavramlarının somutlaşmasını ve kalıcı öğrenmeyi destekler.

4. Çalışmanın betimleme ve anlatım becerisinin gelişimini destekleyeceği öngörülmektedir. Çoklu sıfat yapıları, duyu organlarına hitap eden sıfatlar ve çok kullanılan betimleme örnekleri, derslerde incelenerek öğrencilerin yazılı anlatımlarında daha canlı ve ayrıntılı betimlemeler yapmaları sağlanabilir.

5. Bu çalışmanın sözcük hazinesinin zenginleşmesine katkı sağlaması beklenmektedir. Farklı kökenlerden gelen sıfatların incelenmesi, öğrencilerin sözcük hazinesini genişletmek ve kelimelerin kökenlerine ilişkin farkındalıklarını artırmak amacıyla derslerde kullanılabilir. Böylelikle karışık kökenli sıfatlar, dildeki etkileşim ve gelişim süreçlerini kavramalarına yardımcı olur.

6. Çalışmanın edebî estetik farkındalığı oluşturmaya öngörülmektedir. Romandaki sıfat kullanımları, metinlere estetik bir derinlik kazandıran unsurların fark edilmesini mümkün kılar. Öğrenciler sıfatların yalnızca niteleme amacı taşımadığını, aynı zamanda atmosfer, duygu ve karakter betimlemelerinde önemli bir işlev üstlendiğini gözlemleyebilirler.

7. Bu çalışmanın disiplinler arası öğrenme imkânı sağlayacağı düşünülmektedir. Sıfatların içerdiği kültürel, tarihi ve sosyal çağrışımlar, sosyal bilimler ve görsel sanatlar gibi derslerle ilişkilendirilerek çok yönlü öğrenme ortamları oluşturabilir. Örneğin, romanda geçen döneme özgü sıfatlar üzerinden dönemin yaşam tarzı, giyim-kuşam eğilimi veya ilgili dönemdeki sosyal ilişkiler tartışılabilir. Bu tartışmalar görsel materyallerle desteklendiğinde, öğrenciler hem dönemin atmosferini zihinsel olarak canlandırabilir hem de sıfatların işlevlerini daha somut biçimde kavrayabilirler. Görsel sanatlar dersinde ise öğrenciler bu sıfatlı ifadeleri kendi bakış açılarıyla resimleyebilir. Örneğin, Miralay'ın bahçesi, Göksu'da yapılan sandal yarışı veya karakterlerin detaylı betimlemeleri, öğrencilerin çizim konusu hâline getirildiğinde,

dilsel ögeler sanatsal üretime dönüşür. Bu etkinlik, çocukların hayal gücünü harekete geçirirken, sıfatların anlam değerini somutlaştırarak öğrenmeyi kalıcı hâle getirir.

8. Bu çalışmanın, eleştirel ve karşılaştırmalı okuma becerisi kazandıracakı öngörülmektedir. Çalışmadaki bulgular, öğrencilere kendi yazılı ürünleri ile edebi metinleri karşılaştırma fırsatı verir. Böylece öğrenciler, sıfat kullanımındaki güçlü ve zayıf yönlerini fark ederek metinlerini geliştirme konusunda bilinç kazanabilirler.

9. Bu çalışma, *Kalp Ağrısı* romanında yer alan sıfatların işlevsel özelliklerini inceleyerek, ortaokul düzeyindeki öğrencilere Türkçedeki sıfat kavramını edebî bir bağlamda öğretmeye katkı sağlayabilir. Aşağıda, ortaokul öğrencilerinin düzeyine uygun biçimde tasarlanmış örnek etkinlikler yer almaktadır:

Etkinlik 1: Sıfat Dedektifleri

Amaç: Öğrencilerin metin içinde sıfatları fark etmeleri ve niteledikleri isimlerle ilişkilendirmeleri.

Süre: 15 dakika

Uygulama:

1. Öğretmen, *Kalp Ağrısı* romanından kısa bir paragrafı (bir betimleme bölümü) tahtaya yansıtır.
2. Öğrencilerden niteleme sıfatlarını farklı renk kalemlemlerle işaretlemeleri istenir.
3. Her öğrenci bulduğu sıfatı hangi ismi nitelediğiyle birlikte tahtaya yazar.
4. Son bölümde sınıfça sıfatların metindeki duygusal veya estetik etkiye katkısı tartışılır.

Kazandırdığı beceriler:

- Sıfatı tanıma ve nitelediği ismi belirleme
- Metin içi dil unsurlarını fark etme

Etkinlik 2: Sıfat Kutusu

Amaç: Sıfat türlerini ayırt edebilme (niteleme, belirtme) ve doğru kullanma becerisi geliştirme.

Süre: 25 dakika

Uygulama:

1. Öğretmen iki kutu hazırlar: İsim Kutusu ve Sıfat Kutusu.
2. İsim kutusuna (*ev, kız, gün, elbise, sokak vb.*), sıfat kutusuna ise karışık biçimde sıfat kartları (*büyük, eski, o, birkaç, mavi vb.*) konur.
3. Öğrenciler sırayla bir isim ve bir sıfat çeker, uygun biçimde eşleştirir: “büyük ev”, “mavi elbise” vb.
4. Daha sonra bu tamlamalarla kısa cümleler kurulur.

Kazandırdığı beceriler:

- Sıfat türlerini uygulamalı tanıma
- Sözcükleri anlam ilişkisine göre eşleştirme
- Yaratıcı cümle kurma

Etkinlik 3: Yazar Oluyorum

Amaç: Sıfatları bilinçli biçimde kullanarak anlatımı zenginleştirme.

Süre: 30 dakika

Uygulama:

1. Öğretmen, *Kalp Ağrısı* romanındaki betimleyici bir paragrafı sıfatları çıkarılmış hâlde öğrencilere verir.
2. Öğrencilerden metni kendi sıfat tercihleriyle yeniden yazmaları istenir.
3. Yazılan metinler sınıfta okunur, sıfat seçimlerinin metin tonunu nasıl değiştirdiği tartışılır.

Kazandırdığı beceriler:

- Niteleme gücünü fark etme
- Duygu ve durumu ifade etmede sıfatın rolünü kavrama
- Yazılı anlatımda özgünlük kazanma

KAYNAKÇA

- Adıvar, H. E. (2015). *Kalp Ağrısı*. Can Yayınları.
- Aktaş, Ş. (2013). *Halide Edip Adıvar*. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi 20 (1), 1-12.
- Akyol-Çamur, Ş. (2017). *Reşat Nuri Güntekin'in "Çalıkuşu" Adlı Romanındaki Niteleme Sıfatları* (Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Atabay vd. (1976). *Sözcük Türleri I*. TDK Yayınları.
- Banguoğlu, T. (2011). *Türkçenin Grameri*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Baydar, T. (2020). *Türkiye Türkçesinde Kelime Grupları*. Sonçağ Akademi Yayınları.
- Bıçak, N. (2018). *Orhan Pamuk'un "Kırmızı Saçlı Kadın" Adlı Romanında Niteleme Sıfatları* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Kültür Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bilgegil, M. K. (2014). *Türkçe Dilbilgisi*. Salkımsöğüt Yayınevi.
- Çalışkan, S. (2012). *Dîvân-u Lugâti't-Türk'te Sıfatlar* (Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çetin, S. (2015). *Dede Korkut Kitabı'nda Anlam Türlerine Göre Niteleme Sıfatları* (Yüksek Lisans Tezi). Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ediskun, H. (2010). *Türk Dil Bilgisi*. Remzi Kitabevi.
- Enginün, İ. (1998). *Halide Edip Adıvar*. Toker Yayınları.
- Ergin, M. (2013). *Türk Dil Bilgisi*. Bayrak Yayınları.
- Gencer İplikçi, A. (2009). *Tarık Buğra'nın Öykülerindeki Niteleme Sıfatları* (Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güler, G. (2010). *Refik Halit Karay'ın Memleket Hikâyeleri'ndeki Niteleme Sıfatları* (Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gündoğdu, A. E. (2018). *Sözcük Anlambilimi Açısından Türkçede Sıfatlar: Anlam Tercihi ve Söylem Ezgisi Görünümleri* (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güneş, S. (1996). *Türk Dili Bilgisi*. Çağlayan Kitabevi,
- Güneyik, Ç. (2020). *Yusuf Atılgan'ın "Anayurt Otel" Adlı Romanında İşlevleri Açısından Sıfatlar* (Yüksek Lisans Tezi). Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İlçioğlu, H. (2012). *Sait Fâik Abasıyanık'ın Öykülerinde Niteleme Sıfatları* (Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karaağaç, G. (2011). *Türkçenin Söz Dizimi*. Kesit Yayınları.
- Karahan, L. (2012). *Türkçede Söz Dizimi*. Akçay Yayınları
- Keskinci, D. (2017). *Oğuz Atay'ın "Bir Bilim Adamının Romanı" Adlı Eserindeki Niteleme Sıfatları* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Kültür Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kılıç, H. (2017). *Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun "Hüküm Gecesi" Adlı Romanındaki Niteleme Sıfatları* (Yüksek Lisans Tezi). Çağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Korkmaz, Z. (2014). *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*. Türk Dil Kurumu Yayınları.

- Nişanyan, S. (2022). *Nişanyan Sözlük: Çağdaş Türkçenin Etimolojisi*. [Nişanyan Sözlük - Türkçe Etimolojik Sözlük](#)
- Özkan, M., & Sevinçli, V. (2017). *Türkiye Türkçesi Sözdizimi*. Akademik Kitaplar Yayınları.
- Pur, F. (2018). *Orhan Pamuk'un "Yeni Hayat" Romanında Niteleme Sıfatları* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Kültür Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sağlam, H. (2019). *Reşat Nuri Güntekin'in Dudaktan Kalbe Romanındaki Niteleme Sıfatlarının İşlevleri* (Yüksek Lisans Tezi). Çağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sert, G. (2018). *Anlam Alanı ve Anlam Ezgisi Açısından Eş Anlamlı Durum Sıfatları (Derlem Tabanlı Bir İnceleme)* (Doktora Tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Settar, G. (2023). *Kemal Tahir'in Bozkırdaki Çekirdek Adlı Romanında Sıfatlar* (Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sökmen, S. A. (2003). *Sevgi Soysalın Yenişehir'de Bir Öğle Vakti Romanında Sıfatlar ve Usluba Katkısı* (Yüksek Lisans Tezi). Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şimşek, R. (1987). *Örneklerle Türkçe Sözdizimi*. Kuzey Gazetecilik Matbaacılık ve Ambalaj Sanayi A.Ş.
- Tanyıldızı, F. (2021). *Atasözlerindeki Sıfatların Yapı ve Anlam İncelemesi* (Yüksek Lisans Tezi). Siirt Üniversitesi Fen ve Edebiyat Fakültesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Terzi, R. (2021). *Halide Edip Adivar'ın "Handan" Adlı Romanında Kelime Grupları* [Yüksek Lisans Tezi]. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Türk Dil Kurumu. (2011). *Türkçe Sözlük*. TDK Yayınları.
- Yılmaz, K. (2011). *Eski Türkçede Sıfatlar* (Doktora Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz, M. R. (2010). *Türkiye Türkçesinde Sıfatlar (Tanım, Tasnif, Mukayese, Teklifler)* (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz, R. (2019). *Sabahattin Ali'nin Kuyucaklı Yusuf Romanındaki Niteleme Sıfatları* (Yüksek Lisans Tezi). Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Zamkı, S. (2022). *Yaşar Kemal'in "Teneke" Adlı Romanında Niteleme Sıfatları* (Yüksek Lisans Tezi). Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Zülfikar, H. (2007). *Meslek Adları ve -CI ekinin Türkçedeki İşlevleri*. Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten. 55, s. 173-218.

ÖZ GEÇMİŞ

Ad Soyad: Gülşah ACAR	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Erzincan Üniversitesi
Fakülte	Eğitim Fakültesi
Bölümü	Türkçe Öğretmenliği
Yüksek Lisans	
Üniversite	
Enstitü Adı	
Ana Bilim Dalı	
Programı	
Makale ve Bildiriler (Varsa)	
1.	
2.	